

Sámi allaskuvlla stivračoahkkin 24.10.24. Áššelistu/Saksliste

Mearridanáššit/Vedtakssaker

S-27/24	Dohkkehit čoahkkingohuma ja áššelistu / Godkjenning av møteinnkalling og saksliste	3
S-28/24	Rehketdoallu 2.tertiála 2024 - Regnskap 2. tertial 2024	5
S-29/24	Ovdánahttit ja nuppástahttit Sámi allaskuvlla organisašuvdnastruktuvrra	17
S-30/24	OLGGOBEALDE RÁMMA ÁRVALUSAT 2026 STÁHTABUŠEAHTAS/ FORSLAG TIL TILTAK UTENFOR RAMMEN I STATSBUDDSJETTET 2026	35
S-31/24	Čoahkkinplána 2025 / Møteplan 2025	108
S-32/24	Dutkan- ja oahppostivrra jodiiheaddji nammadeapmi	110
S-33/24	Sámi allaskuvlla váiddalávdegotti nammadeami fápmudeapmi / Delegering av oppnevning av Samisk høgskoles klagenemnd	122
S-34-24	Sámi allaskuvlla dohkálašvuolávdegotti nammadeami fápmudeapmi /Delegering av oppnevning av Samisk høgskoles skikkethetsnemnd	125
S-36/24	Referáhtat / Referater 24.10.24	128
S-37/24	Diehtjuohkin- ja ságastallanáššit / Orienterings- og diskusjonssaker	130

Diehtjuohkináššit/ Orienteringssaker

8/24	Mearrádusnotáhta - Manjdit prográmmaoahpu álggaheami oahppojagi 2024-2025	131
9/24	Foreløpig tilsynsrapport og varsel om mulige pålegg	133

Arkiiva - dok. 19/00562-242 Arkiivakoda. 011
Áššemeannudeadji Inger Anne Johansdatter Siri Triumf

Saksgang Čoahkkindáhton
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

DOHKKEHIT ČOAHKKINGOHČČUMA JA ÁŠŠELISTTU / GODKJENNING AV MØTEINNKALLING OG SAKSLISTE

Allaskuvladirektevrra mearrádusárvalus / Høgskolestyrets forslag til vedtak/innstilling

Allaskuvlastivra dohkkeha čoahkkingohččuma ja áššelisttu / Høgskolestyret godkjenner møteinnkalling og saksliste.

Áššelistu/saksliste

- S-27/24 Dohkkehit čoahkkingohččuma ja áššelisttu / Godkjenning av møteinnkalling og saksliste
- S-28/24 Rehketdoallu 2. Tertiála 2024 / Regnskap for 2. Tertial 2024
- S-29/24 Ovdánahttit ja nuppástahttit Sámi allaskuvlla organisašuvnna / Utvikle og endre Samisk høgskoles organisasjonsstruktur
- S-30/24 Olggobealde rámma árvalusat 2026 stáhtabušehtas / Forslag til tiltak utenfor rammen i statsbudsjettet 2026
- S-31/24 Čoahkkinplána 2025 / Møteplan for 2025
- S-32/24 Dutkan- ja oahppostivrra (DOS) jodiheaddji nammadeapmi / Oppnevning av leder for forsknings- og studiestyret
- S-33/24 Váiddalávdegotti nammadeapmi / Oppnevning av klagenemd
- S-34/24 Sámi allaskuvlla dohkálašvuodálávdegotti nammadeami fápmudeapmi / Delegering av oppnevning av Samisk høgskoles skikkethetsnemnd
- S-35/24 Virgáibidjanlávdegotti rievdadeapmi / Endringer i ansettelsesutvalg
- S-36/24 Referahtat / referater
- S-37/24 Diehtjuohkin- ja ságastallanáššit / Orienterings- og diskusjonssaker:

Mildosat/Vedlegg:

Čoahkkingohččun /møteinnkalling

Arkiiva - dok. 24/00317-8 Arkiivakoda. 131
 Áššemeannudeadji Mikkel Anders Kemi

Saksgang Čoahkkindáhton
 Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

REHKETOALLU 2.TERTIÁLA 2024 - REGNSKAP 2. TERTIAL 2024

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

Stivra dohkkeha Sámi allaskuvlla rehketoalu 2.tertiala 2024 oktan jodiheaddjikommentáran, oppalašlistu juolludemiin ja notáhttadieđuiguin.

/

Styret godkjenner Samisk høgskoles regnskap for 2.tertial 2024 med ledelseskommentar, bevilgningsoppstilling og noteopplysninger.

Áššečilgehus/Saksframstilling:

Sámi allaskuvlla 2.tertiala 2024 rehketoallu lea dahkkon njuolggadusaid ja heivehusaid mielde, mat bohtet ovdan Stáda ekonomijastivrema njuolggadusaiguin, Stáhtalaš Rehketoallostándariigguin (SRS) ja johtočállosiiguin, mas leat vejolaš spiehkastandiedut ja Finánsadepartemeantta ráhkaduvvon gullevaž njuolggadusaiguin ja bagadusčállosiiguin, Ekonomijastivrema direktoráhta ja Máhttodepartemeantta heivehusaiguin universitehta- ja allaskuvlasuorgái.

Máhttodepartemeantta reivviin tertiala rehketoalu birra, b. 06.12.2023, 12.04.2024 ja 22.08.2024 bohtet ovdan gáibádusat allaskuvlla rehketoalu čilgemii ja ovdanbuktimii. Rehketoallu b. 31.08.2024 lea raporterejuvnon standárda čilgehusplána mielde. Jodihangoddi oaivvilda ahte rehketoallu addá rievttis gova allaskuvlla doaimmas, beaivemearis 31.08.2024.

TNOK	Rehketoallu 2.t 2024	Bušehtta 2.t 2024	Erehus
	Regnskap 2.t. 2024	Budsjett 2.t.2024	Differanse
Sisaboađut - Inntekter	-kr 86 130	-kr 103 878	-kr 17 748
Bálkkát - lønn	kr 54 529	kr 60 879	kr 6 350
Doaibmagolut - Driftskost.	kr 33 268	kr 39 792	kr 6 524
Supmi golut - sum kostnader	kr 87 797	kr 100 671	kr 12 874
Supmi - sum	kr 1 667	-kr 3 207	-kr 4 874

Rehketoalus lei 2. terciála bušeahta ektui oktiibuot TNOK 4 874 eanetgeavaheapmi. Leat geavahan geavatkeahtes ruđaid investeremiidda ja danin leat rehketoalus eambo golut go sisaboadut. Lei bušeterejuvvon unnitgeavaheapmi 2.tertiálas TNOK 3 207 muhto eanetgeavaheapmi bušeahta ektui šattai TNOK 4 874. Čilgehus dasa lea go investeremiidda manai TNOK 1 969 ja ahte bušeahta lea periodiserejuvvon. Dat boahtá njuolgat 3.tertiálas.

Sisaboadut ledje TNOK 17 748 unnit go bušeterejuvvon ja golut fas TNOK 12 874 unnit go bušeterejuvvon. Válđočilgehus dasa lea go sisafievrridit seamma ollu sisaboaduid go golut leat leamaš ja golut eai lean nu ollu ahte olles juolludeapmi sisafievrriduvvui. Prošeaktasisaboadut maid ledje vuollelis go bušeterejuvvon. Prošeavttaid sisaboadut čuvvot prošeavtta goluid, ja de leat prošeaktagolut maid unnit go bušeterejuvvon. Prošeavttain lea TNOK 4 247 unnit doaimma go bušeterejuvvon. Čilgehus dása lea eanas ahte leat váilon olbmot čadahit prošeavttaid plánaid mielde.

Rámmas lea leamaš unnit doaimma go bušeterejuvvon ja dat guoská sihke godiide, Lohkanguovddážii ja maidai eanas hálddahus ovttadagaide. Godiin lea sihke bálkágolut ja doaimmagolut mat leat vuolábealde bušeahta ja boahtá das go váilot olbmot ja muhtun doaimmat eai leat vel álggahuvvon, muhto plána mielde bohtet álggahuvvot jagi mielde.

2.tertiála rehketoalus lei doaimmaboadus TNOK 1 667 eanetgeavaheapmi . Válđočilgehus eanetgeavaheapmái lea ahte investeremiidda lea geavahuvvon geavatkeahtes ruhta ja maid veahá unnit prošeaktadoaimmat go plánejuvvon, muhto dákko ii leat erohus nu stuoris go ovddit jagiid.

Sisaboadut ledje TNOK 2 286 eambo go seamma áigodagas diibmá. Čilgehus dasa lea stuorat rámmajuolludeapmi, TNOK 5 599 eambo go seamma áigodagas diibmá. Prošeaktasisaboadut ledje TNOK 849 unnit go seamma áigodagas diibmá.

Norggas lea stádaásahusain oktasaš vuohki mot rehkenastá jahkevirggehasaid, ja dat čájeha ahte jahkevirggehasat leat njiedjan 5 jahkevirggehasain go buohtastahhtá seamma áigodaga diibmá.

Go buohtastatta rehketoalu bušeahtain, de lea leamaš unnit doaimma go plánejuvvon. Bálkágolut leat TNOK 6 350 unnit go bušeahtas, muhto sullii TNOK 1 968 eambo go seamma áigodagas diibmá. Stuorámus rievdadusat leat refušuvnnat mat leat sullii TNOK 1 100 unnit go seamma áigodagas diibmá ja bargoaddi divat lea sullii TNOK 1 200 eambo go seamma áigodagas diibmá. Čilgehus dasa ahte bargoaddi divat lea lassánan lea ahte dat leat golut mánja jagi manás.

Eará doaimmagolut leat TNOK 6 524 unnit go bušeterejuvvon ja TNOK 804 eambo go seamma áigodagas diibmá. Válđočilgehus dasa lea ahte golut leat buorebut biddjon áigodaga mielde

(periodiserejuvvon). Dat guoská eanas liseansa ja prográmmaid láigoheapmái. Mátkegolut leat lassánan TNOK 200 diimmá ektui.

Eanas obbalašgoluiguin leat čatnon bálká ja sosiála goluide (62,1%) ja kontuvragoluide (18,4%). Sámi allaskuvla dárbbáša dan geažil stabiila prošeaktasisabođuid ja várrejuvvon ruhtadeami, vai sáhtta bisuhit doaibmadási ja láhčit dárbbášlaš doaibmanmuni ásahusa viidáset ovdáneapmái.

Ovdáneapmi doarjjaoasis mii lea várrejuvvon juolludanruhtaduvvon doibmii

Avsetninger til andre formål og investeringer fra Kunnskapsdepartementet	Bevilgning for 2024 (Hentes fra blått hefte)	Avsetning pr. 31.08.2024 i kr	Avsetning pr. 31.08.2024 i pst.
Avsetninger til andre formål	129 002	26 265	20 %
Avsetninger til investeringer	129 002	8 603	7 %
Sum avsetninger fra Kunnskapsdepartementet	129 002	34 869	27 %

Sámi allaskuvllas lei borgemánu 31. b. 2024:s TNOK 34 869 várrejumis (čoggojuvvon unnitgolaheapmi) čadnon MD ruhtajuolludeapmái. Das lea eanas oassi čadnon doaibmaruhtii. Váldo čilgehus dasa lea liigejuolludeapmi TNOK 10 400 mii bodii geasset, mas eai leat doaimmat plánejuvvon ovdal goalmát tertiálas. Muđui leat muhtun ođđa doaimmat mat bohte juolludanreivves plánema vuolde, ja eai leat vel johtui boahtán. Leat ollu doaimmat mat plána mielde bohtet johtui goalmát tertiálas ja maddái bohte jagi. Lihkka lea vuorddehahti ahte báhca ruhta mii fievrriiduvvo bohte jáhkái. Guhkit áigge badjel oaidnit maid dárbbu sirdit eambo ruđa doaimmas investeremiidda, go investerendárbbut leat stuorábut go otná vurkejuvvon investerenruhta.

Várrejuvvon ruđat mat bohtet Gielda- ja guovlludepartemeanttas leat TNOK 833. Lassáneapmi jagi mielde lea TNOK 332. Dása bohtet eambo golut goalmát tertiálas go borgemánu rájes leat Sámi ofelaččat lassánan guvttiin ofelaččain.

Áigodaga čadahuvvon investeremat

Sámi allaskuvla lea 2024 bušehtas várren TNOK 9 360 investeremiidda. Dás lea adnon TNOK 1 969. Investerenplána mielde bohtet stuorat investeremat goalmát tertiálas. Stuorimus investeremat dan rádjai leat kopijamašiinnat, UH IAM, PCat ja AV rusttegat. Plána mielde bohtet vel stuorat investeremat loahpas dan jagi, nugo studeantaviesu heiveheapmi, dulkonrusttegat ja dihtorat.

Mildosat/Vedlegg:

1. 2.tertiála 2024 rehketoallu jodiheaddjekomentára / Ledelseskommentarer til regnskap 2.tertiál 2024

2. Áigodahttinmálle mielde doaimmarehketoallu ja oppalašlistu juolludemiin, mas leat fárus notat ja tabeallat. /Virksomhetsregnskap etter periodiseringsprinsippet og bevilgningsprinsippet med tilhørende noter og tabeller

Det Kongelige
Kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO
Norge

Ugradert

Din čujuhus / deres
referanse

Din dáhton / deres dato

Min čujuhus / vår referanse

Min dáhton / vår dato

24/00317-7

30.09.2024

Ledelseskommentar regnskap 2. tertial 2024

Bekreftelse på at regnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten og i samsvar med reglene i SRS

Samisk høgskoles regnskap er avlagt i samsvar med reglement for økonomistyring i staten, de Statlige Regnskapsstandardene (SRS) og rundskriv fra Finansdepartementet. Det innfrir også krav fra Kunnskapsdepartementet om opplysning av eventuelle avvik og Finansdepartementets tilhørende retningslinjer og veiledningsnotat, samt Direktoratet for økonomistyring og Kunnskapsdepartementets (KD) tilpasninger for universitets- og høgskolesektoren. Regnskapet gir etter ledelsens mening et riktig bilde av høgskolens drift per 31.08.2024. Etter vår mening er det ingen vesentlige avvik i regnskapet i perioden. Samisk høgskole bekrefter at institusjonens revisor er Riksrevisjonen.

Avvik mellom periodisert budsjett og regnskap, inkludert en omtale av den økonomiske driften

Samisk høgskole hadde pr. 31.08.2024 TNOK 4874 i avvik i forhold til budsjettet.

Høgskolen hadde i periodisert budsjett budsjettet med et mindreforbruk på TNOK 3207, mens det regnskapsmessig ble et merforbruk på TNOK 1667. Dette avviket skyldes investeringer som er aktivert og som er brukt av tidligere inntektsførte avsetninger og dermed ikke inntektsført. Dette avviket utgjør 2% og anses som relativt lite.

Høgskolen hadde pr 31.08.2024 TNOK 86 130 TNOK i inntekter totalt. Dette er TNOK 17 748 lavere enn budsjettet. Dette skyldes at TNOK 10 842 av årets ordinære tildeling fra Kunnskapsdepartementet ikke er inntektsført hittil i år, samt lavere aktivitet på prosjekter enn budsjettet og dermed lavere inntekter derfra. Avviket utgjør nesten 17%. Avviket anses som akseptabelt hensyntatt motsatt sammenstillingsprinsippet og forklaringer under kostnadssiden. Inntektsføringer fra tilskudd og overføringer, samt salg og leieinntekter, som i det meste er fra oppdragsprosjekter og bidragsprosjektinntekter, var TNOK 4 335 lavere enn budsjettet.

samas.no

Postadresse: Hånnoluohkká 45 – NO-9520 Guovdageaidnu – Kautokeino – Norge/Norge
Telefon: +47 78 44 84 00 E-post: postmottak@samas.no Organisasjonsnr.: 971 519 363

Side 1

Inntektene er TNOK 2 286 høyere enn i samme periode i fjor. Dette skyldes litt høyere tildeling fra departementene, men lavere prosjektaktiviteter. På prosjektsiden har det vært avslutning av flere prosjekter, mens nye prosjekter er i oppstartsfasen.

På kostnadssiden hadde Samisk Høgskole et mindreforbruk i henhold til budsjett på TNOK 12 874. Totalt tilsvarer dette et avvik på 13 % og anses som akseptabelt.

Avviket på lønn og sosiale kostnader er på TNOK 6 350 mindre enn budsjettet. Dette tilsvarer 10% i forhold til lønnsbudsjettet. Avviket er fordelt både på ordinær drift og prosjekter. Vi har mottatt ca TNOK 1 100 mer enn budsjettet i refusjoner. Ellers er det ubesatte stillinger som fører til avviket mot budsjett. Det har vært utfordringer med å rekruttere personell og ansettelsesprosesser er tidskrevende.

Andre driftskostnader (ekskl. avskrivninger) har mindreforbruk i forhold til budsjettet på TNOK 6 545. Dette skyldes i stor grad forsinket aktivitet på fagsiden på enkelte nye tiltak, samt litt lavere aktivitet på prosjekter. Dette har til dels sammenheng med ubesatte stillinger og mindreforbruket på lønn.

Antall årsverk er redusert fra 102 til 97 fra samme periode i fjor til i år. Dette skyldes at høgskolen har holdt stillinger vakant på grunn av den økonomiske situasjonen, samt at det har vært utfordrende å rekruttere til enkelte stillinger. Det har vært rekruttert mange nye ansatte sommeren og høsten, men de fleste av disse har ikke tiltrådt i 2 tertial.

Kostnadene er TNOK 2 781 høyere enn i samme periode i 2023.

Sum lønnskostnader er økt med TNOK 1 968 i forhold til samme periode året før. Hovedsakelig skyldes det utgiftsføring av arbeidsgiveravgift for utenlandske arbeidstakere for tidligere år og mindre refusjoner i forhold til året før. Effekten av økte lønninger blir redusert som følge av lavere bemanning.

Andre driftskostnader er TNOK 804 høyere enn i andre tertial 2023. Det skyldes i hovedsak høyere husleiekostnader.

Lønn og sosiale kostnader utgjør 62,1 % av totale kostnader, mens husleierelaterte kostnader utgjør 18,4 %. Av de totale kostnadene er 80,5 % bundet opp mot husleie og lønn. Samisk høgskole er derfor avhengig av stabile prosjektinntekter og øremerkede midler for både å opprettholde aktivitetsnivået og skape nødvendig handlingsrom for videreutvikling av institusjonen.

Den økonomiske situasjonen er anstrengt, noe som gjør at Samisk høgskole er nødt til å redusere utgiftsnivået. Samtidig har høgskolen fått rammetildeling til nye oppgaver som skaper økt aktivitet, men planlegging, ansettelser og oppstart av disse tar tid. Dette er også hovedårsaken til at høgskolen er noe etter budsjett på kostnadssiden. Det jobbes også med å oppnå finansiering til nye prosjekter. Som statens minste høgskole er Samisk høgskole sårbar for svingninger i tildelingen, noe som skaper uforutsigbarhet og usikkerhet i planleggingen av driften.

Regnskapet viser at iverksatte kostnadsreducerende tiltak har hatt effekt. Høgskolen har holdt stillinger vakant og redusert reiseaktiviteten i 2024, samtidig som det planlegges for nye oppgaver som vi har fått tildelt midler til.

Den økonomiske driften har vært tilfredsstillende hittil i 2024, hensyntatt høy kostnadsvekst de senere årene, samtidig som tildelingene ikke har økt like mye.

Utviklingen i avregnet bevilgningsfinansiert virksomhet

Samisk høgskole hadde per 31.08.2024 TNOK 34 869 i total avsetning knyttet opp mot bevilgning fra KD. Avsetningen er økt med TNOK 20 227 sammenlignet med 31.12.2023. På grunn av motsatt sammenstillingsprinsipp er TNOK 22 195 ikke inntektsført til og med andre tertial. Samtidig er avsetningene til investeringer redusert med TNOK 1 969 som følge av aktiverte investeringer i perioden. Det tilsvarer 20 % av bevilgningen som er avsatt til andre formål. Dette forventes å bli redusert i løpet av året til under 5 %, som følge av økt aktivitetsnivå. En stor del av avsetningene skyldes supplerende tildeling som kom på sommeren og der det meste av aktiviteter er budsjettet til tredje tertial 24.

Det anses som positivt at høgskolen har en liten buffer fremover til dekning av uforutsette utgifter og denne forventes å være på ca 5 % fremover. Som følge av gjennomførte investeringer er avsetningene til investeringene redusert med TNOK 1 969 og utgjør nå TNOK 8 603.

Avsetninger til andre formål pr 2. tertial er for høyt i forhold reglene, men vil reduseres i løpet av 3. tertial. Avsetninger til investeringer burde vært noe høyere med tanke på investeringsbehovene i investeringsplanen.

Avsetninger til andre formål (5% regelen) utgjør TNOK 26 265 og utgjør 20 % av samlet bevilgning fra KD for 2024. Avsetningen vil bli brukt til å finansiere driften, samt som buffer for uforutsette utgifter fremover. Hovedforklaringene til det høye avsetningsnivået er at det kom ekstra tildeling både i ordinær tildeling, samt i supplerende tildeling og det tar litt tid før regnskapsmessig effekt av disse tiltakene vises i regnskapet.

Avsetninger til andre formål og investeringer fra Kunnskapsdepartementet	Bevilgning for 2024 (Hentes fra blått hefte)	Avsetning pr. 31.08.2024 i kr	Avsetning pr. 31.08.2024 i pst.
Avsetninger til andre formål	129 002	26 265	20 %
Avsetninger til investeringer	129 002	8 603	7 %
Sum avsetninger fra Kunnskapsdepartementet	129 002	34 869	27 %

Investeringer

Samisk høgskole har til og med andre tertial 2024 aktivert investeringer for TNOK 1 969. En stor del av dette er utskifting av kopimaskiner, investeringer i UH-IAM, AV-utstyr og i PCer. Øvrige investeringer er bl.a. ombygging av skinnberederiet og studentlokalene. Disse forventes å komme i tredje tertial.

Det er budsjettert med investeringer for TNOK 9 360 i 2024 og vi regner med at investeringene vil gjennomføres slik de er planlagt. Anskaffelsen av nye stoler til undervisningsrom, tolkeanlegg, vil

skje i løpet av året. PCer vil bli utskiftet i henhold til utskiftingsplanen. Ombyggingen av lokasjonene er planlagt gjennomført i løpet av året og anbudsprosessen tyder på at dette vil bli noe dyrere enn budsjettet. Det vil sannsynligvis være behov for å tilføre mer midler til investeringsbudsjettet slik at alle planlagte investeringer kan gjennomføres.

Det er i perioden 2024-2028 investeringsbehovet beregnet til TNOK 16 590, jfr investeringsplanen. Investeringer i 2024 gjøres ved bruk av avsetningene. Totalt er avsetninger til investeringer på TNOK 8 603. Investeringsplanen er vedtatt av høgskolestyret 13.12.2023. I investeringsplanen inngår investeringer i inventar og PC'er. Inventarinvesteringene er stoler til undervisningsrom, møblering av studentlokaler og annen kontorinventar. I PC poolen inngår årlige utskiftninger av PCer. De største investeringer fremover er til tilpasning av studentlokaler og AV utstyr til undervisningsrom og møterom.

Langsiktig investeringsplan revideres i desember 2024. Den tilpasses og knyttes opp mot avsetninger til investeringer. Når dagens avsetninger er brukt opp, vil det bli nødvendig å avsette midler fra den årlige rammetildelingen for å opprettholde fremtidige investeringsbehov.

Andre avsetninger gjelder midler fra KDD, som er økt med TNOK 332 i løpet av første og andre tertial 2024 til TNOK 831. Det er avsetninger til Faglig analysegruppe for samisk statistikk og Samiske veivisere og skyldes noe lavere aktivitet i starten av året og at utbetalingene fra KDD er halvårlige. Det er også verdt å nevne at veiviserordningen er utvidet med to nye veivisere og at det dermed kommer mer kostnader i andre halvår. Det vil rette seg opp i løpet av året, da avsetningene er budsjettet brukt dette året. Når det gjelder avsetninger til prosjekter er dette økt med TNOK 1 222. Dette har litt med utbetalingsfrekvensen på de forskjellige prosjekter.

Dearvvuodaiguin/Med hilsen
Sámi allaskuvla

Anne-Marie Gaino
Direktevra

Mikkel Anders Kemi
Ekonomiijahoavda

Dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ikke underskrift.

Arkiiva - dok. 24/00317-8 Arkiivakoda. 131
 Áššemeannudeadji Mikkel Anders Kemi

Saksgang Čoahkkindáhton
 Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

REHKETOALLU 2.TERTIALA 2024 - REGNSKAP 2. TERTIAL 2024

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

Styret godkjenner Samisk høgskoles regnskap for 2.tertial 2024 med ledelseskomentar, bevilgningsoppstilling og noteopplysninger

Stivra dohkkeha Sámi allaskuvlla rehketoalu 2.tertiala 2024 oktan jodiheaddjikomentáran, oppalašlistu juolludemiin ja notáhttadieđuiguin.

Áššečilgehus/Saksframstilling:

Samisk høgskoles regnskap for 2.tertial 2024 er avlagt i samsvar med reglement for økonomistyring i staten, Statlige Regnskapsstandarder (SRS) og rundskriv med opplysning om eventuelle avvik og etter de tilhørende retningslinjene og veiledningsnotat som er utarbeidet av Finansdepartementet, Direktoratet for økonomistyring og Kunnskapsdepartementets tilpasninger for universitets- og høgskolesektoren. Krav til oppstilling og presentasjon av høgskolens regnskap fremkommer blant annet i brev fra Kunnskapsdepartementet av 06.12.2023, 12.04.2024 og 22.08.2024, som omhandler tertialregnskap. Avlagt regnskap pr. 31.08.2024 er presentert og rapportert i henhold til standard oppstillingsplan. Regnskapet gir etter ledelsens mening et riktig bilde av høgskolens drift per 31.08.2024.

TNOK	Rehketoallu 2.t 2024	Bušehtta 2.t 2024	Erehus
	Regnskap 2.t. 2024	Budsjett 2.t.2024	Differanse
Sisaboađut - Inntekter	-kr 86 130	-kr 103 878	-kr 17 748
Bálkkát - lønn	kr 54 529	kr 60 879	kr 6 350
Doaibmagolut - Driftskost.	kr 33 268	kr 39 792	kr 6 524
Supmi golut - sum kostnader	kr 87 797	kr 100 671	kr 12 874
Supmi - sum	kr 1 667	-kr 3 207	-kr 4 874

Regnskapet for andre tertial viser et merforbruk i forhold til budsjett på TNOK 4 874.

Investeringene er finansiert med ubrukte midler, og av den grunn er utgiftene i regnskapet høyere enn inntektene.

I andre tertial var det budsjettert et mindreforbruk på TNOK 3 207, men resultatet ble et merforbruk på TNOK 4 874 i forhold til budsjettet. Forklaringen på det er aktivering av investeringer på TNOK 1 969, samt periodisering av budsjett. Dette vil rette seg i 3.tertial.

Inntektene var TNOK 17 748 mindre enn budsjettert og kostnadene 12 874 mindre enn budsjettert. Hovedforklaringen på det er at inntektene er bokført tilsvarende størrelsen på kostnadene, og kostnadene var lavere enn bevilgningen for perioden. Prosjektinntekter var også lavere enn budsjettert. Prosjektinntektene følger prosjektutgiftene, og det betyr at prosjektutgiftene også var mindre enn budsjettert. På prosjektene var det TNOK 4 247 mindre aktivitet enn budsjettert. Hovedforklaringen på det er at det manglet ressurser for å gjennomføre prosjektene som planlagt. På rammen har det vært mindre aktivitet enn planlagt, det gjelder både instituttene, Nasjonalt senter for samisk i opplæringa og de fleste administrative enheter. På instituttene er både lønnskostnader og driftskostnader lavere enn budsjettert, noe som skyldes manglende bemanning og at enkelte tiltak ennå ikke er påbegynt, men planlegges å starte opp i løpet av året.

I regnskapet for 2.tertial var det et merforbruk på TNOK 1 667. Hovedforklaringen er at det er brukt ubrukte midler til investeringer, samt litt mindre prosjektaktivitet enn planlagt, men her er ikke forskjellen så stor som de siste årene

Inntektene var TNOK 2 286 mer enn i samme periode i fjor. Forklaringen er at rammetildelingen har økt, og utgjør TNOK 5 599 mer enn i samme periode i fjor. Prosjektinntektene er TNOK 849 mindre enn samme periode i fjor.

Statlige enheter har et felles system for hvordan årsverk skal regnes, og den viser at antall årsverk er redusert med 5 i forhold til samme periode i fjor.

Når man sammenlikner regnskap mot budsjett, ser man at det har vært mindre aktivitet enn planlagt. Lønnskostnadene er TNOK 6 350 mindre enn budsjettert, men utgjør ca TNOK 1 968 mer enn i samme periode i fjor. Den største endringen er refusjoner, som har hatt en nedgang på TNOK 1 100 i forhold til samme periode i fjor og arbeidsgiveravgift som er TNOK 1 200 mer enn samme periode i fjor. Forklaring på økningen i arbeidsgiveravgiften er etterbetaling for flere år tilbake.

Andre driftskostnader er TNOK 6 524 mindre enn budsjettert og TNOK 804 mer enn samme periode i fjor. Forklaringen på det er bedre periodisering av kostnadene. Dette gjelder for det meste lisenser og leie av programvare. Reiseutgiftene har økt med TNOK 200 i forhold til i fjor.

Det meste av totale utgifter er knyttet til lønn og sosiale kostnader (62,1 %) og kontorutgifter (18,4 %). Samisk høgskole er derfor avhengig av stabile prosjektinntekter og øremerkede midler for både å opprettholde aktivitetsnivået og skape nødvendig handlingsrom for videreutvikling av institusjonen.

Utviklingen i avsatt andel av tilskudd til bevilgningsfinansiert virksomhet

Avsetninger til andre formål og investeringer fra Kunnskapsdepartementet	Bevilgning for 2024 (Hentes fra blått hefte)	Avsetning pr. 31.08.2024 i kr	Avsetning pr. 31.08.2024 i pst.
Avsetninger til andre formål	129 002	26 265	20 %
Avsetninger til investeringer	129 002	8 603	7 %
Sum avsetninger fra Kunnskapsdepartementet	129 002	34 869	27 %

Samisk høgskole hadde per 31. august 2024 totalt TNOK 34 869 i avsetninger (akkumulert mindreforbruk) knyttet opp mot bevilgning fra KD. Her er mesteparten bundet opp mot avsetninger til andre formål. Hovedforklaringen på det er den supplerende tildeling på TNOK 10 400, som kom i sommer, hvor tiltakene ikke er planlagt før i tredje tertial. Videre er noen nye tiltak i tildelingsbrevet under planlegging og er ikke igangsatt enda. Det er mange tiltak som etter planen skal igangsettes i tredje tertial og neste år. Likevel forventes det at det blir avsetninger som overføres til neste år. På lengre sikt ser vi behovet for å overføre mer midler fra drift til investeringer, da investeringsbehovet er større enn dagens avsetninger til investeringer.

Avsetninger knyttet til tildelinger fra Kommunal- og distriktsdepartementet er på TNOK 833. Økningen i løpet av året er på TNOK 332. Det vil komme mer kostnader i tredje tertial på grunn av at Veiviserordningen er økt med 2 veivisere i august.

Gjennomførte investeringer i perioden

Samisk høgskole har avsatt TNOK 9 360 til investeringer for 2024. Det er aktivert TNOK 1 969. Ifølge investeringsplanen kommer det flere store investeringer i tredje tertial. De største investeringene hittil i år er til kopimaskiner, UH IAM, PC og AV utstyr. Etter planen kommer det i slutten av året større investeringer til studenthus, tolkeanlegg og PCer.

Mildosat/Vedlegg:

1. 2.tertiála 2024 rehketoallu jodiheaddjekommentára / Ledelseskommentarer til regnskap 2.tertiál 2024
2. Áigodahttinmáille mielde doaibmarehketdoallu ja oppalašlistu juolludemiin, mas leat fárus notat ja tabeallat. /Virksomhetsregnskap etter periodiseringsprinsippet og bevilgningsprinsippet med tilhørende noter og tabeller

Arkiiva - dok. 23/00530-3 Arkiivakoda.
Áššemeannudeadjji Anne-Marie Johansdatter Gaino

Saksgang Čoahkkindáhton
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

OVDÁNAHTTIT JA NUPPÁSTAHTTIT SÁMI ALLASKUVLLA ORGANISAŠUVDNA STRUKTUVRRA

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

1. Allaskuvlla stivra bivdá direktivrra álggahit proseassa ovdánahttit ja nuppástahttit ásahusa organisašuvdnastruktuvrra.
2. Allaskuvlla stivra dohkkeha mandáhta mii bohtá ovdan áššečilgehusas.
3. Bargui ásahuvvo bargujoavku gos fágasearvvit ja váldosuodjalusáittardeadjji leat mielde.
4. Bargui osto proseassajodiheddji, mii čuovvola proseassa álggus lohppii.
5. Boadus organisašuvdnaproseassas biddjo stivrra meannudeapmái golggotmánu 2025.
6. Jodiheddjiide čađahuvvo sierra jodiheddjiovdánahttinprográmma siskkobealde várrejuvnon bušehtarátamma.

/

1. Høyskolestyret ber direktøren om å igangsette prosess med formål om å utvikle og endre organisasjonsstrukturen.
2. Høyskolestyret godkjenner mandatet slik det fremkommer i saksfremlegget.
3. Det opprettes en arbeidsgruppe, hvor fagforeningene og hovedverneombud er med.
4. Det kjøpes inn prosessledning, som følger prosessen fra oppstart til slutføring.
5. Resultatet fra organisasjonsprosessen legges frem for styrebehandling i oktober 2025.
6. Det gjennomføres et eget lederutviklingsprogram for lederne innenfor fastsatt budsjettramme.

Mildosat/Vedlegg:

- Ráđđádallan DRŠ čoahkkimis 02.10.24
- Ráđđádallan stivraášši DRŠ čoahkkimis 18.10.24

Áššečilgehus/Saksframstilling:

Allaskuvlla stivra mearridii áššis 24/22 (15.09.22) ahte njunušjođihanmodealla välljejuvvon rektoriin jotkojuvvui.

Seammás bivddii stivra ahte *“Biddjojuvvo johtui proseassa geahčadit organisatoralaš modealla, mii sisttisdoallá ee. direktivrra ja rektora bargojuogu, earret eará čielggaduvvo direktivrra ja rektora instruksa.”*

Dien mearrádusa vuodul ceggejuvvui bargojoavku mii lea bargan bajimus- ja fágajođiheddjiid instruvssaiguin, dasa lassin lea bargojoavku čađahan oaiviliskkadeami ja bargobaji kártet ásahusa buriid ja heajos beliid dálá organiseremis.

Barggu vuolde šattai eahpesihkarvuota ahte galggai go bargojoavku evttohit organisašuvnna rievdademiid. Ášši loktejuvvui stivrii ságastallanáššiin 19.10.23 ja stivra bivddii ahte direktivra ráhkada notáhta stivrii jus orro dárbu rievdadit organiserema.

Duogáš

Sámi allaskuvlla višuvdna lea *“Sámi universitehta boahtteáiggi Sápmá”*. Sámi allaskuvla lea njunuš sámegeielat alitoahpo- ja dutkanásahus mii buvttada alladási gelbbolašvuoda mainna ovddida sámi iešmearrideami, guoddevaš ealáhusaid ja servodagaid. Universitehta ja allaskuvllasektoris leat stuora rievdademiid sihke ruhtadili ja gáibádusaid ektui. Jus galgá dustet boahtteáiggi vejolašvuodaid ja hástalusaid, de lea dárbu nuppástuhttimii mii sihkkarastá allaskuvlla čuožžovašvuoda, ceavzilvuoda ja gilvalannávccaid.

Jođiheaddjit oidnet dárbbu organiseret ásahusa eará ládje, nu ahte barggut vejolaččat johtet beaktileappot. Dat sisttisdoallá sihke buoridit ja čielggadit ovttasbarggu gaskkal fágaossodagaid ja gaskkal fágaossodagaid ja hálldahusa. Lea maiddá dárbu geahččat movt goađit, Lohkanguovddáš ja hálldahus leat organiserejuvvon ja lea go vejolaš resurssaid geavahit beaktileappot.

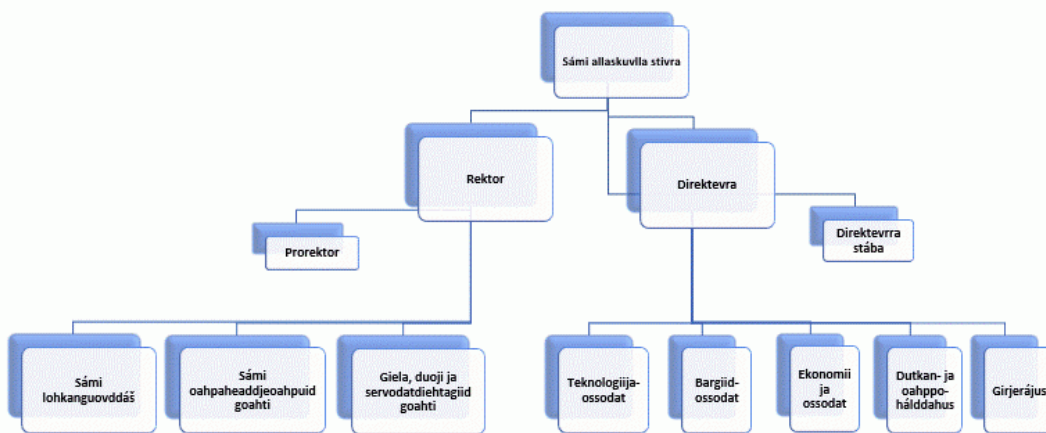
Bargojoavku mii lea bargan ásahusa nannemin ja ovdánahttimin lea čađahan oaiviliskkadeami ja bargobaji 2023. Doppe bohte ovdán earet eará dát hástalusat:

- Ollu ossodagat ja várru ahte seannit hehttejit beaktilis resursageavaheami
- Muhtin ossodagat leat hui unnit ja rašit
- Hálldahuslaš bargguid juohkin gaskkal váldo hálldahusa ja goahtehálldahusa ii leat čielggas
- Gođiid organiseremis leat rollat eahpečielgasat
- Siskkáldas gulahallamis lea buoridanmunni
- Ovttasbarggus badjel ossodatrájiin lea buoridanmunni
- Golbma vuostáiváldima (ovdakantuvrras, girjerádjosis ja oahppohálldahusas)
- Dárbu nannet dutkandoarjaga

Ovddit organisašuvdnaovdánahttinproseassa álggahuvvui stivrras 15.10.18; stivraášši S-41/18. Proseassa čađahuvvui jagiid 2019-2022 ja lei organisašuvdna psykologa Roar Skare gii jođihii proseassa. Skare barggai jođiheaddji ovdánahttimin, organisašuvnna kultuvrrain ja gulahallamin.

Allaskuvllas leat dan rájes molssašuvvan máŋga jođiheaddji ja muhtimat leat dušše searvan loahpas jođiheaddji ovdánahttinprográmmas.

Sámi allaskuvlla dála organiseren lea na:

Allaskuvllas leat 13 jođiheaddji oktan veahkkegoahtejođiheaddjiin, oahppojođiheaddjiin ja prorektoriin. Allaskuvllas ledje 2024 molsašupmái 102 jahkevirggehasa ja sullii 120 bargi.

Rektor lea lagamus jođiheaddji guovtti goahtejođiheaddjái ja Lohanguovddáš jođiheaddjái.

Gođiid sturrodas lea gaskkal 30 ja 50 bargi ja sis lea sierra goahtehálddahus.

Lohanguovddáš lea 18 bargi ja sierra hálddahus.

Direktevra lea lagamus jođiheaddji viđa hálddahusjođiheddjiide. Hálddahusossodagaid sturrodas lea gaskkal 2 ja 12 bargi.

Direktevra evttoha ahte álggahuvvo ovdánahttin ja nuppástahttinproseassa ja ahte dán bargui ásavuvvo bargojoavku gos leat sihke fága- ja hálddahusjođiheaddjit mielde. Dasa lassin galget fágasearvvit ja váldosuodjalusáittardeaddji leat mielde bargojoavkkus.

Ulbmil

Ulbmil lea ahte Sámi allaskuvlla galgá šaddat universitehtan 10-15 jagi geažes. Dan oktavuodas lea dárbu ovddidit strategiijaid ja doaimbajuid mat ovddidit alla kvalitehta oahpahasas ja dutkamis, ekonomalaš ceavzilvuoda, ja buori bargobirrasa.

Direktevrra lea ovttaš jodiheddjiiguin ráhkadan evttohusa bargojoavkku mandáhtii. Mandáhttaevttohus lea ráđđádallon fágaserviiguin DRŠ (diehtujuohkin, ráđđádallan ja šiehtadallan) čoahkkimis 02.10.24. Fágasearvvit bukte mearkkašumiid evttohussii ja direktvevra lea rievdadan mandáhta mearkkašumiid vuodul.

Bargojoavkku mandáhta

- Kártet: Identifiseret dálá nana beliid, headjuvuodaid, vejolašvuodaid, ja áitagiid mat leat allaskuvllas.
- Analysat: Árvoštallat fágalaš ja hálddahušlaš doaimmaid ja organisatuvrralaš struktuvrraid boahttevaš dárbbuid ektui.
- Ekonomijja: Evttohit doaimmaid mat sihkkarastet ekonomalaš ceavzilvuoda beaktilis resursageavaheami bokte ja váldodoaimmaid vuoruhemiid bokte.
- Organisašuvdnaovdánahttin: Evttohit dárbbalaš organisatuvrralaš rievdadusaid mat dorjot geabbilis ja innovatiiva organisašuvnna.
- Oassálastin ja gulahallan: Sihkkarastit ahte bargit ja eará berošteaddjit servet nuppástuhttinprosessii. Bargojoavku galgá maiddái ráhkadit gulahallanplána mii sihkkarastá čielga dieđuid buot guoskevaš beliide.
- Riskaguorahallan: Identifiseret ja árvoštallat vejolaš riskkaid nuppástuhttima oktavuodas, ja evttohit doaibmajuid mat unnidit riska.
- Sisafievrridanplána: Ráhkadit dárkilis plána nuppástuhttindoaimmaid sisafievrrideapmái, mas boahtá ovdán áigerámmat, ovddasvástádus ja dárbbalaš resurssat.

Bargojoavku galgá:

- Bargat doaresfágalaččat ja lagaš ovttašbarggus relevánta siskkáldas ja olgguldas aktevrraiguin.
- Ráhkadit gaskaboddosaš raportta mas leat gaskaboddosaš bohtosat ja ávžžuhusat
- Ráhkadit loahpalaš raportta oktan rávvagiiguin ja doaibmaplánain

Čoahkkimat ja raporteren

- Bargojoavku galgá čoahkkinnastit jeavddalaččat, ja čoahkkinnastit unnimusat oktii mánuš.
- Bargojoavku raportere fágaserviide unnimusat juohke golmma mánuš.

- Bargojoavku raportere allaskuvllastivrii juohke stivračoahkkimis.

Áigerámma

Bargojoavkkus lea áigerámma mii bistá jagi, álggaheami rájes gitta loahpalaš raportta gárvvisteapmái.

Resurssat

Bargojoavku oažžu dárbbášlaš hálddahaslaš doarjaga ja oažžu guoskevaš dieđuid ja analysaid allaskuvlla ossodagain.

Bargui osto olggobeale proseassajodiheaddji.

Loahppaboađus

Bargojoavku galgá evttohit nuppástuhttinplána mas leat:

- Strategalaš rávvagat allaskuvlla boahhtevaš ovdáneapmái.
- Konkrehta evttohusat nuppástuhttimii ja organisatuvrralaš rievdademiide.
- Plána čuovvleapmái ja evalueremii.

Direktevra oaidná dárbbu nannet dálá jodiheaddjioavkku ja ovdánahttit sin doalahan dihte stabiila jodiheami allaskuvllas. Direktvra evttoha ahte lassin ásahusa ovdánahttin ja nuppástuhttin prosessii, čađahuvvo jodiheaddjiovdánahttinprográmma.

Stivra lea várren 500 000 ruvno jodiheaddjiovdánahttimii ja direktvrra bivdá jodiheaddjiprográmmafálaldaga unnimus golmma fitnodagas siskkobealde bušehtarámma.

Arkiiva - dok. 23/00530-4 Arkiivakoda.
Áššemeannudeadji Anne-Marie Johansdatter Gaino

Saksgang Čoahkkindáhton
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

UTVIKLING OG ENDRING AV SAMISK HØGSKOLES ORGANISASJONSSTRUKTUR

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

1. Høgskolestyret ber direktøren om å igangsette prosess med formål om å utvikle og endre organisasjonsstrukturen.
2. Høgskolestyret godkjenner mandatet slik det fremkommer i saksfremlegget.
3. Det opprettes en arbeidsgruppe, hvor fagforeningene og hovedverneombud er med.
4. Det kjøpes inn prosessledelse, som følger prosessen fra oppstart til slutføring.
5. Resultatet fra organisasjonsprosessen legges frem for styrebehandling i oktober 2025.
6. Det gjennomføres et eget lederutviklingsprogram for lederne innenfor fastsatt budsjetttramme.

Mildosat/Vedlegg:

- Drøfting IDF møte 02.10.24
- Drøfting av styresak på IDF møte 18.10.24

Áššečilgehus/Saksframstilling:

Høgskolestyret vedtok i sak 24/22 (15.09.22) at ledermodellen med valgt rektor videreføres. Samtidig ba styret om at "*Det igangsettes en prosess for å se på den organisatoriske modellen, som omfatter bl.a. arbeidsfordeling mellom direktør og rektor, blant annet avklares instruks for direktør og rektor.*"

Med bakgrunn i dette vedtaket ble det nedsatt en arbeidsgruppe som har arbeidet med instruksene til overordnet ledelse og faglederne, i tillegg har arbeidsgruppen gjennomført en meningsmåling og en workshop for å kartlegge fordeler og ulemper ved institusjonens nåværende organisering.

Underveis i arbeidet oppsto det usikkerhet om arbeidsgruppen skulle komme med forslag til endringer i organisasjonen. Saken ble tatt opp i styret som drøftings sak 19.10.23 og styret ba om at direktøren utarbeider et notat til styret dersom det viser seg nødvendig å endre organiseringen.

Bakgrunn

Samisk høgskoles visjon er "*Et samisk universitet for fremtidens Sápmi*". Samisk høgskole er en ledende samiskspråklig høyere utdannings- og forskningsinstitusjon som utvikler kompetanse på høyt nivå som bidrar til å fremme samisk selvbestemmelse, bærekraftige næringer og samfunn. Universitets- og høgskolesektoren opplever store endringer både i forhold til finansiering og krav. For å møte framtidens muligheter og utfordringer trengs det en omstilling som sikrer høgskolens fremtidige drift, bærekraft og konkurranseevne.

Ledelsen ser behov for å endre organiseringen av institusjonen slik at oppgavene, om mulig, kan løses på en mer effektiv måte. Dette innebærer både å forbedre og tydeliggjøre samarbeidet mellom fagenhetene og mellom fagenhetene og administrasjonen. Det er også behov for å se på hvordan instituttene, Nasjonalt senter for samisk i opplæringa og administrasjonen er organisert og om det er mulig å bruke ressursene mer effektivt.

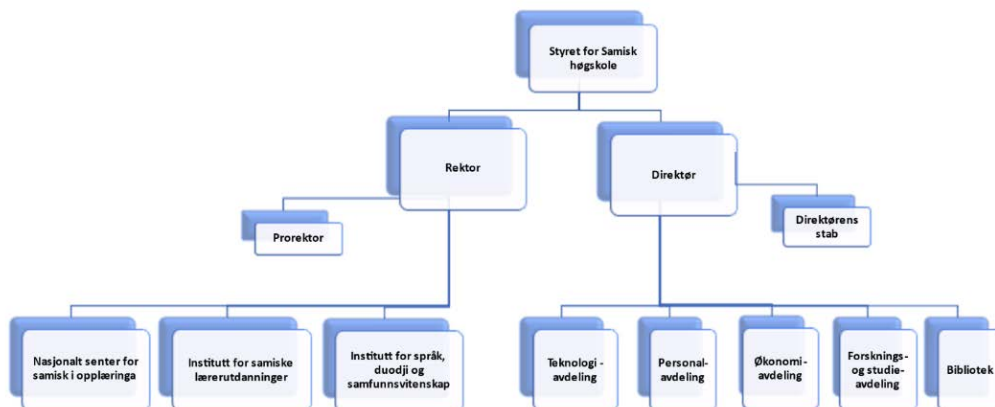
Arbeidsgruppe som har jobbet med styrking og utvikling av institusjonen har gjennomført en meningsmåling og en workshop i 2023. Der kom det blant annet frem følgende utfordringer:

- Mange avdelinger med fare for at siloer er til hinder for effektiv ressursbruk
- Noen avdelinger er svært små og sårbare
- Organiseringen av det største instituttet er uklart i forhold til roller mellom institutt- og assisterende instituttleder
- Fordelingen av administrative oppgaver mellom hovedadministrasjonen og instituttadministrasjonen er uklar
- Uklare roller i organiseringen av instituttene
- Intern kommunikasjon har et forbedringspotensial
- Samarbeid over avdelingsgrenser har et forbedringspotensial
- Tre kundemottak (ved hovedinngangen, på biblioteket og i studieadministrasjonen)

- Behov for styrke forskingsstøtten

Forrige organisasjonsutviklingsprosess ble igangsatt av styret 15.10.18; stivraássi S-41/18. Prosessen foregikk i 2019-2022 og det var organisasjonspsykolog Roar Skare som ledet prosessen. Skare jobbet med lederutvikling, organisasjonskultur og kommunikasjon. Høgskolen har, siden denne prosessen, skiftet flere ledere og noen av lederne har bare deltatt på slutten av lederutviklingsprogrammet.

Dagens organisering av Samisk høgskole er som følger:

Høgskolen har 13 ledere, inkludert assisterende instituttleder, studieleder og prorektor. Høgskolen hadde ved årsskiftet 2024 102 årsverk og ca 120 arbeidstakere.

Rektor er nærmeste leder for de to instituttlederne og lederen for Nasjonalt senter for samisk i opplæringa. Instituttene har mellom 30 og 50 tilsette hver og har sin egen instituttadministrasjon.

Senter for samisk i opplæringa har 18 ansatte og har sin egen administrasjon. Direktøren er nærmeste leder for de fem administrative lederne. Størrelsen på administrasjonsavdelingene er fra 2 til 12 tilsatte.

Direktøren foreslår at det igangsettes en utviklings- og omstillingsprosess og at det opprettes en arbeidsgruppe bestående av både fag- og administrativ ledelse til dette arbeidet. I tillegg skal fagforeningene og hovedverneombudet være med i arbeidsgruppen.

Formål

Målet er at Samisk høgskole skal bli universitet i løpet av de neste 10-15 årene. I den forbindelse er det nødvendig å utvikle strategier og tiltak som fremmer høy kvalitet i utdanning og forskning, økonomisk bærekraft, og et godt arbeidsmiljø.

Direktøren har i samråd med lederne utarbeidet et forslag til arbeidsgruppens mandat. Forslaget til mandat er drøftet med fagforeningene på IDF (informasjon, drøfting og forhandling) møte 02.10.24.

Fagforeningene kom med merknader til forslaget og direktøren har endret mandatet på bakgrunn av merknadene.

Arbeidsgruppens mandat

- Kartlegging: Identifisere dagens sterke sider, svakheter, muligheter og trusler ved høgskolen.
- Analyser: Vurdere faglige og administrative funksjoner og organisatoriske strukturer i forhold til fremtidige behov.
- Økonomi: Utarbeide tiltak som sikrer økonomisk bærekraft gjennom effektiv ressursbruk og prioritering av kjernevirksomheten.
- Organisasjonsutvikling: Foreslå nødvendige organisatoriske endringer som understøtter en fleksibel og innovativ organisasjon.
- Deltagelse og dialog: Sikre at ansatte og andre interessenter deltar i omstillingsprosessen. Arbeidsgruppen skal også utarbeide en kommunikasjonsplan som sikrer klar informasjon til alle berørte parter.
- Risikovurdering: Identifisere og vurdere mulige risiko ved organisasjonsendring, samt foreslå tiltak som reduserer risikoen.
- Implementeringsplan: Utarbeide en detaljert plan for implementering av omstillingstiltak som inneholder tidsrammer, ansvarsforhold og nødvendige ressurser.

Arbeidsgruppen skal:

- Jobbe tverrfaglig og i nært samarbeid med relevante interne og eksterne aktører.
- Utarbeide en foreløpig rapport med foreløpige resultater og anbefalinger.
- Utarbeide en sluttrapport med anbefalinger og handlingsplan.

Møter og rapportering

- Arbeidsgruppen skal ha jevnlig møter, og ha minst ett møte i måneden.
- Arbeidsgruppen rapporterer til fagforeningene minimum hver tredje måned.
- Arbeidsgruppen rapporterer til høgskolestyret på hvert styremøte.

Tidsramme

Arbeidsgruppen har en tidsramme på ett år, fra oppstart til ferdigstillelse av endelig rapport.

Ressurser

Arbeidsgruppen får nødvendig administrativ støtte og relevant informasjon og analyser fra avdelingene ved høgskolen.

Det kjøpes ekstern prosessleder til arbeidet.

Sluttprodukt

Arbeidsgruppen skal foreslå en omorganiseringsplan som inneholder:

- Strategiske føringer for høgskolens videre utvikling.
- Konkrete forslag til omorganisering og organisatoriske endringer.
- Oppfølging og evaluering av planen.

Direktøren ser behov for å styrke og utvikle dagens lederteam for å opprettholde en stabil ledelse ved høgskolen. Direktøren foreslår at man i tillegg til utviklings- og omorganiseringsprosessen, gjennomfører et lederutviklingsprogram.

Styret har satt av kr 500 000 til lederutvikling og direktøren ber om tilbud innenfor budsjetttrammen på lederutviklingsprogram fra minst tre leverandører.

Čoahkkinreferáhtta / Møtereferat

Ášši: 23/00551

Áššenr: 23/00551-10 Dáhton: 11.10.2024 Áššemeannudeaddji: Inger Anne Johansdatter Siri Triumf

DRŠ 2.10.24

Čoahkkinoasseváldit/møtedeltakere:

- Direktevra/direktør Anne-Marie Gaino
- Bargiidhoavda/personalsjef May Kristin Utsi Vars
- Ekonomijahoavda/Økonomisjef Mikkel Anders Kemi, mieldde vuosttaš áššis/med i første sak
- Fágasearvit/Fagorganisasjoner; NTL; Ole Anders Turi ja/og Marit Breie Henriksen Oahppolihttus/Utdanningsforbundet

Áššelistu/saksliste:

Ášši	D/R/Š - IDF
Bušeahhtaproseassa (ekonomijahoavda searvá áššái) Budsjettpross for 2025 budsjettet. (økonomisjefen deltar i denne saken)	Diehtjuohkin - info
Bargoáigi juovllaid 2024 (ráđđádallanášši) Arbeidstid julen 2024 (drøftingssak)	Ráđđádallan - drøfting
Fádda bargiidseminára 2024 Tema for personalseminar 2024	Ráđđádallan - drøfting
Báikkálaš bálkapolitihkka revideren 2024 Revidering av lokal lønnspolitikk 2024	Ráđđádallan - drøfting
Organisašuvnna nuppástuhtima mandáhta Mandat for organisasjonsendring	Ráđđádallan - drøfting
Jodiheddjiovdánahttinprográmma Lederutviklingsprogrammet	Ráđđádallan - drøfting
Arkiivabearráigeahčču Arkivtilsyn	Diehtjuohkin - info

Čoahkkinbohtosat/møteresultater:

1. Bušeahhtaproseassa / Budsjettproses 2025

Ekonomijahoavda čilgii ášši. Ovdanbuvttii loguid powerpoint bokte. / Økonomisjefen informerte om prosessen. La frem tallene via Powerpoint.

1. Bargoáigi juovllaid 2024 (ráđđádallanášši) - Arbeidstid julen 2024

Bargiidhoavda čilgii ášši.

Stáda personalgiehtagirjji čk. 3.1.2 cealká ahte bargoáiggit stáda guovddášhálddahas leat: dii 12.00 rádjái juovla- ja ođđajagibeaveruohta. Áigodagas gaskkal juovllaid ja ođđajagi, álgá kantuvráigi dii. 10:00 (*hvor tjenesteforhold tillater dette*).

Dan jagi lea juovlaruohta ja ođđajagibeavveruohta disdatbeavvi nalde. Bargoáiggit šaddet čuovvovačat:

- 27.12 - 30.12 lea bargoáigi 10.00 - 14.00.
- Bargoaddi evttoha lassin bargiide ovta friddjabeavvi gaskkal 27.-30.12. Bargi vállje ieš guđe beavvi háliida friddja ja registrere dan ohcama DFØii.

DRŠ dohkkehii bargoaddi evttohusa.

/

Personalsjefen redegjorde for saken.

I Statens personalhåndbok 3.1.2 står det at arbeidstiden ved statens sentraladministrasjon er: til kl 12.00 på julaften og nyttårsaften. I perioden mellom jul og nyttår begynner kontortiden kl. 10:00 (*hvor tjenestetilstanden tillater dette*).

I år faller julaften og nyttårsaften på en torsdag. Arbeidstidene blir som følger:

- 27.12.24 - 30.12.24 er arbeidstiden kl 10.00 - 14.00.
- Samisk høgskole gir i tillegg en fridag til alle ansatte i romjula. Den ansatte velger selv hvilken dag hen ønsker fri og registrerer det i DFØ som "fri med lønn".

IDF møtet godtar arbeidsgivers forslag.

2. Fádda bargiidseminára 2024 / Tema for personalseminaret 2024

DRŠ ráđđádalai ášši ja evttoha čuovvovaš fáttaid bargiidseminárii 2024 / IDF drøftet saken og foreslår følgende tema til personalseminaret 2024:

Side 2 av 8

Siskkáldas notáhtta 23/00551-10

- Dohkketmeahttun láhtten bargosajis. / Uakseptabel oppførsel på arbeidsplassen
- Ehtalaš njuolggadusat / Etiske retningslinjer
- Organisašuvnna nuppástuhttin / Organisasjonsending

➤ Bargiidhoavda čuovvola ášši / Personalsjefen følger opp saken.

3. Báikkálaš bálkápolitihkka revideren 2024

Ášši manjduvui. Biddjo sierra DRŠ čoahkkin dán áššái, loahpas dán mánu, manjel stivračoahkkima

/

Saken utsettes. Det settes opp et nytt IDF møte til denne saken i slutten av denne måneden, etter styremøtet.

4. Organisašuvnna nuppástuhttima mandáhta/Mandat for organisasjonsending

Direktevra čilgii ášši. Dá su áššečilgehus ja álgoevttohus bargojoavkku mandáhtii/
Direktøren la frem saken og redegjorde for forslaget til arbeidsgruppens mandat:

Duogáš/Bakgrunn

Sámi allaskuvlla višuvdna lea "Sámi universitehta boahhteáiggi Sápma". Sámi allaskuvla lea njunuš sámegeilat alitoahppo- ja dutkanásahus mii buvttada alladási gelbbolašvuoda mainna ovddida sámi iešmearrideami, guoddevaš ealáhusaid ja servodagaid. Universitehta ja allaskuvllasektoris leat stuora rievdademiid sihke ruhtadili ja gáibádusaid ektui. Jus galgá dustet boahhteáiggi vejolašvuodaid ja hástalusaid, de lea dárbu nuppástuhttimii mii sihkkarastá allaskuvlla čuožžovašvuoda, ceavzilvuoda ja gilvalannávccaid.

/

Samisk høgskoles visjon er "Et samisk universitet for fremtidens Sápmi". Samisk høgskole er en ledende samiskspråklig høyere utdannings- og forskningsinstitusjon som utvikler kompetanse på høyt nivå som bidrar til å fremme samisk selvbestemmelse, bærekraftige næringer og samfunn. Universitets- og høgskolesektoren opplever store endringer både i forhold til finansiering og krav. For å møte framtidens muligheter og utfordringer trengs det en omstilling som sikrer høgskolens fremtidige drift, bærekraft og konkurranseevne.

Muhtun hástalusat/Noen utfordringer:

- Ollu ossodagat, muhtin ossodagain unnán bargit (seinnit)
- Dieđut eai jođe ossodagaid gaskka
- Bargobiraskártemat čájehit hástalusaid
- Bargiidseminára 19.12.2023 mas ovdanbuktojuvvojedje bohtosat Quest-back iskkadeamis mii lei čađahuvvon geassit 2023.

/

- Mange avdelinger, noen avdelinger har få ansatte (vegger)
- Det er ingen informasjonsflyt mellom avdelinger

- Arbeidsmiljøkartlegginger viser utfordringer
- Personalseminar 19.12.2023 hvor resultatene fra Quest-back undersøkelsen sommeren 2023 ble presentert

Muhtun vejolašvuodát/Noen muligheter:

- Sámi allaskuvla lea earenoamáš alitoahppo- ja dutkanásahus
- Ráđđehusa evttohusa akkrediterema birra ahte okta ph.d. lea doarvái šaddat universitehta
- Duohta- ja seanadankommišuvnna raportta čuovvulemiid

/

- Sámi allaskuvla er en unik institusjon for høyere utdanning og forskning
- Regjeringens forslag om akkreditering er at ett Ph.d. program er nok til å bli universitet
- Oppfølgingen av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Ulbmil/Formål

Ulbmil lea ahte Sámi allaskuvla galgá šaddat universitehtan boahttevaš 10-15 jagis. Dan oktavuodas lea dárbu ovddidit strategiijaid ja doaibmajuid mat ovddidit alla kvalitehta oahpahas ja dutkamis, ekonomalaš ceavzilvuoda, ja buori bargobirrasa.

/

Målet er at Samisk høgskole skal bli universitet i løpet av de neste 10-15 årene. I den forbindelse er det nødvendig å utvikle strategier og tiltak som fremmer høy kvalitet i utdanning og forskning, økonomisk bærekraft, og et godt arbeidsmiljø.

Buvtta/Leveranse

Bargojoavkku buvtta lea ollislaš evttohus Sámi allaskuvlla nuppástuhttimii ja organisatoralaš rievdademiide (dárogiillii: endring og omorganisering).

/

Arbeidsgruppen skal levere et helhetlig forslag til endring og omorganisering ved Samisk høgskole.

Bargojoavkku mandáhtta

Bargojoavku galgá:

- Kártet: Identifiseret dálá nana beliid, headjuvuodaid, vejolašvuodaid, ja áitagiid mat leat allaskuvllas.
- Analysat: Árvvoštallat hálddahaslaš doaimmaid ja organisatuvrralaš struktuvrraid boahttevaš dárbbuid ektui.
- Ekonomijja: Evttohit doaimmaid mat sihkkarastet ekonomalaš ceavzilvuoda beaktillis resursageavaheami bokte ja váldodoaimmaid vuoruhemiid bokte.

- Organisašuvdnaovdánahttin: Evttohit dárbbášlaš organisatuvrralaš rievdadusaid mat dorjot geabbilis ja innovatiiva organisašuvnna.
- Oassálastin ja gulahallan: Sihkkarastit ahte bargit ja eará berošteaddjit servet nuppástuhttinprosessii. Bargojoavku galgá maddái ráhkadit gulahallanplána mii sihkkarastá čielga dieđuid buot guoskevaš beliide.
- Riskaguorahallan: Identifiseret ja árvvoštallat vejolaš riskkaid nuppástuhttima oktavuodas, ja evttohit doaibmajuid mat unnidit riska.
- Sisafievrridanplána: Ráhkadit dárkilis plána nuppástuhttindoaimmaid sisafievrrideapmái, mas bohtá ovdán áigerámmat, ovddasvástádus ja dárbbášlaš resurssat.

/

Arbeidsgruppens skal:

- Kartlegging: Identifisere dagens sterke sider, svakheter, muligheter og trusler ved høyskolen.
- Analyser: Vurdere administrative funksjoner og organisatoriske strukturer i forhold til fremtidige behov.
- Økonomi: Utarbeide tiltak som sikrer økonomisk bærekraft gjennom effektiv ressursbruk og prioritering av kjernevirksomheten.
- Organisasjonsutvikling: Foreslå nødvendige organisatoriske endringer som understøtter en fleksibel og innovativ organisasjon.
- Deltagelse og dialog: Sikre at ansatte og andre interessenter deltar i omstillingsprosessen. Arbeidsgruppen skal også utarbeide en kommunikasjonsplan som sikrer klar informasjon til alle berørte parter.
- Risikovurdering: Identifisere og vurdere mulige risiko ved organisasjonsendring, samt foreslå tiltak som reduserer risikoen.
- Implementeringsplan: Utarbeide en detaljert plan for implementering av omstillingstiltak som inneholder tidsrammer, ansvarsforhold og nødvendige ressurser.

Bargovuohki/Arbeidsmåte

Bargojoavku galgá:

- Bargat doaresfágalaččat ja lagaš ovttasbarggus relevánta siskkáldas ja olgguldas aktevrain.
- Ovddidit gaskaboddosaš raportta mas leat gaskaboddosaš bohtosat ja ávžžuhusat
- Ovddidit loahpalaš raportta oktan rávvagiiguin ja doaibmaplánain

/

Arbeidsgruppen skal:

- Jobbe tverrfaglig og i nært samarbeid med relevante interne og eksterne aktører.
- Fremme en foreløpig rapport med foreløpige resultater og anbefalinger.
- Fremme en sluttrapport med anbefalinger og handlingsplan.

Čoahkkimat ja raporteren

- Bargojoavku galgá čoahkkinnastit jeavddalaččat, ja čoahkkinnastit unnimusat oktii mánus.
- Joavku raportere allaskuvllastivrii juohke stivračoahkkimis.

/

Møter og rapportering

- Arbeidsgruppen skal ha jevnligte møter, og ha minst ett møte i måneden.
- Arbeidsgruppen rapporterer til høgskolestyret på hvert styremøte.

Áigerámma

Bargojoavkkus lea áigerámma mii bistá jagi, álggaheami rájes gitta loahpalaš rapporta gárvvisteamái.

/

Tidsramme

Arbeidsgruppen har en tidsramme på ett år, fra oppstart til ferdigstilling av endelig rapport.

Resurssat

Bargojoavku oažžu dárbbaslaš hálddahuslaš doarjaga ja oažžu guoskevaš dieđuid ja analysaid allaskuvlla ossodagain.

Bargui osto olggobeale proseassajodiheaddji.

/

Ressurser

Arbeidsgruppen får nødvendig administrativ støtte og relevant informasjon og analyser fra avdelingene ved høgskolen.

Det kjøpes ekstern prosessleder til arbeidet.

Loahppaboáđus

Bargojoavku galgá evttohit nuppástuhttinplána mas leat:

- Strategalaš rávvagat allaskuvlla boahttevaš ovdáneapmái.
- Konkrehta evttohusat nuppástuhttimii- ja doaibmabijuide.
- Plána čuovvoleapmái ja evalueremii.

/

Sluttprodukt

Arbeidsgruppen skal foreslå en omorganiseringsplan som inneholder:

- Strategiske føringer for høgskolens videre utvikling.
- Konkrete forslag til omorganisering og organisatoriske endringer.
- Oppfølging og evaluering av planen.

Fágaserviin mearkkašumit / Merknader fra de tillitsvalgte

- 1) Oahppolihtu bealis mearkkašumit organisašuvnna nuppástuhttima mandáhttii/
Merknader fra Utdanningsforbundet til mandatet for omorganiseringen:

Duogáš:

Hástalusaid vuolde leat 4 čuoggá. Guokte maŋimus čuoggá eai leat hástalusat - leat baicce eanet duogášdieđut/čilgejit gos gávdná dieđuid vejolaš hástalusaid birra.

Guokte vuosttaš čuoggá leat hástalusat – muhto lea dárbu vel eanet konkrehta čilget man dihte lea dárbu čađahit nuppástuhttinproseassa. Ferte leat oalle konkrehta čilgehusat/hástalusat jus galgat legitimeret vel ođđa nuppástuhttinproseassa bidjat johtui.

/

Bakgrunn:

Under utfordringer er det 4 punkter. De to siste punktene er ikke utfordringer - det er mer bakgrunnsinformasjon/beskrivelse der man finner informasjon om mulige utfordringer.

De to første punktene er utfordringer - men det behøves en enda mer konkret redegjørelse for hvorfor en omstillingsprosess er nødvendig. Det må være ganske konkrete forklaringer/utfordringer for å legitimere at en ny omstillingsprosess skal igangsettes.

- 2) NTL buvtii čuovvovaš mearkkašumiid organisašuvnna nuppástuhttima mandáhttii. Álgo kommentárat NTL bealis/NTL kom med følgende merknader til mandatet for omorganiseringen. Innledende kommentarer fra NTL;

Ulbmil dan barggus čáallo ná;

Ulbmil lea ahte Sámi allaskuvla galgá šaddat universitehtan boahttevaš 10-15 jagis. Dan oktavuodas lea dárbu ovddidit strategiijaid ja doaibmabijuid mat ovddidit alla kvalitehta oahpahas ja dutkamis, ekonomaláš ceavzilvuoda, ja buori bargobirrasa.

Dokumeanttas ii boađe ovdán mo dat bargojoavku galgá geahččat daid fágalaš dárbbuid daid boahttevaš 10-15 jagi. Dál lea čállon nu ahte analysas gálge dušše geahččat hálddahusa – doppe ferte maid fágabargiid/ ossodagat lea mielde.

Fágabargiid ferte leat mielde barggus – vai bargojoavku ožžo dieđu makkár dutkan ja oahppu lea vejolaš boahttevaš jagiid, ja man fertešii vuoruhit. Dán sáhtášii organiseret dakkár referánsa joavkungos muhtin fágabargiid leat mielde.

Bargovuogis livčče vuogas ahte biddjo nu ahte dollo Stáhtusčoahkkimat fágaserviin, okte juohke 3 mánu.

/

Formålet for arbeidet skrives slik;

Det er en målsetting at Samisk høgkole skal bli universitet i løpet av de neste 10-15 årene. I den forbindelse er det nødvendig å utvikle strategier og tiltak som fremmer høy kvalitet i utdanning og forskning, økonomisk bærekraft, samt et godt arbeidsmiljø.

Av dokumentet fremgår det ikke hvordan denne arbeidsgruppen skal se på de faglige behovene de neste 10-15 årene. Nå står det nemlig slik at analysen bare dreier seg om administrasjonen - der må også fagansatte/avdelinger inngå. Fagansatte må være involvert i arbeidet - slik at arbeidsgruppen får oversikt over mulige forsknings- og utdanningsområder i årene som kommer, og hvilke som må prioriteres. Dette kan organiseres gjennom en referansegruppe med noen fagarbeidere.

I prosessen vil det være hensiktsmessig at det avholdes statusmøter med fagorganisasjonene, en gang hver 3. måned.

5. Jodiheaddjiovdánahttinprográmma / Lederutviklingsprogram

Bargiidhoavda čilgii ášši. Plána lea oastit veahki dán bargui.
Fágasearvvit dorjo plána.

/

Personalsjefen la frem saken. Planen er å kjøpe inn bistand til dette.
Fagorganisasjonene støtter planen.

6. Arkiivabearráigeahčču 2024 čavčča / Arkivtilsyn høsten 2024

(Diehtujuohkinášši/ informasjonssak)

Bargiidhoavda buvtii dieđuid bearráigeahču birra mii lea čađahuvvon. Arkivverket reive 23.09.24.

/

Personalsjefen informerte om gjennomført arkivtilsyn.

Tilsynsrapport og mulige varsel om pålegg. Brev fra Arkivverket 23.09.24

Čoahkkín noigai dii/Møtet sluttet kl. 14.15

Arkiiva - dok. 24/00575-1 Arkiivakoda.
Áššemeannudeadji Anne-Marie Johansdatter Gaino

Saksgang
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027

Čoahkkindáhton
24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

OLGGOBEALDE RÁMMA ÁRVALUSAT 2026 STÁHTABUŠEAHTAS/ FORSLAG TIL TILTAK UTENFOR RAMMEN I STATSBUDEJETTET 2026

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

Allaskuvlastivra vuoruha čuovvovaš doaimmaid evttohussan 2026 stáhtabušehta rámma olggobealde ruhtadeapmái:

Prioritet	Satsingsforslag	2026	2027	2028
1	Ásahit Sámi gealboguovddáža	5 984 000	11 969 000	11 969 000
2	Sámi AI-lab	6 000 000	6 000 000	6 000 000
3	Álggahit Sámi mánáidgárdeoahpaheaddji masterprográmma 15 oahpposaji, kategori 2			
4	Ođasmahttit ja ovdánahttit Sámi journalistaoahpu	650 000	1 300 000	1 300 000
5	Ásahit Sámi dokumentašuvnnaguovddáš	3 000 000	6 000 000	6 000 000
6	Álggahit Sámi oahpaheaddjioahpu Ph.D-prográmma 15 oahpposaji, kategori 2			

Stivra addá direktievrii fápmudusa válbmet vuoruhanárvalusa stivrra oainnuid vuodul mat bohte ovdan čoahkkimis. Árvalus sáddejuvvo Máhttodepartementii ovdal áigemeari skábmamánu 1. beaivvi 2024.

/

Høgskolestyret prioriterer følgende tiltak som forslag til bevilgninger utenfor rammen i statsbudsjettet for 2026:

Prioritet	Satsingsforslag	2026	2027	2028
1	Etablere Samisk kompetansesenter	5 984 000	11 969 000	11 969 000
2	Sámi AI-lab	6 000 000	6 000 000	6 000 000
3	Etablere master i samisk barnehagelærerutdanning 15 studieplasser, kategori 2			
4	Fornye og utvikle journalistutdanningen	650 000	1 300 000	1 300 000
5	Etablere Samisk dokumentasjonssenter	3 000 000	6 000 000	6 000 000
6	Etablere et ph.d.-program innen samisk grunnskolelærerutdanning 15 studieplasser, kategori 2			

Styret gir direktøren fullmakt til å ferdigstille det prioriterte satsingsforslaget på grunnlag av de synspunkter styret fremmet på møtet. Satsingsforslaget sendes Kunnskapsdepartementet innen fristen 1. november 2024.

Mildosat/Vedlegg:

- Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene forprosjekt rapport 30.10.20
- Søknad - etablering av kompetansesenter for samisk i lærerutdanningene 08.07.22
- Bagadus mot hábmét evttohusaid: [Vedlegg - Veiledning til fremstilling av satsingsforslag for 2026, statlige univ. og høyskoler \(regjeringen.no\)](#)

Áššečilgehus/Saksframstilling:

Máhtodepartemeanta lea stáhtabušehta 2024 evttohusa ráhkkanemi olis bivdán universitehta- ja allaskuvlasuorggi ásusaid buktit rámma olggobealde ángiruššanevttohusa ovdal skábmamánu 1. beaivvi. Departemeanta lea bivdán oanehis čilgehusa ángiruššanevttohusain ja ovttaskas doaimma ruhtadárbbus. Viidáset ferte čilget makkár effevtat evttohuvvon doaimmain leat ja mot doaimma lea čadnon ásusii. Guđege evttohusa čilgehus ii ábut leat guhkit go siidobeali.

Direktevra lea allaskuvlla strategiija, ovddit jagiid árvalusaid ja jođiheaddjejoavkku ságastallamiid vuođul gávnahan čuovvovaš evttohusaid:

1. Ásahit Sámi gealboguovddáža

Evttohus čatnasa čuovvovaččaide:

1. Sektormihtu 3: Buorre vejolašvuohta oažžut oahpu ja gelbbolašvuođa miehtá riikka
2. Ovdánahttinšiehtadusa mihtu 4: Nannet máhttovuođu maid sámi servodagat dárbašit servodatrievdamiid ja nuppástuvvamiid oktavuodas, ja sihkkarastit máhttofievrrideami ođđa buolvvaide
 - o Stivrenpáramehter 12: Nannet oahppofálaldagaid main leat oahput iešguđetge sámegeallain ja bargat dan ala ahte ásahit oahppofálaldagaid iešguđetge sámi giellaguovlluin
3. Sámi allaskuvlla strategiija 7: Sámi allaskuvlla fágabirrasiid máhttu galgá veahkin doarjut sápmelaččaid birgejumi, sihke ekonomalaččat, sosiálalaččat ja kultuvrralaččat ja maiddá guoddevaš boahpteáiggi Sámis. Sámi allaskuvla galgá leat njunnošis sihkkarastimin geabbilis máhttosirdima ođđa buolvvaide ja rievdademiid oktavuodas.
 - Doaimbaidju: Ásahit gelbbolašvuođaguovddáža, ja čielggadit bastevaš ruhtadeami dasa ovttasráđiid davviriikkaid eiseválddiiguin ja sámedikkiiguin.

Sámi allaskuvlla áigumuš lea ásahit gealboguovddáža mii veahkeha buot Norgga oahppovuogádaga ásusaid addit iežaset studeanttaide kvalitatiivvalaččat buori, ođđa ja systemáhtalaš dieđu sápmelaččaid, sámegeallaid, sámi ealáhusaid, servodateallima ja kultuvrra birra. Gealboguovddáš galgá maiddá fátmmastit Ofelašortnega – mii lea lihkestuvvan doaimma mas nuorra sámit gaskustit dieđuid sápmelaččaid, sámegeallaid ja kultuvrraid birra vuosttažettiin joatkkaskuvllaid ohppiide. Ofelašortnet lea hui bures lihkestuvvan buori diehtogaskkusteami dihte ja jearaldaga/dárbbu dihte ja lea rekrutteren ovdalaš ofelaččaid sámi servodagas njunuš doaimmaide. Ornet lasihuvvon guvttiin ofelaččain, nu ahte 2024 rájes leat guhitta ofelačča.

Mii áigut dál fállat maiddá eará oahpuide veahki, go jagiid mielde leat eambbogat jearahišgohtán eambo máhtu ja dieđu sámegeallaid, sámi kultuvrraid ja servodatdiliid birra, dan dihte go mánáidgárddiin, skuvllain, oahpaheaddjeoahpuin ja eará oahpuin lea sámi

sisdoallu iežaset rámmaplánain ja oahppoplánadahkosiin. Eambo diehtu sámiid ja iešguđet sámi diliid birra Norgga álbmogis sáhtta eastadit muhtin ráje vaššiságain sápmelaččaid vuostá. Dárbbut leat bures dokumenterejuvvon sihke Følgegruppe for BLU raporttas, ja Sámi allaskuvlla raporttas gealboguovddáža dárbbu birra, ja maddái eará raporttain ja dutkamis.

Sámi allaskuvlla fágabirrasis lea erenoamáš buorre gelbbolašvuohta buot dain fágasurggiin maid soaitá dárbbasit gaskkustit dákkár gealboguovddážis, sihke sámi ja eará perspektiivvain. Fágabirrasis hui buorre gelbbolašvuohta sihke davvisámi, julevsámi ja lullisámi gielaide ja servodatdiliid birra, ja Ruota ja Suoma beale sámi diliid birra. Nu sáhttit mángga giela birra ja mángga gillii fállat gelbbolašvuođa. Allaskuvlla lea maid ovttasbargu eará alitoahppoásahusaiguin ja lea gearggus ovttasbargat sihke singuin ja eará oahppoásahusaiguin gelbbolašvuođaloktema hárrái. Nu sáhtta gealboguovddáš veahkin lasihit máhtu sápmelaččat sápmelaččaid, sámegeleaid, sámi ealáhusaid, servodagaid ja kultuvrra birra sihke oahpahuš- ja oahppovuogádagas. Gealboguovddáža ásaheamiin leat buorit vejolašvuođat nannet oktavuoda ja ovttasbarggu eará universitehtaiguin.

2. Sámi AI lab

Evttohus čatnasa čuovvovaččaide:

1. Sektormihtu 1: Ceavzilis servodatovddideapmi, čálgu ja innovašuvdna
2. Ovdánahttinšiehtadusa mihtu 3: Alla kvalitehta dutkamis ja ovddidanbarggus mii addá fágalaš vuodu SA oahpuide ja lea ávkin sámi álbmogii, sámi ásaheamiide, ealáhusaide ja báikegottiide.
 - Stivrenpáramehter 9: Nannet sámegelela dieđalaš giellan ja lasihit sámegelela dieđalaš almmuhemiid logu.
3. Sámi allaskuvlla strategiija 6: Sámi allaskuvlla dutkan- ja ovdánahttinandoaimmat galget leat vuodđun min oahpuide ja ávkin sámiide, ásaheamiide, ealáhusaide ja báikegottiide.
 - Doaimbidju: Čalmustáhttit iežas rolla njunuš eamiálbmotdutkanásahussan ja nannet ja doarjut fágabirrasa vai sáhttit dutkan- ja ovdánahttinandoaimmaid ovddidit.

Sámi allaskuvla lea almmuhan Sámi AI laba 5. B guovvamánu 2024.

Sámi AI Lab lea dutkan- ja ovddidanguovddáš mii ovdánahtta ja integrere sámi gielaide, kultuvrra ja árbevirolaš máhtu dan ođđaigásaš goansta jierpmi (AI) teknologijain. Dát konseapta galgá dustet sámi álbmoga erenoamáš dárbbuid ja perspektiivvaid, ja sihkkarastit ahte AI-teknologiija sihke árvvusatná ja lea ávkin sámi servodahkii. Sámi AI Lab galgá váldit njunuš rolla álgoálbmot AI-dutkamis.

Sámi AI-labas leat dát golbma váldosuorggi:

(i) AI geavaheapmi sámi giellaoahpahušas, (ii) AI geavaheapmi sámiid klinihkalaš fysiologalaš iskkademiid ja reaidduid ovddideamis, ja (iii) generatiiva AI duojs ja eará hutkás ealáhusain.

Dát bargu lea oassin laboratoriaiija barggus mas geavahit AI-teknologijja dahkat sámi dieđuid olámuddui AI:i, ja mo lagat, rievttit ja etihkka lea oassin AI- stivrejumis.

Sámi AI-lab áigu bargat dáinna golmmain váldoprošeavttain áigodagas 2026-2030:

1. Sámi stuora giellamodeallat (Large Language Models; LLM) ja LLM geavaheapmi applikašuvnnain mat gullet oahpuid ja psykologijja surggiin. Dál ii gávdno makkárge jodiheapmi, dahje dutkan, sámi LLM:s, nu ahte sápmelaččain lea sihke unnán váikkuhanvejolašvuohta, geavahanvejolašvuohta ja oassálastin mángga stuorra “Norgga” LLM prošeavttain.
2. AI geavaheapmi sámeviel giellaoahpahusain. Dát lea vuodđun prošeaktaohcamušas mii sáddejuvvui Norgga dutkanráđđái/ Norges forskningsråd (NDR/NFR) ja mii oaččui oktiibuot 6 čuoggá, muhto ii ožžon doarjaga. Dán prošeavttas mii áigut gieđahallat dan stuorra dárbbu mii lea sámevielat oahpponeavvuide, reaiduide ja evaluereniskosiidda.
3. AI + duodji. Dán prošeavttas mii ovttastahttit árbevirolaš duodjemáhtu ja oppalaš máhtu LLM:in buoridan dihte duodjedáidaga.

Bušeahttadárbu lea dalle:

- Teknikkalaš jodiheaddji 100% virggis. Dát olmmoš bargá teknikkalaš belliiguin go ovdánahtta sámi LLM:aid. Mii vuordit lagaš ovttasbarggu Nátionálagirjerádjosiin ja Sigma2:in, geat leat ožžon ovddasvástádus dárogiela ja sámeigiela LLM infrastruktuurra ráhkadit.
- Ph.d. virggi ovdánahttit dutkama sámi LLM:in. Lea stuorra dárbu ovdánahttit dutkama nátionála LLM infrastruktuurtrain, ja ahte lea rolla nátionála dutkanprošeavttain.
- Dutkanvirgi 100% mas lea gelbbolašvuohta generatiiva AI-suorggis, mo ráhkadit oahppomateriálaid ja reaiduid. Dát virggehas lea doarjjan maiddái Ph.d. -prošeavttas (ja AI + duodje-prošeavttain).
- Ph.d. virgi mas ovdánahttet viidáset NDR/NFR prošeavtta. Dán virggis lea ovddasvástádus pedagogalaš suorggis, ja bargá fárrolaga eará PH.d virggehasain maid vuordimis Norwegian Center for Language Modeling (NCLM) ruhtada.
- Juridihka allaskuvlalektor 100% virggis ; etihka dutkamii, juridihkalaš ja regulatuvrralaš gažaldagain sámi AI birra.

Dárbbasuovvo maiddái bušeahta doaibmagoluide nugo biergasiidda, mátkkiide ja ruđat bargobájiid organiseremii.

3. Álggahit Sámi mánáidgárdeoahpaheaddji masterprográmma

Evttohus čatnasa čuovvovaččaide:

1. Sektormihtu 3: Buorre vejolašvuohta oažžut oahpu ja gelbbolašvuođa miehtá riikka
2. Ovdánahttiinsiehtadusa mihtu 2: Dutkamii vuodđuduvvon oahput main lea alla dássi, ja mat leat mielde dustemin sámi servodagaid máhttodárbbuid

- o Stivrenpáramehter 5: Nannet oahppofálaldagaid main leat oahput iešguđetge sámeielain ja bargat dan ala ahte ásahtit oahppofálaldagaid iešguđetge sámi giellaguovlluin
- 3. Sámi allaskuvlla strategiija 4.1: Sámi oahpaheaddjeoahpuin galgá leat guovddáš rolla sihkkarastit ahte sámi mánáin ja nuorain leat doarvái sámeielat oahpaheaddjit ja buorre kvalitehta oahpahasas.
 - Doaibmabidju: Ásahtit masteroahpu sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpus
- 4. Hurudalsvuodđudus 2021-2025:
 - Váikkuhit dasa ahte šaddet eanet sámeielat oahpaheaddjit, ovdaskuvlaoahpaheaddjit ja dearvvašvuodabargit ja sihkkarastit doarvái sámi oahpponeavvuid main lea dohkálaš kvalitehta.
 - Sámi mánáidgárdesajiid lohku lassána.

Sámi mánáidgárdefálaldat lea okta dain buot deataleamos doaibmabijuin sámeielaid nannemis. Mánáidgárdebargit, geain lea pedagogalaš gelbbolašvuotta, sámeielain ja máhttu sámi kultuvrra birra, leat dehálaččat sámeielaid ja sámi kultuvrra birgemis boahhteáiggis. Jagi 2022 ledje 893 máná 53 mánáidgárddis main lea sámeielain fálaldahkan (Meld. St. 13 (2022 – 2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv).

Sámi allaskuvla áigu nannet mánáidgárdesuorggi ja vuolggasadji lea fágabiras mii sáhtta ovdánahttit ja doaimmahit mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu, masteroahpu mánáidgárdesuorggis, lasse- ja joatkkaoahpuid mánáidgárdebargiid várás, ja dutkan-, gaskkustan- ja ovddidanbarggu sámi mánáidgárdesuorgái ja olles servodahkii buorin. Golmmain odđa fágavirggiin lea vejolaš hukset nana fágabirrasa, mii sáhtta doaibmat nátionálaččat sihke sámi ja dárnu mánáidgárddiide ja riikkaidgaskasaš dásis álgoálbmotoktavuođas.

Sámi oahpaheaddjeoahpuid goađis leat dál 2 fágavirggi mat leat ollásit čadnon mánáidgárdeoahpaheaddjeohppui. Goađi eará fágaolbmot ja olggobealde fágalaš resurssat oahpahit osiid ja leat mielde doarjume, muhto goađi eará fágaolbmot leat maid čadnon vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide. Vai lea vejolaš ovdánahttit mánáidgárdeoahpu, earenoamážit dutkama dán suorggis ja masterfálaldaga, de lea dárnu lasi virggiid sámi mánáidgárdesuorgái (1,5 virgi masterohppui ja dutkamii, 1 virgi lasse- ja joatkkaoahpuide, 0,5 virgi goahtehálldahussii).

4. Ođasmahttit ja ovdánahttit Sámi journalistaoahpu

Evttohus čatnasa čuovvovaččaide:

1. Sektormihtu 1: Alla kvalitehta oahpahasas ja dutkamis
2. Ovdánahttinšiehtadusa mihtu 2: Dutkamii vuodđuduvvon oahput main lea alla dássi, ja mat leat mielde dustemin sámi servodagaid máhttodárbbuid

- o Stivrenpáramehter 5: Nannet oahppofálaldagaid main leat oahput iešguđetge sámegielain ja bargat dan ala ahte áсахit oahppofálaldagaid iešguđetge sámi giellaguovlluin
- 3. Sámi allaskuvlla strategiija 4.4: Sámi allaskuvllas galgá leat fágabiras mii fállá oahpuid sihke boazodoalus, journalistihkas, álgoálbmotrievttis, servodatdiehtagis, árbedieđus, oskkus ja eallinoainnus, ja mii ovttasbargá sámi buohccidivššároahpuin.
 - o Doaibmabidju: ođasmahttit ja ovdánahttit journalistaoahpuid

Sámi allaskuvla ii leat manjimuš guokte jagi fállan Sámi journalistaoahpu bachelordásis og lea leamaš váttis ekonomalaš dilli. Manjimuš joavku lei oahppoáigodagas 2018-2021.

Masterprográmma *Sámi Journalism with an Indigenous Perspective* lea guovtte jagi internationála prográmma mas leat buorit bohtosat. Dát masteroahppu fállui golmma geardde áigodagas 2015-2021.

Sámi mediaásahusaid redaktevrrat buot golmma riikkas leat garrasit ávžžuhan fas álggahit journalistaoahpu bachelordásis, go leat nu unnán allaoahppan sámegielat journalistat.

Sámi allaskuvla vuoruha oahpu ja mihttun lea lagaš ovttasbargu sámi mediaásahusaiguin golmma riikkas. Mihttun lea nannet journalistihkkafága, ja ahte dát fállon sihke lullisámi, julevsámi ja davvisámi studeanttaide. Seammás leat bargamin ovttas mediaásahusaiguin gávdnat ruhtadeami.

5. Áсахit Sámi dokumentašuvnnaguovddáža

Evttohus čatnasa čuovvovaččaide:

1. Sektormihtu 3: Buorre vejolašvuohta oažžut oahpu ja gelbbolašvuođa miehtá riikka
2. Ovdánahttinšiehtadusa mihtu 1: Jođiheaddji, čohkkejeaddji ja geasuheaddji sámegielat alit oahppo- ja dutkanásahus nana gelbbolašvuođabirrasiguin
 - o Stivrenpáramehter 3: Bargat dan ala ahte lasihit fágalaš doaimmaid ovttas eará ásahusaiguin
3. Sámi allaskuvlla strategiija 7: Sámi allaskuvlla fágabirrasiid máhttu galgá veahkin doarjut sápmelaččaid birgejumi, sihke ekonomalaččat, sosiálalaččat ja kultuvrralaččat ja maddái guoddevaš boahhteáiggi Sámis. Sámi allaskuvla galgá leat njunnošis sihkkarastimin geabbilis máhttosirdima ođđa buolvvaide ja rievdademiid oktavuodas.
 - o Doaibmabidju: Áсахit gelbbolašvuođaguovddáža, ja čielggadit bistevas ruhtadeami dasa ovttasráđiid davviriikkaid eiseválddiiguin ja sámedikkiiguin.

Sámi allaskuvla diehtá ahte okta dain evttohusain maid Duohtavuoda- ja seanadankommišuvdna evttohi raportta čuovvoleapmái, lea áсахit guovddáža mii viidáseappot duodašta ja dutká dáruiduhttinhistorjjá ja dan váikkuhusaid sihke sámiide, kvenaide ja vuovdesuopmelaččaide. Allaskuvla ii vuosttal dakkár evttohusa, muhto oaivvilda ahte lea deháleabbo vuoruhit doaibmabijuid mat leat boahhteáigái oaivvilduvvon.

Deataleamos, sámi oainnu mielde, lea álggahit doaibmabijuid mat veahkehit nannet buot sámegeielaid geavaheami Norggas. Lullisámegeiella, julevsámegeiella, bihtánsámegeiella ja nuortalašgeiella leat garra deattu vuolde ja davvisámegeiella; mii lea stuorámus giellajoavku, lea maiddá áitojuvvon.

Mii jurddašit dakkár sámi duođaštanguovddáža mii historjjá duođašteami bokte hukse doaibmabijuid mat ođđasis ealáskahttet, nannejit ja ovddidit sámi servodaga boahttevaš buolvvaide. Dat mii gáibiduvvo dál lea nana ángiruššan daid arenaid nannemiin mat gávdnojit sámegeiella geavaheami várás, nu ahte sámegeiella sáhtta ovdánit, iige dušše seailluhuvvot. Sámi allaskuvla áigu bivdit Suoma ja Ruoŋa duohtavuodakommišuvnnaid ángiruššat viidát sámegeiellaiguin, ja ahte giellaovttasbargu nannejuvvo riikkarájiid rastá.

Gáibiduvvo mealgat buoridit oahpahušvejolašvuodaid main lea fokus sámi gillii ja kultuvrii. Sihke giella ja kultuvra leat vuodđuduvvon ávnnaslaš vuđđui, mii mearkkaša ahte sámi ealáhusat sihkkarastojuvvojit ja viiddiduvvojit. Dát guoská sihke árbevirolaš ja ođđa ealáhusvugiide mat váldet atnui ja ovddidit iešguđet lágan beliid servodagas, nu go ovdamearkka dihtii iešguđetlágán dáiddaovdanbuktimat, hábmen, mediadoaibma, ođđa náláštuttinvuogit vuodđoealáhusaid vuodul, ja vel ođđaáigásaš ealáhusvugiide mat eai leat vel fáttáid mielde.

Sámegeielat rivdet jođánit servodatovdáneami geažil, ja lea stuorra dárbu registreret árbevirolaš sániid ja dadjanvugiid vai sáhtta dokumenteret terminologijja mii muitala juoidá ovddeš áiggiid árbevieruin, láhttemiin ja árvvuin. Dát lea registrerenbargu mii lea deatalaš dasa ahte buorebut ipmirdit sámi historjjá siskkáldasat geahčadettiin ja sámi árvvuid vuodul. Dát lea bargu maid dáčča ásašusat háreve vuoruhit ja sis ii leat gelbbolašvuolta dan dahkat. Sámi allaskuvla sávvá ahte dán lágan dutkandoaimmat nannejuvvojit, mas lea njuolggá ávki ovddidit buriid oahppofálaldagaid omd. oahpaheddjiid buot dásiin. Livččii maid miellagiddevaš registreret dáid gielaid ovttaláganvuodaid ja erohusaid. Maiddá ealáhuserohusaid ja ekologalaš heivehallanvugiid sáhtta duođašit dakkár doaimma bokte.

Sámi allaskuvla háliida álggahit proševtta man ulbmilin lea ásahit Sámi duođaštanguovddáža. Proševtta rámma meroštallojuvvo leat golbma miljon ruvnu vuosttáš jagi, ja áigerámma lea 2 jagi.

6. Álggahit sámi oahpaheaddjeoahpu Ph.d.-prográmma

Evttohus čatnasa čuovvovaččaide:

1. Sektormihtu 1: Alla kvalitehta oahpahas ja dutkamis
2. Ovdánahttinšiehtadusa mihtu 3: Alla kvalitehta dutkamis ja ovddidanbarggus mii addá fágalaš vuoddu SA oahpuide ja lea ávkin sámi álbmogii, sámi ásašusaide, ealáhusaide ja báikegottiide.
 - Stivrenpáramehter 9: Nannet sámegeiella dieđalaš giellan ja lasihit sámegeiel dieđalaš almmuhemiid logu.
3. Sámi allaskuvlla strategijja 4.1: Sámi oahpaheaddjeoahpuin galgá leat guovddáš rolla sihkkarastit ahte sámi mánáin ja nuorain leat doarvái sámegeielat oahpaheaddjit ja buorre kvalitehta oahpahas.
 - Doaibmabidju: ásahit PhD prográmma sámi oahpaheaddjeoahpu fágasuorggis

4. Hurudalsvuođđudus 2021-2025:

- Váikkuhit dasa ahte šaddet eanet sámegielat oahpaheaddjit, ovdaskuvlaoahpaheaddjit ja dearvvašvuođabargit ja sihkkarastit doarvái sámi oahpponeavvuid main lea dohkálaš kvalitehta.

Skuvla- ja mánáidgárdedutkan lea dehálaš servodaga ovddideamis ja lea dárbu dutkanvuđot máhttui ja gelbbolašvuhtii go galgat ipmirdit ja čoavdit skuvllaid ja mánáidgárddiid hástalusaid dálá áiggis ja boahteáiggis.

Sámi oahpaheaddjeoahpuid goahti lea 2017 rájes válbmen masterkandidáhtaid mat leat vuođđun boahttevaš doavttergárdaohppui, mas oahpaheaddjeoahpo-, skuvla ja mánáidgárdesuorgedutkan lea guovddázis.

Vai doavttergráda oahpu lea vejolaš hukset de lea dárbu 4 ođđa fágavirggi (professordásis) vuosttamuzžan sámegielas, pedagogihkas, muhto maidái álgooahpahasas, matematihkas, riikkagielain, duojs, servodatfágas dahje eará oahpaheaddjeoahpuid guovddáš fágain. Dát virggit nannešedje instituhta fágabirrasa, oahpahusa, dutkama ja oahpuid jodiheami ja dasa lassin nannešedje vel vuođđoskuvlasuorggi ja mánáidgárdesuorggi Sámis, riikkain siskkáldasat ja internationála dásis.

Evttohusat leat ráđđádallon fágaserviiguin (DRŠ) 18.10.24.

/

Saksframstilling:

Kunnskapsdepartementet har i forbindelse med forberedelsene til statsbudsjettet for 2025 bedt om innspill til satsingsforslag utenfor rammen fra institusjoner i universitets- og høyskolesektoren innen 1. november. Departementet har bedt om en kort beskrivelse av satsingsforslagene, sammen med tiltakenes finansieringsbehov. Videre bes det om å redegjøre for hvilke effekter de foreslåtte tiltakene vil ha og hvordan de kan knyttes til institusjonen. Beskrivelsene av forslagene skal ikke være på mer enn en halv side.

Direktøren foreslår på bakgrunn av strategien, foregående års forslag og behandling i ledergruppen ved høyskolen følgende tiltak:

1. Etablering av Samisk kompetansesenter

Forslaget er knyttet til:

1. Sektormål 3: God tilgang til utdanning, forskning og kompetanse i hele landet
2. Utviklingsavtalens mål 4: – Styrke kunnskapsgrunnlaget som samiske samfunn trenger i forbindelse med samfunnsendringer og omstillinger, samt sikre kunnskapsoverføring til nye generasjoner

- styringsparameter 12: Bidra til at kompetansen om samisk historie, kultur, næringer og samfunnsliv økes i landets profesjonsutdanninger.
3. Samisk høgskoles strategi 7: Kompetansen til fagmiljøene ved Sámi allaskuvla skal bidra til å styrke det samiske folkets livsgrunnlag og både økonomisk, kulturell og sosial bærekraftig utvikling i Sápmi. Sámi allaskuvla skal være i front ved utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlag som samiske samfunn trenger i forbindelse med samfunnsendringer og omstillinger og sikre en effektiv kunnskapsoverføring til nye generasjoner.
- Tiltak: etablere et eget kompetansesenter, og arbeide for en fast finansiering av senteret i samråd med nordiske myndigheter og sametingene.

Samisk høgskole ønsker å etablere et kompetansesenter som bidrar til at utdanningsinstitusjoner i Norge kan gi sine studenter kvalitativt god, oppdatert og systematisk kunnskap om samer, samiske språk, samiske næringer, samfunnsliv og kultur. Kompetansesenteret skal også innbefatte Veiviserordningen – et svært vellykket tiltak hvor unge samer formidler kunnskap om samer, samiske språk og kulturer til elever i fortrinnsvis videregående skoler. Veiviserordningen har vært svært vellykket med tanke på god kunnskapsformidling og etterspørsel og har rekruttert tidligere veivisere til ledende funksjoner i det samiske samfunnet. Ordningen er økt med to veivisere, slik at det fra 2024 vil være seks veivisere.

Vi vil nå å bidra også inn i andre utdanninger, fordi man gjennom mange år har hatt en økende etterspørsel etter mer kunnskap om samiske språk, samisk kultur og samfunnsforhold på bakgrunn av at barnehager, skoler, lærerutdanninger og andre høyere utdanninger har samisk innhold i sine rammeplaner og læreplanverk. Økt kunnskap om samer og ulike samiske forhold blant Norges befolkning vil kunne demme opp for den økende hetsen av samer. Behovene er godt dokumentert gjennom rapportene til Følgegruppe for BLU, og Samisk høgskoles rapport om behovet for et kompetansesenter, samt andre rapporter og forskning.

Fagmiljøet på Samisk høgskole har svært god kompetanse innen alle de fagområdene som kan ha nytte av kompetansesenteret, både fra samisk perspektiv og andre perspektiver, Fagmiljøet har meget god kompetanse både innen nordsamiske, lulesamiske og sørsamiske språk og samfunnsforhold, og samiske forhold på svensk og finsk side. Vi kan derfor bidra med kompetanse i, om og på mange ulike språk. Vi har også samarbeid med andre utdanningsinstitusjoner og er klare for å samarbeide om kompetanseheving både med disse og mange andre institusjoner. Slik vil kompetansesenteret kunne bidra med kunnskap om samer, samiske språk, samiske næringer, samfunnsforhold og kulturkunnskap på innen opplærings- og utdanningssystemet. Etableringen av et kompetansesenter gir gode muligheter til å styrke kontakten og samarbeidet med andre universiteter.

2. Sámi AI lab

Forslaget er knyttet til:

1. Sektormål 1: Høy kvalitet i utdanning og forskning
2. Utviklingsavtalens mål 3: Høy kvalitet i forskning og utviklingsarbeid som gir gi faglig grunnlag for SAs studier og er til nytte for det samiske folket, de samiske institusjonene, næringene og lokalsamfunnene.
 - styringsparameter 9: Styrke samiske språk som vitenskapelige språk og øke antallet samiskspråklige vitenskapelige publiseringer.
3. Samisk høgskoles strategi 6: Forsknings- og utvikling ved Sámi allaskuvla skal være grunnlaget for våre studier og være nyttig for det samiske folket, de samiske institusjonene, næringene og lokalsamfunnene.
 - Tiltak: Synliggjøre vår rolle som ledende urfolksforskningsinstitusjon og styrke og støtte opp om våre fagmiljøer, slik at de kan fremme forsknings- og utviklingsarbeid.

Samisk høgskole har lansert Sámi AI lab 5. Februar 2024.

Sámi AI Lab er et forsknings- og utviklingssenter dedikert til å integrere samisk språk, kultur og tradisjonell kunnskap med moderne kunstig intelligens-teknologi. Konseptet skal imøtekomme de unike behovene og perspektivene til det samiske folket, og sikre at AI-teknologier både respekterer og er fordelaktige for det samiske samfunnet. Laboratoriet skal ta en ledende rolle i urfolks AI-forskning.

Samisk AI-lab har 3 hovedfokusområder: (i) bruk av AI i samisk språkopplæring, (ii) bruk av AI i utvikling av kliniske psykologiske tester og verktøy for samene, og (iii) generativ AI i duodji og andre kreative næringer. Dette arbeidet vil bli støttet av laboratoriets arbeid med å anvende AI-teknologi, gjøre samiske data tilgjengelig for AI, og styring av samisk AI utvikling inkludert lovverk og etikk.

Samisk AI-lab skal jobbe med disse tre hovedprosjektene i 2026-2030:

1. Samiske store språkmodeller (LLM) og bruk av LLM i applikasjonsområder inkluderer utdanning og psykologi. I dag er det ingen samiske LLM forskningsprosjekter, så samene har minimal faglig innflytelse og deltar ikke i de store «norske» LLM-prosjektene.
2. Samisk språkopplæring ved bruk av AI. Dette bygger på et prosjekt sendt inn til Norges forskningsråd (NFR) som fikk en samlet poengsum på 6, men som ikke fikk støtte. I dette prosjektet vil vi ta for oss det store behovet for samisk språklig undervisningsmaterieell, verktøy og evalueringsprøver.
3. AI + duodji. I dette prosjektet kombinerer vi tradisjonell duodji-kunnskap med den generiske kunnskapen i LLM-er for å forbedre duodji-design.

Budsjettbehovet er derfor:

- Teknisk leder i 100 % stilling. Denne personen bør jobbe med de tekniske aspektene ved å bygge samiske LLM-er. Vi forventer et tett samarbeid med Nasjonalbiblioteket og Sigma2 som er tildelt oppgaven med å etablere infrastruktur for norsk og samiske LLM-er.

- PhD-stilling for å støtte forskning på samiske LLM-er. Slik forskning er det et desperat behov for, for å kunne utnytte den nasjonale infrastrukturen for LLM og ha en rolle i nasjonale forskningsprosjekter.
- En forskerstilling med kompetanse innen generativ AI-støtte for å bygge læremateriell og verktøy. Denne stillingen vil også støtte PhD-prosjektet (og AI + duodji-prosjekter).
- PhD-stilling for å starte arbeidet med NFR-prosjektet. Denne stillingen vil ha et pedagogisk fokus, og vil jobbe sammen med en annen PhD, som forventes finansiert av Norwegian Center for Language Modeling (NCLM).
- 100% stilling som høyskolelektor i juridiske fag; til forskning på etikk, juridiske og regulatoriske spørsmål om samisk AI.

Det er også behov for midler til driftskostnader i form av utstyr, reiser og midler til å organisere workshops.

3. Etablere masterprogram i samisk barnehagelærerutdanning

Forslaget er knyttet til:

1. Sektormål 3: God tilgang til utdanning og kompetanse i hele landet
2. Utviklingsavtalens mål 2: Forskningsbaserte utdanninger med høy kvalitet, og som bidrar til å møte kunnskapsbehovene i samiske samfunn
 - a. Styringsparameter 5: Styrke studieporteføljen med utdanningstilbud innenfor ulike samiske språk og arbeide for å etablere studietilbud i ulike samiske språkområder
3. Samisk høyskoles strategi 4.1: De samiske lærerutdanningene skal ha en sentral rolle i å sikre at samiske barn og unge har tilstrekkelig med samiskspråklige lærere og høy kvalitet i opplæringen.
 - a. Tiltak: etablere en masterutdanning innenfor samisk barnehagelærerutdanning
4. Hurudalsplattformen 2021-2025:
 - a. Bidra til å utdanne flere samisktalende lærere, førskolelærere og helsearbeidere og sikre nok samiske læremidler av tilfredsstillende kvalitet.
 - b. Øke antallet samiske barnehageplasser.

Samisk barnehagetilbud er et av de aller viktigste tiltakene for å styrke samiske språk. Personal med pedagogisk kompetanse, og kunnskap om samisk språk og samisk kultur vil være et av de viktigste tiltakene for at samiske språk og kultur blir videreført i framtiden. I 2022 var det 893 barn i 53 barnehager med samisk språktilbud i Norge (Meld. St. 13 (2022-2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv).

Sámi allaskuvla vil styrke barnehagesektoren og utgangspunktet er et sterkt fagmiljø som kan utvikle og drive barnehagelærerutdanning, masterutdanning i barnehagekunnskap, etter- og

videreutdanning for ansatte i barnehager, og forsknings-, formidlings- og utviklingsarbeid til beste for samiske barnehagesektor og samfunnet. Tre nye fagstillinger vil gjøre det mulig å bygge opp et sterkt fagmiljø som kan fungere nasjonalt både for samiske og norske barnehager og internasjonalt i urfolkssammenheng.

Institutt for samisk lærerutdanning har i dag 2 fagstillinger som er helt knyttet til barnehagelærerutdanningen. Instituttets øvrige fagpersoner og eksterne faglige ressurser utdanner deler og bidrar som støttespillere, mens andre fagpersoner ved instituttet er knyttet til grunnskolelærerutdanningene. For å legge til rette for utvikling av utdanning i barnehage, særlig forskning på dette området og masteropplegg, er det behov for økt antall faste stillinger (1,5 stillinger til masterutdanning og forskning, 1 stilling for etter- og videreutdanning, 0,5 stilling til instituttadministrasjon).

4. Fornye og utvikle journalistutdanningen

Forslaget er knyttet til:

- Sektormål 1: Høy kvalitet i utdanning og forskning
- Utviklingsavtalens mål 2: Forskningsbaserte utdanninger med høy kvalitet, og som bidrar til å møte kunnskapsbehovene i samiske samfunn
 1. Styringsparameter 5: Styrke studieporteføljen med utdanningstilbud innenfor ulike samiske språk og arbeide for å etablere studietilbud i ulike samiske språkområder
- Samisk høgskoles strategi 4.4: Sámi allaskuvla skal ha et fagmiljø som tilbyr studier innen både reindrift, journalistikk, urfolksrett, samfunnsvitenskap, arbeidiehtu, tro og livssyn, og som samarbeider om samisk sykepleierutdanning
 1. Tiltak: fornye og utvikle journalistutdanningene

Samisk høgskole har ikke igangsatt Samisk journalistutdanning på bachelornivå de to siste årene på grunn av den vanskelige økonomiske situasjonen. Det siste kullet var i perioden fra 2018 til 2021. Masterprogrammet *Sámi Journalism with an Indigenous Perspective* er et 2-årig internasjonalt program med gode resultater. Masterutdanningen ble tilbudt tre ganger i løpet av perioden 2015-2021.

Redaktører i samiske medieinstitusjoner i alle tre land har sterkt oppfordret til at journalistutdanning på bachelornivå blir igangsatt, fordi det er veldig få kvalifiserte utdannede samisktalende journalister.

Samisk høgskole prioriterer utdanningen og målet er å ha et tett faglig samarbeid med samiske medieinstitusjoner i tre land. Målet er å styrke journalistikkfaget, og at dette tilbudet er både på sør-, lule- og nordsamisk. Parallelt jobber vi nå med finansieringskilder i samarbeid med medieinstitusjoner.

5. Etablering av Samisk dokumentasjonssenter

Forslaget er knyttet til:

1. Sektormål 3: God tilgang til utdanning, forskning og kompetanse i hele landet
2. Utviklingsavtalens mål 1: En ledende, samlende og attraktiv samiskspråklig høyere utdannings- og forskningsinstitusjon med robuste kompetansemiljøer
 - Styringsparameter 3: Arbeide for å øke faglig aktivitet i samarbeid med andre institusjoner
3. Samisk høgskoles strategi 7: Kompetansen til fagmiljøene ved Sámi allaskuvla skal bidra til å styrke det samiske folkets livsgrunnlag og både økonomisk, kulturell og sosial bærekraftig utvikling i Sápmi. Sámi allaskuvla skal være i front ved utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlag som samiske samfunn trenger i forbindelse med samfunnsendringer og omstillinger og sikre en effektiv kunnskapsoverføring til nye generasjoner.
 - Tiltak: etablere et eget kompetansesenter, og arbeide for en fast finansiering av senteret i samråd med nordiske myndigheter og sametingene.

Samisk høgskole er klar over at ett av Sannhets- og forsoningskommisjonens forslag til oppfølging av rapporten, er å etablere et senter for videre dokumentasjon av og forskning på fornorskningshistorien og dens konsekvenser for både samer, kvener og skogfinner. Høgskolen er ikke imot et slikt forslag, men mener at det er viktigere å prioritere tiltak som er framtidsrettede.

Det viktigste, sett fra samisk synspunkt, er å iverksette tiltak som vil bidra til å styrke bruken av alle de samiske språkene i Norge. Sørsamisk, lulesamisk, pitesamisk og skoltesamisk er under sterkt press og nordsamisk; som representerer den største språkgruppen, er også truet.

Vi ser for oss et samisk dokumentasjonssenter som gjennom dokumentasjon av historien bygger tiltak som revitaliserer, styrker og utvikler det samiske samfunn for fremtidens generasjoner. Det som kreves nå er en kraftig satsing på å styrke de arenaene som finnes for bruk av samisk, slik at samisk språk kan utvikles, ikke bare bevares. Samisk høgskole vil be sannhetskommisjonene i Finland og Sverige om å satse bredt på samiske språk, og at språksamarbeidet styrkes på tvers av landegrensene.

Det kreves en betydelig opptrapping av utdanningsmuligheter med fokus på samisk språk og kultur. Både språket og kulturen bygger på et materielt grunnlag, som innebærer sikring og ekspansjon av samiske næringer. Det gjelder både tradisjonelle og nye former for næringer som tar i bruk og fremmer ulike aspekter ved samfunnet, som eksempelvis diverse kunstuttrykk, design, medievirksomhet, nye foredlingsformer med utgangspunkt i primærnæringene, samt innovative næringsformer som ennå ikke er tematisert.

De samiske språkene er i rask endring på grunn av samfunnsutviklingen, og det er et stort behov for å registrere tradisjonelle ord og uttrykk for å dokumentere terminologi som kan si noe om tidligere tiders tradisjoner, væremåter og verdier. Dette er registreringsarbeid som er viktig for bedre å forstå samisk historie sett innenfra og basert på samiske verdier. Dette er arbeid som ikke-samiske institusjoner sjelden prioriterer og heller ikke har kompetanse til å utføre.

Samisk høgskole håper på en styrking av denne type forskningsaktivitet, som vil ha direkte nytteverdi for å utvikle gode læringstilbud for bl.a. samiske lærere på alle trinn. Det vil også være interessant å registrere samsvar og forskjeller mellom de ulike samiske språkene. Også næringsforskjeller og ulike økologiske tilpasningsformer kan dokumenteres gjennom en slik aktivitet.

Samisk høgskole ønsker å igangsette et prosjekt med sikte på etablering av et Samisk dokumentasjonssenter. Rammen på prosjektet estimeres til tre millioner kroner det første året, med en tidsramme på 2 år.

6. Etablere et ph.d.- program innen samisk lærerutdanning

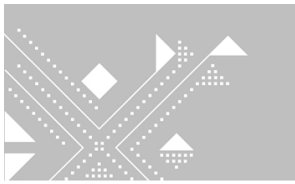
Forslaget er knyttet til:

1. Sektormål 1: Høy kvalitet i utdanning og forskning
2. Utviklingsavtalens mål 3: Høy kvalitet i forskning og utviklingsarbeid som gir gi faglig grunnlag for SAs studier og er til nytte for det samiske folket, de samiske institusjonene, næringene og lokalsamfunnene.
 - styringsparameter 9: Styrke samiske språk som vitenskapelige språk og øke antallet samiskspråklige vitenskapelige publiseringer.
3. Samisk høgskoles strategi 4.1: De samiske lærerutdanningene skal ha en sentral rolle i å sikre at samiske barn og unge har tilstrekkelig med samiskspråklige lærere og høy kvalitet i opplæringen.
 - Tiltak: etablere et PhD program innenfor fagfeltet samisk lærerutdanning
4. Hurudalsplattformen 2021-2025:
 - Bidra til å utdanne flere samisktalende lærere, førskolelærere og helsearbeidere og sikre nok samiske læremidler av tilfredsstillende kvalitet.

Skole- og barnehageforskning er viktig for samfunnsutviklingen og det er behov for forskningsbasert kunnskap og kompetanse for å forstå og løse skolers og barnehagens utfordringer i nåtid og i framtiden. Samisk høgskole har fra 2017 ved Institutt for samiske lærerutdanninger utdannet masterkandidater som er grunnlaget for en fremtidig doktorgradsutdanning med fokus på lærerutdanning, skole- og barnehageforskning.

For å kunne bygge opp en doktorgradsutdanning er det behov for 4 nye fagstillinger (professornivå) fortrinnsvis innen samisk språk, pedagogikk, men også innen begynneropplæring, matematikk, riksspråk, duodji, samfunnsfag eller andre sentrale fag i lærerutdanningene. Disse stillingene vil styrke instituttets fagmiljø, utdanning, forskning og studieadministrasjon og i tillegg styrke grunnskole- og barnehagesektoren i Sápmi, nasjonalt og internasjonalt.

Saken er drøftet med fagforeningene (IDF) 18.10.24.

Sámi allaskuvla
Sámi University of Applied Sciences

Kunnskapsdepartementet

0030 OSLO

Din dáhton:	Din ref.:	Min dáhton:	Min ref.:	Áššemeannudeaddji:
		08.07.2022	19/00601-13	Anne-Marie Gaino annemg@samas.no

SØKNAD - ETABLERING AV KOMPETANSESENTER FOR SAMISK I LÆRERUTDANNINGENE

Styret ved Sámi allaskuvla/ Samisk høgskole (SA) vedtok på styremøte i oktober 2019 under sak S 36/19 at det skal igangsettes en prosess med å opprette et samisk kompetansesenter for lærerutdanningene ved SA. Styrevedtaket kom etter et innspill fra Følgegruppe for barnehagelærerutdanningene (Følgegruppe for BLU) som foreslo at Sámi allaskuvla bør etablere et kompetansesenter for å sikre at barnehagelærerutdanningene i Norge får styrket sitt faglige innhold om samer, samisk språk, næringer og kultur ¹. Senteret skal være en tjenesteyter og en faglig støtte for universiteter og høyskoler i Norge slik at kvaliteten på det

¹ Følgegruppe for barnehagelærerutdanning, Rapport nr 5, 2017: [sluttrapport-fra-folgegruppa-for-barnehagelarerutdanning.pdf\(regjeringen.no\)](#)

samiske innholdet i profesjonsutdanningene ved institusjonene kan sikres på en bedre og mer effektiv måte enn i dag. Senteret vil også bidra til å øke kompetanse i majoritetsbefolkningen om samisk historie og samfunnsliv, og dermed også bidra til å forebygge hets, diskriminering og rasisme rettet mot samer.

Styret ved SA har i styremøte 16.juni 2022 gitt sin tilslutning til at det fremmes en søknad til Kunnskapsdepartementet om finansiering av etableringen av kompetansesenter for samisk i lærerutdanningene.

Det søkes om en tildeling utenfor rammen for 2023 (halvårsvirkning) på 7,364 millioner NOK til etableringen av kompetansesenteret. Oppstartsfasen er lagt til 2022-2023.

Senterets budsjettbehov fremkommer av vedlagte budsjett.

Oppstart av senteret er planlagt til 2024, så driftsmidler for senteret må være på plass fra og med budsjettåret 2024. Det er ønskelig at tildelingen til senteret legges inn i rammetildelingen til SA. Det foreslås at det opprettes 6,6 årsverk til faglige stillinger til kompetansesenteret, i tillegg til senterledelse og administrative funksjoner. Ansatte ved senteret skal ha bred kompetanse om samiske samfunnsforhold i hele det samiske området. Senteret skal ha en egen leder, i tillegg til to faglige rådgiverstillinger innenfor lule- og sørsamisk. Adm IT/AV ansvarlig skal støtte opp om arbeidet med å utvikle digitale kompetansepakker og nettressurser. Budsjettbehovet er 11,969 millioner NOK årlig, når senteret er i full drift.

Senteret vil i tillegg i stor grad samarbeide med allerede etablerte fagmiljøer ved institusjoner i Norden, herunder ved institusjoner som har både utdanningstilbud og samisk forskning som senteret vil kunne formidle gjennom sine tjenester.

I det følgende redegjøres det kort for formålet med senteret og prosessen hittil.

Ved høgskolestyrets behandling av saken i 2019, ga styret signaler om at senterets mandat ikke burde avgrenses kun til barnehagelærerutdanningene, men omfatte lærerutdanningene mer generelt. Saken om etablering av et kompetansesenter for lærerutdanningene har vært løftet inn som sak og drøftet i Universitets- og høgskolerådets fagstrategiske enhet for samisk høyere utdanning og forskning, UHR-Samisk, som også ser behovet for et slikt senter.² Det har vært gjort et forarbeid ledet av SA, med deltakelse fra fagmiljøene ved Nord universitet og UiT Norges arktiske universitet, som resulterte i en rapport om etablering av et samisk kompetansesenter for lærerutdanningene utarbeidet for SA. Rapporten er utarbeidet i samarbeid med de andre institusjonene i UHR-Samisk, Nord Universitet og UiT og ble ferdigstilt i oktober 2020. Rapporten ligger til grunn for arbeidet som har vært gjort opp mot Sametinget, og den foreslår noen organisatoriske modeller for etableringen av senteret.

Sametingets plenum uttalte 04.12.20 i sak 63/20 at universiteter og høgskoler må ta ansvar for det kompetansebehovet som finnes om samer og samiske forhold. Men realiteten er at de aller fleste høgskoler og universiteter ikke har den kompetansen som kreves for å tilby et

godt nok faglig innhold innenfor samiske emner i lærerutdanningene spesielt, og profesjonsutdanningene mer generelt.

Sametingets plenum har i sitt vedtak i sak 020/22 Sametingets handlingsplan mot samehets uttrykkelig støttet etableringen av kompetansesenteret for samisk i lærerutdanningene som et viktig tiltak i forebygging av rasisme, diskriminering og hets mot samer.

Rammeplan for barnehagen og Kunnskapsløftet 2020 (LK20 og LK20S) beskriver hvilken kompetanse alle barn og elever i norske (og samiske) barnehager og skoler skal få om det samiske. Tilsvarende stiller forskriftene om rammeplaner for grunnskolelærerutdanningene og forskriftene om rammeplan for barnehagelærerutdanningene tydelige krav til kompetansen som lærerstudentene skal ha om samer og samiske forhold ved fullført utdanning. Funn fra en spørreundersøkelse utført på lektorutdanning ved UiT og NTNU viser at "ytterst få lektorstudenter vurderer å ha lært noe om samiske forhold ... UiT-studentenes erfaring med undervisningen er at den hadde mest fokus på historie og rettigheter." Undersøkelsen viser at bare om lag 5 % av studentene i undersøkelsen føler at de er kompetente til å undervise om samiske forhold. (Nordsletta, 2021).

SA har hatt en god dialog med Sametingsrådet i forbindelse med planene om etablering av kompetansesenteret. Det har vært ansatt en prosjektleder for etablering av kompetansesenteret for perioden 2021-2022.

Senterets virksomhet vil falle naturlig inn under det mandatet SA har nasjonalt og internasjonalt, men forutsetter samtidig et bredt samarbeid med nordiske universiteter som har samiske fagmiljøer.

Senterets målgrupper

I forbindelse med rapporten om samisk kompetansesenter for lærerutdanningene fra 2020 ble det gjort en undersøkelse blant alle landets høgskoler og universiteter som tilbyr lærerutdanning. I svarmaterialet fremkommer det at det er få av disse som faktisk oppfyller kravene i rammeplanene for lærerutdanningene, hvor det stilles krav til at lærerutdanningene også skal gi studentene kompetanse om samer, samisk kultur, språk, samtid og historie. De fleste institusjoner svarer at det er vanskelig å få tak i fagpersonell med kompetanse innenfor disse områdene. Noen lærerutdanninger har et visst samisk innhold, mens andre ikke har noe, noe som ikke er i tråd med intensjonene i rammeplanene. I svarmaterialet fremkommer det også at det etterspørres et tilbud som kan hjelpe universiteter og høgskoler som ikke selv har fagmiljøer innenfor samiske emner til å tilby et samisk innhold i sine profesjonsutdanninger. Behovene er ikke begrenset til lærerutdanningene, selv om undersøkelsen har fokus på lærerutdanningene.

Et kompetansesenter kan gi profesjonsutdanningene nødvendig hjelp og støtte i arbeidet med innholdet om samer og samiske forhold. Senteret skal samle, koordinere, kvalitetssikre og formidle informasjon, tilby kompetansefremmende tiltak og veilede de ulike profesjonsutdanningene. Når utdanningsinstitusjonene ikke har den spisskompetansen som

behøves i de respektive fagene som inneholder punkter som omhandler samiske forhold, og ofte ikke har nok kunnskap til å vite hvor man skulle kunne innlemme punktene, så må studentene likevel være trygge på at de får dette i sin utdanning. Et samisk kompetansesenter vil følge med i forskning som foregår på de samiske forholdene, og kunne utarbeide læremidler og opplegg, anbefale faglitteratur og peke på hvordan man kan innlemme kunnskapen i den vanlige undervisningen.

Vi anser at et kompetansesenter vil gi de ulike profesjonsutdanningene den nødvendige hjelp og støtte i arbeidet med innholdet om samer, samisk kultur og samiske forhold. Senteret skal samle, koordinere, kvalitetssikre og formidle kunnskapsbasert informasjon, tilby kompetansefremmende tiltak og veilede de ulike profesjonsutdanningene.

Senterets prioriterte målgrupper vil derfor primært være universiteter og høyskoler som tilbyr lærerutdanninger, men senterets tilbud vil også kunne benyttes for andre profesjonsutdanninger. Etter at senteret er etablert, kan det bli aktuelt gi tilbud til andre enn UH-sektoren dersom det er kapasitet til dette. Senterets virksomhet vil også kunne støtte opp om tilsvarende kompetansehevingsbehov i profesjonsutdanningene på universiteter og utdanningsinstitusjoner i Sverige og Finland. Det vil være naturlig å etablere et samarbeid med institusjoner som arbeider med å formidle kunnskap om samer, samisk kultur og samfunnsliv i Sverige og Finland.

Organisering

Senteret skal organiseres som en integrert del av Sámi allaskuvla. Hvorvidt senteret skal knyttes til Nasjonalt senter for samisk i opplæringa, som også er en del av Sámi allaskuvla, eller organiseres som et frittstående senter skal avgjøres når det er gjennomført en prosess med de ansatte ved høyskolen. Ansatte ved senteret kan tilbys kontorsted på andre lokaliteter hvor SA har virksomhet. SA strategiplan 2022-2026 har vektlagt at høyskolen bør styrke virksomheten både i lule- og sørsamisk område. Kompetansesenteret for samisk i lærerutdanningene skal derfor også ha tilbud som gir et godt innblikk i lule- og sørsamisk historie og samfunnsforhold. Dette vil senteret kunne tilby gjennom et tett samarbeid med kompetansemiljøer i regionen, slik som samiske sentre og universiteter som har samiske forskningsmiljøer.

SA vil som en del av senteretableringsprosessen utrede nærmere hvordan organiseringen av kompetansesenteret skal være, i samråd med ansatte og fagforeningene. Ut fra konklusjonene fra denne prosessen vil høyskolestyret fatte en beslutning om organiseringen.

SA forvalter ordningen med Samiske veivisere, og det vil kunne være aktuelt å samorganisere kompetansesenteret med Samisk veiviserordning, slik rapporten utarbeidet for SA foreslår.

SA forvalter Samisk veiviserordningen for Kommunal- og distriktsdepartementet. Samiske veivisere er en ordning der fire unge samiske studenter reiser rundt til videregående skoler og andre skoler i hele Norge og holder foredrag om samer. Veivisernes primære målgruppe

er elever i videregående skole. Arbeidet som Samisk veiviser varer ett skoleår, hvor de fire studentene først gjennomfører studiet Samisk kultur- og samfunnskunnskap ved Sámi allaskuvla. Deretter starter arbeidet med å reise rundt til ulike skoler i Norge og formidle kunnskap om samer. Det å holde foredrag for andre unge er en del av utdanningen. I løpet av de årene Veiviser-ordningen har eksistert, har Veiviserne også mottatt mange henvendelser fra universiteter og høyskoler som ønsker besøk av dem for å oppfylle rammeplanenes krav til samisk innhold i ulike profesjonsutdanninger. Veiviserne har gjennomført en del slike besøk, men SA ser ikke denne praksisen som ønskelig, da veiviserordningen først og fremst er ment for videregående skole, og ikke for høyere utdanning. For å oppfylle kravene i ulike rammeplaner og studieplaner for høyere utdanning, kreves det innhold med høyere faglig nivå.

Veiviserne har i alt fått 148 skolebestillinger for skoleåret 2021/2022. Veiviserne har besøkt/ vil ha besøkt 80 skoler i skoleåret, hvorav 63 vgs. De resterende er grunnskoler, folkehøgskoler og voksenopplæring. Av de 148 bestillingene er det 14 andre institusjoner som har ønsket besøk av veiviserne. Dette er folkehøgskoler, høyskoler, voksenopplæring, politiske organisasjoner, og Forsvaret hvor Garnison Porsanger som ønsket forelesning om det samiske for 250 rekrutter.

Høgskolen i Østfold er den eneste av høyskolene som har fått besøk, andre universiteter og høyskoler prioriteres ikke siden dette faller utenfor mandatet for veiviserordningen.

Behovet for mer kunnskap om samer, samisk kultur og innhold i til hjelp for undervisere innenfor profesjonsutdanningene, har mange fellestrekk som behovene Veiviserne dekker i videregående skole. En samorganisering vil kunne trekke en del synergieffekter, selv om målgruppene vil være ganske forskjellige, og formålene og kompetansekravene vil være forskjellige.

De fagansatte ved våre institusjoner er de fremste når det gjelder kompetanse om samiske samfunnsforhold, og vi får stadig henvendelser fra andre utdanningsinstitusjoner og kommuner som trenger hjelp når det gjelder det samiske innholdet i undervisningen, fra barnehager og videre opp til universitetsnivå. Det er et stort kunnskapsbehov i de forskjellige utdanningsinstitusjonene. Etterutdanningsordningene Dekomp og Rekomp har midler som kommunene kan bruke til å kjøpe kompetanseheving for sine ansatte, men også her mangler det en institusjon som kan tilby et koordinert og kvalitetssikret tilbud til dem. Et kompetansesenter for profesjonsutdanninger vil kunne dekke noe av dette behovet.

Kompetansesenter for samisk i lærerutdanningene ved SA vil samarbeide tett med Nord universitet og UiT-Norges arktiske universitet i utformingen av senterets tilbud og faglige profil. Her vil samarbeidsavtalen mellom SA og Nord universitet være et godt utgangspunkt for å rolleavklaring og samarbeid. Det arbeides også med å få på plass en institusjonell samarbeidsavtale med UiT-Norges arktiske universitet.

UHR-Samisk vil være en viktig koordineringsarena for utviklingen av kompetansesenteret, i tillegg vurderes det etablert en faglig referansegruppe for kompetansesenteret hvor andre institusjoner inviteres til å delta.

Diskriminering, hets og rasisme rettet mot samer som et samfunnsproblem

Forskning viser at samer, både barn, unge og voksne, opplever fordommer, diskriminering, mobbing og hatytringer på grunn av at de er samer (Bals et al., 2010, Hansen et al., 2017). Samiske barn og ungdom opplever etnisk diskriminering og hatefulle ytringer på flere arenaer. Den mest vanlige arenaen er på skolen (Hansen, 2021). Utøveren er oftest medelever/medstudenter. Forskning viser at skolen i liten grad tematiserer diskriminering og rasisme i skolehverdagen (Wasvik, 2017). En studie peker på at skolen heller ikke har tilstrekkelig kompetanse til å møte samiske elever på måter som anerkjenner deres samiske identitet og kultur (Lile, 2011).

Undersøkelser viser også at etnisk diskriminering er den kulturelle faktoren som sterkest bidrar til angst- og depresjonsvansker hos samisk ungdom (Bals et al. 2010). En studie fra 2011 viser at mange samer opplever høyere stressnivå i form av depresjon og angst på grunn av diskriminering (Hansen, 2011). Samisk barn og ungdom som opplevde diskriminering, slet mer med både angst, depresjon og atferdsvansker (Kvernmo og Sæterhaug Bye, 2019). Andre negative effekter av opplevd diskriminering og hets kan være ensomhet, marginalisering og mindreverdigfølelse. Dette kan føre til lavere samfunnsdeltakelse (utdanning og arbeid) i tillegg til den personlige belastningen.

Ved å opprette et kompetansesenter for lærerutdanninger/profesjonsutdanningene vil vi bidra til at lærerutdannere ved de ulike utdanningene og utdanningsinstitusjonene i hele Norge har god kompetanse slik at deres studenter får en relevant, aktuell og systematisk kompetanse om samer og samiske forhold i tråd med rammeplanene for utdanningene.

Lærerutdannelses, lærerstudentenes og etter hvert lærernes kompetanse kan også bidra til bevissthet om holdninger, diskriminering og hets mot samer. Det vil være ett av mange tiltak for å minske negative holdninger rettet mot samer, og slik gi samiske barn og unge en trygg oppvekst og opplæring.

Det er også behov for å tilby kompetanseheving som passer for lærere og barnehagelærere som er i jobb. Denne kompetansehevingen kan være aktuell å tilby i samarbeid med Dekomp og Rekomp ordningene, eller på andre måter.

Vi håper departementene ser behovet for et slikt senter, og at et kompetansesenter vil gi profesjonsutdanningene den nødvendige hjelp og støtte i arbeidet med innholdet om samer og samiske forhold.

Dearvvuođat/hilsen

Laila Susanne Vars
rektor

Anne-Marie Gaino

direktør

Miiddus/vedlegg:

- Budsjet
- Rapport av 30.10.2020 om Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene

Kopijja/ kopi til:

Kommunal- og distriktsdepartementet

Sámi allaskuvla
Sámi University of Applied Sciences

Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene

Rapport 30.10.2020

Forord

Denne utredningen er et resultat av et forprosjekt som Sámi allaskuvla har gjennomført i forbindelse med etablering av et samisk kompetansesenter for lærerutdanningene. Høgskolestyret har prioritert etablering av et kompetansesenter for lærerutdanningene som et tiltak utenfor rammen i 2021. Arbeidet med utredningen er utført i tidsrommet oktober 2019 til mars 2020.

Utredningen bygger i hovedsak på gjennomgang av relevante dokumenter og utredninger, statistikk fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) og andre kilder, informasjon fra spørreundersøkelser og diskusjoner i arbeidsgruppen og internt ved Sámi allaskuvla. Vi takker alle informanter og spesielt arbeidsgruppen for nyttige innspill og bidrag.

Vi håper at utredningen kan bidra til at Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene – Sámi gealboguovddáš blir en realitet.

Anne Berit Bæhr og Laila Aleksandersen Nutti

Guovdageaidnu, 30.10.2020

Innhold

Forord.....	1
1 Gjennomføring og avgrensing	4
2 Rammebetingelser for samisk utdanning og forskning.....	5
2.1 Samepolitiske føringer.....	5
2.2 Fra fornorskingspolitikk til forsoningspolitikk	7
2.3 Urfolksforskning og urfolkskunnskap	8
3 Samisk innhold i lærerutdanninger	10
3.1 Lærerutdanninger i Norge.....	10
3.2 Lover og forskrifter om samisk opplæring i barnehage og grunnopplæring	11
3.3 Samiske lærerutdanninger	12
3.4 Samisk innhold i norske lærerutdanninger	13
3.5 Implementering av samisk innhold i norske lærerutdanninger	16
3.5.1 Forankring.....	16
3.5.2 Definerings av samisk innhold	17
3.5.3 Grad av implementering.....	17
3.6 Kompetansebehov.....	19
3.6.1 Temaer.....	20
3.6.2 Prioritering av oppgaver	21
4 Kvalitetsutvikling av samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanningene	23
4.1 Forskningsbasert undervisning	23
4.1.1 Samisk forskning.....	24
4.1.2 Samarbeidsarena for samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanninger.....	25
4.2 Samisk innhold i barnehager og skoler.....	27
4.2.1 Samisk opplæring i barnehager og skoler	27
4.2.2 Samisk innhold i norske barnehager og skoler.....	30
4.2.3 Kompetanseutvikling i barnehager og skoler	31
4.2.4 Sámi lohanguovddáš – Nasjonalt senter for samisk i opplæringa.....	32
4.2.5 Samiske veivisere.....	33
4.3 Samiske kulturinstitusjoner	33
5 Etablering av Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene.....	35
5.1 Samisk innhold i opplæring og utdanning.....	35
5.2 Senterets innhold, satsingsområder og målgruppe	36
5.3 Organisering	37
5.3.1 Risikoanalyse	37

5.3.2	Alternative modeller.....	39
5.3.3	Samisk kompetansesenter – en del av Nasjonalt senter for samisk i opplæringen	40
5.3.4	Samarbeidspartnere	42
5.3.5	Oppstart og etablering av Samisk kompetansesenter	42
5.3.6	Budsjett	43
6	Kilder.....	44
7	Vedlegg.....	48
	Vedlegg 1 Arbeidsseminar om Samisk kunnskaps- og kompetansesenter for lærerutdanninger	48
	Vedlegg 2: Spørreundersøkelse om etablering av samisk kompetansesenter for lærerutdanningene	49
	Vedlegg 3: Videreutvikling av mål og strategier for satsingsområder	50

Figuroversikt

Figur 1	Antall studiesteder.	10
Figur 2	Grad av implementering av samisk innhold i nasjonale lærerutdanninger	18
Figur 3	Prioritering av oppgaver for et samisk nasjonalt kompetansesenter for lærerutdanningene .	22
Figur 4	Elever med opplæring i samisk i grunnskolen og videregående skole Kilde: Riksrevisjonens rapport 2019.....	29
Figur 5	Forslag til organisasjonsmodell	41

Tabelloversikt

Tabell 1	Samisk innhold i lærerutdanningene.....	14
Tabell 2	Antall barnehager og skoler med undervisning i samisk språk i Norge.....	28
Tabell 3	Oversikt over nasjonale sentre	32
Tabell 4	Budsjett 2021–2025 Samisk kompetansesenter	43

1 Gjennomføring og avgrensning

Styret for Sámi allaskuvla vedtok i sak 36/19 (17.10.2019) å gjennomføre forprosjektet med mål om å utrede grunnlaget for å etablere et kompetansesenter for samisk innhold i lærerutdanningene.

Forprosjektets mandat var å utrede grunnlaget for etablering av et samisk kompetansesenter for lærerutdanningene, vurdere behov, foreslå innhold og organisering samt beregne ressursbehovet for et slikt senter. Høgskolestyret avsatte midler til utredning og engasjerte en prosjektleder til arbeidet.

Bakgrunnen for høgskolens utredning er behandlingen av en rapport fra følgegruppa for barnehagelærerutdanningene i UHR-Samisk, se sak 18/16. Følgegruppa har foreslått overfor Sámi allaskuvla at det bør etableres et kompetansesenter for lærerutdanningene. UHR-Samisk tok initiativ til en felles arbeidsgruppe bestående av representanter fra UiT Norges arktiske universitet, Sámi allaskuvla og Nord universitet, som blant annet skulle kartlegge ressurser ved de respektive institusjonene. Denne arbeidsgruppen har fortsatt som referansegruppe i dette forprosjektet. Arbeidsgruppen har hatt tre møter i forarbeidsfasen og to møter i forprosjektfasen.

Sámi allaskuvla er prosjekteier, og instituttlederen for samisk lærerutdanning og urfolksjournalistikk (SOÁJ) har vært prosjektansvarlig. Ledergruppen ved Sámi allaskuvla har fungert som styringsgruppe i forprosjektet. Forprosjektet er gjennomført i perioden 15. oktober 2019 til 31. mars 2020. På bakgrunn av forprosjektet skal Sámi allaskuvla beslutte om det skal etableres et samisk kompetansesenter, vedta organiseringsform og sende søknad om driftsstøtte til ansvarlige departement.

Offentlige utredninger, rapporter, dokumenter og andre skriftlige kilder har vært grunnlaget for datainnhenting, analyser og anbefalinger i denne utredningen. Sámi allaskuvla har i tillegg samlet inn data og gjennomført en nettbasert spørreundersøkelse blant norske lærerutdanningsinstitusjoner i prosjektperioden. For øvrig har diskusjoner i arbeidsgruppen og internt ved Sámi allaskuvla vært viktige bidrag i forprosjektet. Den 8. og 9. januar i 2020 ble det avholdt et arbeidsseminar i Guovdageaidnu (vedlegg 1). På dette seminaret deltok ansatte ved de samiske lærerutdanningene ved Sámi allaskuvla, lederen for Nasjonalt senter for samisk i opplæringen, arbeidsgruppen og andre representanter for lærerutdanningene ved UiT og Nord universitet. Temaet for seminaret var faglige og ressursmessige forutsetninger for etablering av et samisk kompetansesenter, og hensikten var å informere og innhente relevant informasjon til utviklingsanalysen.

Den eksterne spørreundersøkelsen ble sendt ut 9. desember i 2019, med svarfrist 5. januar i 2020 (vedlegg 2). Spørreundersøkelsen ble sendt til nasjonale fagutvalg for lærerutdanningene per e-post, med oppfordring om å distribuere undersøkelsen til de ansvarlige for lærerutdanningen ved institusjonene. Det kom inn 40 svar på undersøkelsen, som tilsvarer en svarprosent på 25 prosent regnet ut fra antall e-poster som ble sendt ut til nasjonale fagutvalg. Spørreundersøkelsen ble sendt til 22 lærerutdanningsinstitusjoner som følger forskriftene til rammeplan for de nasjonale lærerutdanningene. Svarene representerer 13 av disse institusjonene. Tilbakemeldingene i denne undersøkelsen gir et bilde på hvordan samisk innhold i lærerutdanningene er iverksatt i dag, og hvilke kompetansebehov som foreligger på dette fagfeltet.

Denne utredningen inneholder en redegjørelse av rammebetingelser og forutsetninger for samisk opplæring i Norge på overordnet nivå og operativt nivå. Dette gir et grunnlag for å vurdere behov for kompetanseutvikling og føringer for innholdet i utviklingen. Utredningen gir en beskrivelse og en analyse av samisk innhold i lærerutdanningene. Kvalitetsutvikling i lærerutdanningene er et overordnet mål og forutsetter forskningsforankring, praksis- og profesjonsrelevans og omfattende

samarbeid i lærerutdanningene. På bakgrunn av disse betingelsene og forutsetningene gis det anbefalinger i denne utregningen når det gjelder etablering av et samisk kompetansesenter for lærerutdanningene.

2 Rammebetingelser for samisk utdanning og forskning

I dette kapitlet beskrives utvalgte rammebetingelser for samisk opplæring, utdanning og forskning i Norge. Rammebetingelsene er ytre forhold som lovgivning, rettigheter, politikk og strategier som gir overordnede føringer og som har betydning for opplæring og innhold i barnehager, grunnopplæring, høyere utdanning og forskning.

2.1 Samepolitiske føringer

Det bor samer i Norge, Sverige, Finland og Russland. I Norge, Sverige og Finland har samene en egen grunnlovsbestemmelse som anerkjenner samenes status enten som urfolk eller eget folk, men det er enkelte forskjeller knyttet til samenes rettslige og formelle status og også når det gjelder statenes og myndighetenes forpliktelser overfor samene. Den norske samepolitikken er forankret i Grunnlovens paragraf 108 og sameloven¹, som pålegger myndighetene å legge forholdene til rette slik at samene kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Med utgangspunkt i at samer i Norge er anerkjent som urfolk, har Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv*, skrevet at statlige myndigheter på alle nivåer er forpliktet til å sikre at samers urfolksrettigheter blir omsatt i positive tiltak og handlinger. Dette er beskrevet som positiv særbehandling og målet er å skape likeverdighet mellom de to statskonstituerende folkene, nordmenn og samer. Stortingsmeldingen gjør det også klart at Norge har folkerettslige forpliktelser som legger føringer for samepolitikken gjennom internasjonale konvensjoner og erklæringer.

Det finnes en rekke menneskerettskonvensjoner som ligger til grunn, og som på ulike måter påvirker opplæring og utdanning i og på samisk. En av disse er *FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter* artikkel 27. Butenschønvalgets utredning om samisk forskning og høyere utdanning viser til at artikkel 27 har blitt implementert i flere lover i Norge². *FNs konvensjon om barnets rettigheter* av 20. november 1989 (barnekonvensjonen, revidert oversettelse 2003) har høy internasjonal status og er den konvensjonen som er ratifisert av flest stater i verden.

Barnekonvensjonen er også den eneste av kjernekonvensjonene som nevner urfolk spesifikt, i artikkel 17, 29 og 30 (Lile, 2009). Barnekonvensjonens artikkel 29 handler om formål med utdanning og opplæring og fastslår noen grunnleggende prinsipper knyttet til urfolks rettigheter i utdanningssystemet. Offentlige utdanningssystemer er pliktig å oppfylle FNs mål og bestemmelser om urfolks utdanning slik det kommer frem i FNs oppfølgingsarbeid. *FNs erklæring om urfolks rettigheter* (urfolkserklæringen/UNDRIP) inneholder også bestemmelser om urfolk. Erklæringen gir veiledning med hensyn til forståelsen av statenes folkerettslige forpliktelser og bygger på andre menneskerettskonvensjoner og erklæringer som igjen forplikter myndighetene. Utdanningstilbud

¹ Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (LOV-1987-06-12-56).

² Langs lange spor- om samisk forskning og høyere utdanning. Utvalg for samisk forskning og utdanning (Kunnskapsdepartementet, 2012)

vektlegges som en av de viktigste faktorene for mulighet til utvikling. Norge har bestemmelser mot hatefulle ytringer, trakassering og diskriminering gjennom enkelte av de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene: artikkel 4 i *FNs konvensjon mot rasediskriminering* (RDK), artiklene 3, 4, 5 og 6 i tilleggsprotokollen til konvensjonen om datakriminalitet, og artiklene 5, 6 og 7 i europarådskonvensjonen om forebygging av terrorisme. Norge har også ratifisert den europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten), som ble vedtatt av Europarådet i 1992, og ratifisert av Norge i 1993. Minoritetsspråkpakten definerer regions- og minoritetsspråk som språk som tradisjonelt er brukt innenfor et bestemt territorium i en stat, av statsborgere som utgjør en historisk gruppe som er i mindretall i befolkningen.

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2018) ble ratifisert av Norge i 1990. Konvensjonen er ikke ratifisert av de andre statene i Sápmi³: Finland, Russland og Sverige. Konvensjonen styrker urfolks rett til å delta i utarbeidelsen av utdanningsprogrammer slik at deres særlige behov blir ivaretatt (Balto & Hirvonen, 2008). I henhold til ILO-konvensjon nr. 169 har staten plikt til å konsultere urfolk. Den norske regjeringen og Sametinget skrev i 2005 under en konsultasjonsavtale, med formål om å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget når det gjelder innføring av lover eller andre tiltak som kan påvirke samiske interesser. I det nye forslaget til samelovens § 4-4 fremkommer det at fylkeskommuner og kommuner har plikt til å konsultere representanter for berørte samiske interesser⁴. Dette gjelder også i saker som vedrører opplæring og utdanning.

Samenes status og rett til selvbestemmelse som folk og urfolk er utgangspunktet for Sametingets overordnede politikk og visjoner for de samiske samfunn. Kunnskapsproduksjon er en forutsetning for samfunnsutvikling, og høyere utdanning og forskning har en sentral funksjon og rolle i dette. Sametinget understreker i *Sametingsmelding om høyere utdanning og forskning* (Sametinget, 2016) at sektoren bidrar til samfunnsmessig integrasjon, utvikling, alminnelig opplysning og offentlig meningsdannelse. Det overordnede målet for Sametingets utdannings- og forskningspolitikk er at «*høyere utdanning og forskning bidrar med kunnskap og menneskelige ressurser for økonomisk, kulturell og sosial utvikling i det samiske samfunnet*». Også Samisk parlamentarisk råd (SPR), som er et parlamentarisk samarbeidsorgan mellom Sametinget i Finland, Sametinget i Norge og Sametinget i Sverige, løfter samiske utdanningsaker, blant annet gjennom arbeidet med den nordiske samekonvensjonen. Et annet viktig samisk organ er Samerådet, som er et frivillig og upolitisk samarbeidsorgan for samiske organisasjoner i alle fire land, og som arbeider for å fremme samiske og urfolks rettigheter både innenfor nasjonalstatene og internasjonalt. Samekonferansen i 1996 slo fast at «*[v]i samer er ett folk og landegrensene skal ikke bryte vårt folks fellesskap*», og dette har vært utgangspunktet for de samiske organisasjonene og Samerådets arbeid. I resolusjonen fra den 21. samekonferansen i Tråante i 2017 ble det lagt frem krav om selvbestemmelse for samisk utdanning og læring og om at majoritetsbefolkningen skal opplyses om det samiske gjennom følgende resolusjon:

³ Sápmi er det nordsamiske navnet på samenes historiske bosetningsområde. På sørsamisk kalles det Saepmie og på lulesamisk Sábmme. Det geografiske området strekker seg over fire land: Norge, Sverige, Finland og Russland (Berg-Nordlie & Gaski 2019).

⁴ Utkast til Konsultasjonsveileder Kommuner og fylkeskommuners konsultasjoner med samiske interesser Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2019).

I den Finska, Norska och Svenska grundlagen är samerna erkända som ett urfolk. Samerådet påminner om att dessa stater har skyldighet att undervisa och sprida korrekt information om det samiska folket till majoritetssamhällena. Dagens situation, där majoritetsbefolkningen saknar kunskap om samer och samernas historia, påverkar de beslut som berör samerna och samiskt liv. Brist på kunskap leder även till förtal som i sin tur påverkar samiska barns och ungdomars självkänsla och identitet. Samiska barn och ungdomar har rätt att leva och växa upp i en trygg miljö. Detta är även till hjälp att förbättra attityder och minska negativa attityder gentemot samer och andra minoriteter.

I *Handlingsplan for samiske læremidler 2020-2023* (Sametinget, 2019) forklarer Sametinget betydningen av et allsamisk perspektiv med at opplæringen må ta utgangspunkt i at samer er ett folk som bor i fire land, og at det samiske språket, den samiske historien, de samiske verdiene og de samiske samfunnene i Norge er en del av en helhet som inkluderer hele Sápmi. Gjennom opplæringen skal elevene få innsikt i det samiske urfolkets historie, kultur, samfunnsniv og rettigheter. Elevene skal lære om mangfold og variasjon innenfor samisk kultur og samfunnsniv. Sametinget poengterer at for samiske læreplaner betyr dette at samiske samfunnsinteresser kan skille seg fra øvrige nasjonale samfunnsutfordringer, og at dette bør komme frem i samisk opplæring.

2.2 Fra fornorskingspolitikk til forsoningspolitikk

Store norske leksikon definerer fornorskingspolitikk som en betegnelse som brukes om den offentlige politikk som norske myndigheter førte for å assimilere samene i det norske samfunnet.

“I om lag 100 år (fra ca. 1850) var den offisielle norske politikken at samene skulle assimileres i det norske samfunnet. Videre forklares det at fornorskingspolitikken ble ført ut fra det syn at «den eneste redning for lapperne er å absorberes av den norske nasjon», og denne uttalelsen ble sagt fra Stortingets talerstol i 1863. I dag er den offisielle holdningen at staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk – samer og nordmenn. Begge folk har den samme rett til å kunne utvikle sin kultur og sitt samfunnsniv. En av begrunnelsene for samiske rettigheter er å reparere og gjøre opp for gammel urett som fornorskingspolitikken representerte” (Skogvang, 2019).

Sametinget har over flere år jobbet for gransking av fornorskingspolitikken og dens virkninger, etter inspirasjon fra andre land med liknende arbeid. Stortinget oppnevnte i 2018 Sannhets- og forsoningskommisjonen for å granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner. Kommisjonen oppgave er tredelt. Den skal gjennomføre en historisk kartlegging for å beskrive norske myndigheters politikk og virksomhet overfor de nevnte gruppene. Kommisjonen skal også undersøke ettervirkningene av fornorskingspolitikken. Videre skal den legge frem tiltak som kan skape større likeverd mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen. I kommisjonens mandat understrekes granskingens fremtidsrettede fokus, og hovedmålsettingen er at kommisjonen, gjennom å etablere en felles forståelse av fornorskingspolitikken og dens konsekvenser, skal legge grunnlaget for fortsatt forsoning mellom samer, kvener, norskfinner og majoritetsbefolkningen.⁵

Regjeringen lanserte en politisk erklæring mot hatefulle ytringer i 2015 og vedtok *Strategi mot hatefulle ytringer 2016–2020* (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016). Barne- og likestillingsdepartementet understreker at innsatsen mot hatefulle ytringer og diskriminering handler om å fremme ytringsfrihet og likestilling. I denne strategien vises det til nyere forskning som viser at

⁵ Inst. 408 S (2017–2018) Innstilling fra Stortingets presidentskap om mandat for og sammensetning av kommisjonen som skal granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner.

samer og minoritetsbefolkningen generelt opplever mer diskriminering enn majoritetsbefolkningen. I artikkelen «Selvopplevd diskriminering av samer i Norge» (Hansen, 2016) vises det at samer opplever å bli diskriminert langt oftere enn majoritetsnordmenn. Den vanligste formen for diskriminering som ble rapportert av samer, var etnisk diskriminering. De mest vanlige arenaene der de opplevde slik diskriminering, var på skolen, i arbeidslivet og i lokalsamfunnet.

Barne- og likestillingsdepartementet understreker at rasisme og diskriminering har negative konsekvenser for individer, grupper og samfunnet, og forskning viser at etnisk diskriminering har negative konsekvenser for helse. Internasjonal forskning har vist at kolonisering av urfolk kan gi kollektive traumer som gir individuelle utslag i flere generasjoner i form av dårlig helse, rusmisbruk og fattigdom. I en artikkel om vold, overgrep og helseplager foreslås det å øke kunnskapsgrunnlaget om samisk kultur og historie i grunnutdanningen og i høyere utdanning, der spesielt helse-, lærer- og politiutdanning fremheves (Eriksen, 2019).

I regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering understrekes det at god kvalitet i barnehage og skole skal bidra til livsmestring og deltakelse i samfunnet, styrke respekt og likeverd – og med det bidra til å motvirke diskriminering og utenforskap. Innsats i lærerutdanningene er et viktig virkemiddel for å styrke dette arbeidet. Sametinget har som mål å bidra til at barnehagelærere og lærere i grunnskolen har nødvendig kunnskap i samisk språk og om samiske samfunnsforhold, samisk språk og kultur.⁶

2.3 Urfolksforskning og urfolkskunnskap

Universiteter og høyskoler i Norge har etter lov om universiteter og høyskoler stor grad av faglig frihet og ansvar. De skal fremme og verne sin akademiske frihet og har ansvar for å holde et høyt faglig nivå på sine utdanninger og sin forskning. Butenschønvalget påpeker at prinsippet om at politikk ikke kan styre forskningsresultater, er gyldig i all forskning, men at det kan være utfordrende å trekke om klar grense mellom politisk styring og forskningens frihet (Kunnskapsdepartementet, 2012). Forskningsbasert kunnskap er viktig for samfunnsutvikling, og utvalget påpeker at samisk forskning og høyere utdanning i stor grad avhenger av hvilke prioriteringer som gjøres av norske myndigheter i konsultasjoner med samiske organer. Utvalget understreker at forskningens plass i samfunnsutviklingen må sees i sammenheng med hva som er de ulike rollene til politiske organer, forskningsinstitusjoner og enkeltforskere. Utvalget peker på viktigheten av at samer gis bedre muligheter til å forske på eget språk og egen kultur på egne premisser.

Å forske på eget språk og egen kultur på egne premisser har over lang tid også vært et krav fra det samiske samfunnet. I rapporten fra konferansen med samme navn, *Samisk selvbestemmelse – innhold og gjennomføring*, skriver Magga (Gáldu, 2008) at forskning og høyere utdanning er helt avgjørende for å virkeliggjøre sentrale deler av tenkningen rundt samisk kulturutvikling og selvbestemmelse. Han påpeker at samiske samfunn, som også i stor utstrekning har blitt vitenskapsbaserte samfunn, er avhengige av at ny kunnskap utvikles og tegnes gjennom forskning. I Meld. St. 31 (2018–2019) påpeker Kommunal- og moderniseringsdepartementet at det i de samiske samfunn vil være behov for vitenskapelig kompetanse og vitenskapelige metoder for å videreutvikle

⁶ Sametingsmelding om høyere utdanning og forskning (Sametinget, 2016).

og få bedre kunnskap om forhold som er av betydning for de samiske samfunn. Balto og Hirvonen (Gáldu, 2008) skriver om samisk selvbestemmelse innenfor utdanningssektoren og presiserer at tradisjonell kunnskap og tradisjonelle ferdigheter er bærende bjelker i den samiske kulturen som må forvaltes og forankres i et samisk utdanningssystem og utgjøre selve grunnlaget for arbeidet med å oppnå selvbestemmelse. I denne sammenhengen etterlyser de også felles samisk lærerutdanning i de nordiske landene.

I Norge reguleres etikk i forskningen av *Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning*. Denne og internasjonale føringer ligger til grunn for forskningsinstitusjoners forskningsetiske retningslinjer. I tillegg har urfolksorganisasjoner og institusjoner utarbeidet rådgivende forskningsetiske standarder eller retningslinjer. Urfolksinstitusjoner som er akkreditert av WINHEC, følger WINHECs *Research Standards*. Kjennskap til, anerkjennelse av og respekt for urfolk og urfolkskunnskap er nøkkelord i WINHECs standarder/retningslinjer, og det vises til forskerens ansvar for å bruke lokale språk respektfullt, hedre kunnskapsbærere, erkjenne sitt ansvar og utvikle sin kritiske selvbevissthet. Nær kommunikasjon med involverte og sikring av eierskap til intellektuell kunnskap presiseres. I Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv* påpeker Sametinget at en del av den samiske befolkningen i Norge har et ambivalent forhold til forskning. Det understrekes særlig at en av hovedgrunnene er de historiske erfaringene samer har med raseforskningens og fornorskingens tid.

Sametinget etterlyser og understreker behovet for etiske retningslinjer for samisk forskning (Sametinget, 2016). I 2019 vedtok Sametinget *Etiske retningslinjer og kollektiv samtykke innenfor samisk helseforskning*. Butenschønvalget påpeker etiske spørsmåls betydning i samisk forskning i utredningen om samisk forskning og høyere utdanning.⁷ De skriver at assimileringspolitikken har satt dype spor og lært oss at i forskning på grupper som har vært og kan være utsatt for stigmatisering, må man være spesielt oppmerksom både i metodebruk og formidling av forskningsresultater. Formidling og tilbakeføring av forskning til informantene og til kunnskapsallmenningen er også viktig av etiske grunner. Kravet om formidling av kunnskap øker betydningen av å utvikle samisk som vitenskaps- og formidlingsspråk. Videre fremhever utvalget at eiendomsrett og kommersialisering av kunnskap er et viktig forskningsetisk område, særlig overfor grupper som har en svak posisjon. I tillegg kan dagens urfolkskunnskap og forskning bidra i internasjonale og nasjonale utdanningsdiskurser som en del av innhold og grunnlag for utvikling.

⁷ *Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning* (Kunnskapsdepartementet, 2012).

3 Samisk innhold i lærerutdanninger

I dette kapitlet beskrives lærerutdanninger i Norge. For barnehagelærerutdanningene og grunnskolelærerutdanningene foreligger det parallelle forskrifter og nasjonale retningslinjer for samiske lærerutdanninger og norske lærerutdanninger. Innhold relatert til samer og urfolk i de norske lærerutdanningene er fastsatt i forskrifter og retningslinjer.

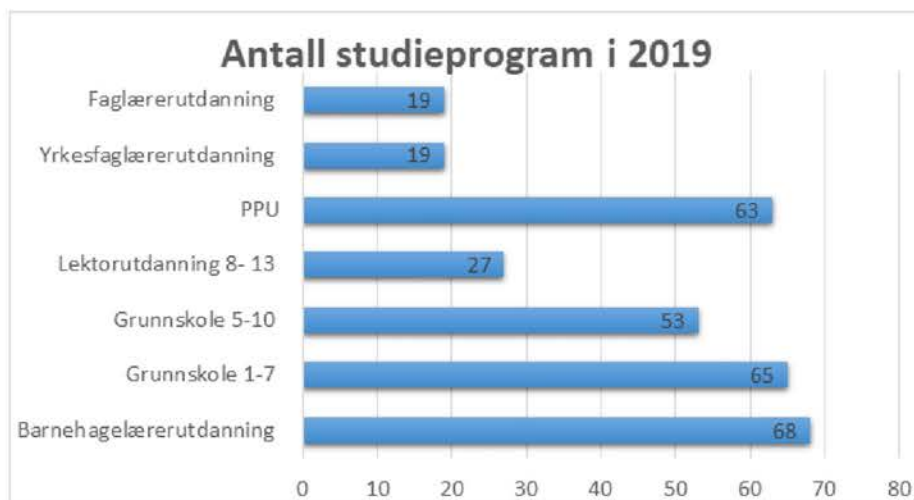
3.1 Lærerutdanninger i Norge

I Norge er det syv typer lærerutdanninger: barnehagelærerutdanning, grunnskolelærerutdanning trinn 1–7, grunnskolelærerutdanning trinn 5–10, treårige faglærerutdanninger for praktiske og estetiske fag, yrkesfaglærerutdanning, lektorutdanning for trinn 8–13 og praktisk-pedagogiske utdanninger for allmenne fag og for yrkesfag. De ulike lærerutdanningsprogrammene er orientert mot forskjellige deler av utdanningssystemet, men har det fellestrekket at de utdanner profesjonsutøvere. I Kunnskapsdepartementets strategi *Lærerutdanning 2025* understrekes det at lærere er avhengige av en solid, forskningsbasert kompetanse og løpende faglig samarbeid i et profesjonsfelleskap for å kunne treffe begrunnede valg i de situasjoner de møter i barnehager og skoler. Lærerutdanningenes oppgave er å gi lærerne et godt utgangspunkt for profesjonsutøvelse (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Det tilbys én eller flere lærerutdanninger ved 23 institusjoner i høgskole- og universitetssektoren i Norge. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det var 47 769 lærerstudenter fordelt på 314 studieprogrammer i 2019. Studenttallet er nesten fordoblet siden 2015, mens antall institusjoner og studieprogrammer har gått ned på grunn av fusjoner i sektoren. Ut fra forholdstall fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) kan det stipuleres at det er ca. 4 000 faglige årsverk i lærerutdanningene.

Figur 1 viser fordelingen av studieprogrammer på de ulike typene av lærerutdanninger. Barnehagelærerutdanning, grunnskolelærerutdanning 1–7, grunnskoleutdanning 5–10 og praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) er de største og vanligste lærerutdanningene i landet.

Figur 1 Antall studiesteder.

Kilde: DBH, 2019

De ulike lærerutdanningene har egne forskrifter om rammeplan. Forskriftene er vedtatt av Kunnskapsdepartementet og har bestemmelser for utdanningenes faglige innhold, læringsmål, gjennomføring og form. NOKUT⁸ akkrediterer og kvalitetssikrer studieprogrammer. NOKUT skriver at arbeidet deres dreies mot å veilede institusjonene og føre tilsyn med kvalitetsarbeidet for å sjekke at institusjonene ivaretar forpliktelsene sine (NOKUT, 2019). Det betyr at utdanningsinstitusjonene har visse forpliktelser til hvordan utdanningene skal gjennomføres, og hvilket innhold utdanningene skal ha, etter gjeldende forskrifter. Universitets- og høyskolerådet (UHR) og UHR-Lærerutdanning (UHR-LU), en fagstrategisk enhet for lærerutdanninger i rådet, har som oppgave å samordne og styrke kvalitet i utdanning og forskning i norsk lærerutdanning. Nasjonale retningslinjer for de ulike lærerutdanningene inneholder et felleskapittel og særskilte retningslinjer for de ulike lærerutdanningene. Nasjonale retningslinjer danner et felles utgangspunkt og felles rammer for lærerutdanninger, og fungerer som en standard for lærerutdanningene.

Lærerutdanningene har stor innflytelse på innhold og kvalitet i barnehagene og skolene. Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene⁹ legger til grunn at Norge er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn, og opplæringsarenaen skal speile dette mangfoldet i innhold og aktiviteter. Utdanningene skal utvikle kandidatenes flerkulturelle kompetanse og sette dem i stand til å håndtere mangfoldet og likestillings- og demokratiutfordringer i elevgruppen. Bestemmelsene i barnehageloven og opplæringsloven forutsetter at lærerutdanningene skal bidra i den norske stats forpliktelser når det gjelder samiske barn og unges rettigheter til opplæring i og på samisk og deres rett til å bevare og utvikle sitt språk, sin identitet, sin kunnskap og sin kultur (jf. delkapittel 2.1 og 2.2). Det er for øvrig lovfestet at alle barn og unge i Norge skal lære om samisk kultur, historie og samfunn (jf. delkapittel 2.2 og 2.4).

I *Lærerutdanning 2025* påpekes det at lærerutdanningene ikke bare bidrar med fagkunnskap og pedagogiske metoder til hver enkelt lærer: Lærerutdanningene former de norske lærerprofesjonenes grunnleggende syn på læring og danning, og dermed kvaliteten på all aktivitet i landets barnehager og skoler. Profesjonsetikk står sentralt i lærerutdanningene, og et av hovedmålene for utdanningsinstitusjonene er å utdanne lærere som har etisk kunnskap og kan handle etisk forsvarlig. Her vil det også handle om å tilegne seg kunnskap om det samiske for å kunne ta hensyn til urfolks etiske perspektiver, i henhold til delkapittel 2.3.

3.2 Lover og forskrifter om samisk opplæring i barnehage og grunnsopplæring

Samisk innhold og opplæring i barnehage, grunnskole og videregående skole er definert i lover, forskrifter, rammeplaner og læreplanverk. Det samiske innholdet har gjennomgått endringer i takt med reviderte rammeplaner for barnehagen og læreplaner for skolen.

I barnehageloven (2006) *Lov om barnehager* og rammeplanen for barnehagen (2017) *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*¹⁰ er samiske barns språk og kultur nevnt spesifikt i § 2, og i § 8 presiseres kommunens ansvar for tilbudet til samiske barn både i og utenfor samiske

⁸ Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) er et faglig uavhengig forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

⁹ <https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/> hentet 15.01.2020

¹⁰ Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (FOR-2017-04-24-487)

distrikt. I første del av rammeplanen for barnehagen (2017, s. 8), om barnehagens verdigrunnlag, presiseres det at barnehageloven, barnekonvensjonen og ILO-konvensjonen 169 skal ligge til grunn for verdigrunnlaget i alle barnehager, og at «Norge har, med bakgrunn i urfolks særlige rettigheter, en særlig forpliktelse til å ivareta samiske barns og foreldres interesser». Videre skal barnehagen legge til rette for at alle barn skal kunne utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet, blant annet gjennom å synliggjøre samisk kultur (2017, s. 9). I kapittel 9 om nærmiljø og samfunn (2017, s. 56–57) presiseres det at barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med at samene er Norges urfolk. Spesifikke rettigheter angående samisk språk for barn i samiske distrikt¹¹ er presisert i rammeplanen. For de som ikke befinner seg i samiske distrikt, gjelder barnehagelovens (2006, § 2) formulering om at barnehagen *skal ta hensyn til* samiske barns språk og kultur.

Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) regulerer retten til samisk opplæring i grunnutdanningene. Opplæringsloven § 6-2 fastsetter rett til opplæring i og på samisk for alle i grunnskolealder i samiske distrikt. Utenfor samiske distrikt har elever som ønsker opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring hvis de utgjør en gruppe på minst ti elever i kommunen, og så lenge det er minst seks elever igjen i gruppen. I videregående opplæring har samer ifølge § 6-3 rett til opplæring i samisk.

Den første samiske læreplanen kom i 1997 (L97) og for hver fornying av læreplanverket etter det har det kommet parallelle likeverdige samiske læreplaner. Det nye læreplanverket Kunnskapsløftet (LK20) og Kunnskapsløftet samisk (LK20S) har en overordnet del: verdier og prinsipper for grunnopplæringen, time- og fagfordeling og læreplanene. Den overordnede delen er felles, og gjelder også i den samiske skolen. Betegnelsen «den samiske skolen» benyttes om opplæring som følger det samiske parallelle likeverdige læreplanverket (LK20S). LK20S gjelder i kommuner som er en del av forvaltningsområdet for samisk språk, og for elever som har rett til opplæring på samisk språk i landet for øvrig.

I læreplanverket samisk (LK20S), er det samiske innholdet forsterket i forhold til læreplanverket (LK20). Det understrekes at det i samisk skole skal være et allsamisk perspektiv og et urfolksperspektiv, og det skal vektlegges materiell og immateriell kulturarv som tradisjonell kunnskap, duodji/duodje/duedtie samt slekts- og familierelasjoner.

3.3 Samiske lærerutdanninger

Det foreligger særskilte forskrifter for rammeplanen og de nasjonale retningslinjene for samisk barnehagelærerutdanning, samisk grunnskolelærerutdanning 1–7 og samisk grunnskolelærerutdanning 5–10. De samiske lærerutdanningene er likestilt med de nasjonale lærerutdanningene. Undervisningsspråket i de samiske lærerutdanningene skal være samisk, men det kan gjøres unntak for institusjoner som gir lule- og sørsamisk lærerutdanning. I henhold til tilrådning fra St.meld. nr. 34 (2001–2002) *Kvalitetsreformen Om høyere samisk utdanning og forskning* har Sámi allaskuvla fått tildelt et nasjonalt ansvar for samiske lærerutdanninger, og Nord universitet har overtatt det nasjonale ansvaret for lule- og sørsamiske lærerutdanninger etter fusjonen mellom Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag.

¹¹ Kommuner i forvaltningsområdet for samiske språk.

Nasjonale retningslinjer for de samiske lærerutdanningene legger til grunn at de samiske lærerutdanningene forankres i samisk kultur og samfunn, og at de skal ha samiske læringsforståelser og undervisningsmåter som utgangspunkt. Utdanningen skal gi allsidig kjennskap til samiske forhold og legge vekt på utvidede læringsarenaer og naturen som en viktig arena for læring og danning. Videre understrekes det at lærerutdanningsinstitusjonene skal legge til rette for at studentene får nasjonale og allsamiske perspektiver og urfolksperspektiver i utdanningen. De samiske lærerutdanningene kvalifiserer for undervisning i samiske skoler og andre skoler i Norge, Sverige og Finland etter godkjenning i Nordisk råd.

Sámi allaskuvla vektlegger et allsamisk perspektiv og et urfolksperspektiv i programplaner, fagplaner og kompetanseområdeplaner. Samisk forskning og urfolkforskning, samiske språk, tradisjonell kunnskap, tradisjonelle næringer og tradisjonelt arbeid er grunnlaget og utgangspunktet for innhold og organisering av de samiske lærerutdanningene ved Sámi allaskuvla. Det fokuseres på mangfold og flerspråklige og kulturelle perspektiver, og det er av stor viktighet å jobbe frem kunnskap og kompetanse knyttet til hele Sápmi: de forskjellige samiske områdene, språkene og kulturene. Det er også viktig med kunnskap om dagens situasjon, hvor en svært stor gruppe av de samiske barna befinner seg i større byer utenfor «tradisjonelle» samiske områder. Tradisjonelle kunnskaper, forståelser og verdier knyttet til barns læring er av stor viktighet og kommer til uttrykk gjennom lærerutdanningene og fordypningen i fagene og kunnskapsområdene.

I henhold til styringsdokumenter fra Kunnskapsdepartementet har Sámi allaskuvla tolv studieplasser og Nord universitet ti i samisk grunnskolelærerutdanning. Ifølge tall fra DBH har hverken Sámi allaskuvla eller Nord universitet oppnådd måltallet for disse studiene de siste årene. Måltallet for samisk barnehagelærerutdanning ved Sámi allaskuvla viser god måloppnåelse de siste årene. Nord universitet planlegger å starte opp med sørsamisk barnehagelærerutdanning i 2020.

Rekruttering til lærerutdanningene har vært en utfordring over hele landet, og i *Lærerutdanning 2025* fremhever Kunnskapsdepartementet at rekruttering til lærerutdanningene er et ansvar som må deles av flere aktører. Nasjonale myndigheter, universiteter og høyskoler og barnehage- og skoleeiere har et ansvar for å rekruttere gode barnehagelærere og lærere i skolen. Det oppfordres til større lokalt samarbeid for rekruttering av lærere, og dette gjelder også samiske lærere. Sametinget har et uttalt mål om å rekruttere samisk ungdom til lærerutdanningene, og har etablert særskilte stipendordninger for studenter som har samisk i fagkretsen og tar barnehagelærer- og grunnskolelærerutdanning eller praktisk-pedagogisk utdanning.¹²

3.4 Samisk innhold i norske lærerutdanninger

Samisk innhold i norske lærerutdanninger er angitt både i forskrifter for rammeplaner, i nasjonale retningslinjer¹³ og i institusjonenes programplaner. Forskriftene er vedtatt av Kunnskapsdepartementet, de nasjonale retningslinjene er vedtatt av Nasjonalt råd for lærerutdanning og programplanene blir vedtatt av den enkelte lærerutdanningsinstitusjonen.

På øverste nivå blir samisk innhold definert i formålparagrafen i forskrifter for rammeplan for lærerutdanningene. Formålparagrafen fastslår at utdanningene skal kvalifisere studenter til

¹² Sametingets budsjett for 2020, vedtatt 04.12.2019.

¹³ <https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/>

opplæring om samiske forhold, herunder kjennskap til den statusen urfolk har internasjonalt, og samiske elevers rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og gjeldende læreplanverk. I enkelte lærerutdanninger, som for eksempel i rammeplan for grunnskolelærerutdanningene, er samisk innhold definert som læringsmål: «... som kan styrke internasjonale og flerkulturelle perspektiver ved skolens arbeid, bidra til forståelse av samenes status som urfolk og stimulere til demokratisk deltakelse og bærekraftig utvikling».

På neste nivå blir verdigrunnlaget for alle lærerutdanninger definert i felleskapittelet for Nasjonale retningslinjer (UHR-Lærerutdanning, 2018):

Lærerutdanningane skal bygge verksemda si på dei grunnleggjande verdiar som vi kan finne i barnehagelova og opplæringslova og som er forankra i menneskerettane; menneskeverdet og respekt for naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet. Innsikt i historie og kultur – også barne- og ungdomskultur – er viktig for å legge til rette for utvikling av identiteten til barn og unge og at dei kan oppleve å høyre til. Den samiske kulturarven og kulturarven til dei nasjonale minoritetane er ein del av kulturarven i Noreg. Dei norske lærerutdanningane skal formidle kunnskap om det samiske urfolkets og dei nasjonale minoritetanes historie, kultur, samfunnsliv og rettar.¹⁴

I dette verdigrunnlaget legges inkludering og likestilling som grunnlag for implementering av samisk innhold i lærerutdanningene.

De nasjonale retningslinjene for lærerutdanningene ble vedtatt i 2017 og 2018, og samisk innhold er en del av alle de vedtatte nasjonale retningslinjene. Samisk innhold blir enten beskrevet eksplisitt som samisk og/eller urfolksrelatert innhold, samiske og/eller urfolks forhold og samiske emner og/eller urfolksrelaterte emner, eller implisitt som temaer som kan implementeres i mangfold og flerkulturelle kontekster. I henhold til de nasjonale retningslinjene skal utdanningsinstitusjonene utarbeide programplaner:

Programplan skal beskrive bestemmelser om faglig innhold, herunder inkludere samiske emner, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger. Institusjonenes planer skal ikke reprodusere retningslinjene, og det skal være rom for faglig særpreg, nyskapning og institusjonell tilpasning.

Tabell 1 viser en sammenstilling av samisk innhold i de nasjonale retningslinjene for de ulike lærerutdanningene. Denne oversikten viser hvor urfolksrelatert og samisk innhold eksplisitt blir nevnt i nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene.

Tabell 1 Samisk innhold i lærerutdanningene

	Innhold	Kompetanseområder, fag eller emnegruppe
Felleskapittel	Verdigrunnlag	
Barnehagelærerutdanning	Urfolksperspektiv og samisk kultur	Alle seks kunnskapsområder: – barns utvikling, lek og læring – samfunn, religion, livssyn og etikk – språk, tekst og matematikk

¹⁴ <https://www.uhr.no/f/p1/i4fbd09e0-6a5f-4a13-9e89-3971c57cfa5d/fellestekst-for-retningslinjene-for-alle-typer-av-larerutdanning.pdf>

		<ul style="list-style-type: none"> – kunst, kultur og kreativitet – natur, helse og bevegelse – ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid
Grunnskolelærerutdanning 1–7	Urfolksrettigheter Samiske forhold og samiske elevers rettigheter	Pedagogikk Norsk Samfunnsfag Naturfag
Grunnskolelærerutdanning 5–8	Urfolksrettigheter Samiske forhold og samiske elevers rettigheter	Pedagogikk Norsk Samfunnsfag Naturfag
Lektorlærerutdanning	Samiske forhold og samiske elevers rettigheter	
Faglærerutdanning i praktisk-estetiske fag	Samisk kultur og urfolksrettigheter	
Yrkesfaglærerutdanning	Mangfoldig og flerkulturelt samfunn	Profesjonsfag
Praktisk-pedagogisk utdanning, allmennfag	Urfolkskultur Samiske forhold og samiske elevers rettigheter	
Praktisk-pedagogisk utdanning, yrkesfag		Emnegruppe 2: skolen i samfunnet

Kilde: Nasjonale retningslinjer for lærerutdanninger

I innholdsbeskrivelsene blir rettigheter vektlagt, både rettigheter som samer har som urfolk i henhold til grunnlovens og internasjonale folkerettslige bestemmelser (jf. delkapittel 2.1), og på individnivå vedrørende samiske barns og elevers rettigheter i henhold til barnehageloven og opplæringsloven (jf. delkapittel 2.4). For øvrig blir samiske emner nevnt som temaer i beskrivelser av enkelte fag eller kompetanseområder. Lærerutdanningsinstitusjonene skal iverksette og implementere dette i egne programplaner.

Opplæring om urfolksrettigheter og samiske forhold blir beskrevet i rammeplaner og læreplaner på alle nivåer i utdanningssektoren fra barnehage til lærerutdanninger (jf. kapittel 2). Det er også utgangspunktet for samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanninger.

Sametinget har som mål at et samisk perspektiv skal implementeres i alle relevante utdanninger samt i forskning. (Sametinget, 2016) Dette målet følges opp i Sametingets årlige budsjetter.

3.5 Implementering av samisk innhold i norske lærerutdanninger

Sámi allaskuvla har i dette forprosjektet gjennomført en undersøkelse om implementering av samisk innhold og samiske emner i de nasjonale lærerutdanningene i Norge. Tilbakemeldingen fra denne undersøkelsen gir et bilde av status på iverksettingen av samisk innhold i lærerutdanningene. Denne undersøkelsen blir i denne rapporten omtalt som forprosjektets undersøkelse.

Ved innføringen av ny barnehagelærerutdanning (BLU) høsten 2013 oppnevnte Kunnskapsdepartementet en følgegruppe som har fulgt iverksettingen av den nye utdanningen frem til 2017. Gjennom årlige rapporter har følgegruppen pekt på faktorer som har hindret vellykket implementering. I sluttrapporten konkluderer følgegruppen blant annet med dette:

Det kan sjå ut som at det samiske perspektivet ikkje har den særstillinga i utdanninga som forskrifta og merknadene krev, men oftast inngår temaet i kulturelt mangfald. Det er positivt at fleire av institusjonane tek i bruk ekstern kompetanse i undervisninga. Men mangelfull kompetanse blant tilsette, manglande relevant pensumlitteratur og tematrengsel i utdanninga, er utfordringar som dei fleste opplever. Følgjegruppa har foreslått overfor Sámi allaskuvla / Samisk høgskole om at dei etablerer eit kompetansesenter for lærarutdanningane.¹⁵

Når det gjelder implementeringen av samisk innhold, konstaterer forprosjektets undersøkelse de samme utfordringene som følgegruppens evalueringsrapport peker på. Data fra forprosjektets undersøkelse gir imidlertid grunnlag for å gå nærmere inn på ulike deler ved implementeringen. Disse blir presentert i de følgende underkapitlene.

3.5.1 Forankring

Tilbakemeldinger om forankring av samisk innhold og samiske emner på overordnet nivå i studieprogrammene går ut på at emnets formelle posisjon og status i utdanningen forstås og tolkes ulikt. Dette er noen eksempler på tilbakemeldinger:

«Som faglærer i utdanningen møter vi ofte på en utfordring i å skulle ivareta denne delen av rammeplanen, da det kjemper om plassen med mange andre viktige temaer, og at vi har begrenset kompetanse i å gjennomføre dette.»

«Betydningen av samisk og urfolksrelatert innhold må sikres en større posisjon i utdanningen og betydningen må forankres i ledelsen ved den enkelte institusjon. Slik det er nå, er det min oppfatning at samisk og urfolksrelatert innhold og tematikk konkurrerer om en plass i utdanningen sammen med andre overordnede tema.»

¹⁵ Sluttrapport fra Følgjegruppa for barnehagelærerutdanning til Kunnskapsdepartementet, rapport nr. 5 (2017): Gjennomgåande tema, s. 31.

«Når vi har samiskspråklige lærere og barnehagelærerstudenter her hos oss på Vestlandet, vil vi gjerne veilede dem til å ta fordypning i samisk språk og kultur.»

«Er nok dessverre ikke veldig interessert fordi det er en så liten del av kulturen der jeg bor og arbeider.»

«Å få gjennomslag for at dette er noe som angår alle – ansvaret kan ikke skyves over på noen få som tar det innimellom som «noe krydder» til vanlig undervisning. Det må implementeres skikkelig på alle nivå og i alle fag.»

Disse eksemplene kan tyde på at kravene og forutsetningene i rammeplanene og verdigrunnlaget i de nasjonale retningslinjene tolkes forskjellige i de ulike utdanningene og institusjonene. Enkelte mener at temaet kan velges bort, mens andre mener at dette først og fremst gjelder for samiske studenter. I denne sammenhengen blir det pekt på om manglende kunnskap om temaet kan være en utfordring for gjennomføringen av kravene. Funn i undersøkelsen kan tyde på at forankringen preges av at implementeringen av samisk innhold er personavhengig og i liten grad institusjonalisert.

3.5.2 Definerings av samisk innhold

I spørsmålet om hvilket innhold og hvilke emner/ temaer som gjennomføres i studieprogrammene, fagene eller kompetanseområdene, varierer svarene en del. Noen henviser til og gjengir fagbeskrivelser i de nasjonale retningslinjene, mens andre oppgir konkrete enkelttemaer og beskriver hvordan disse blir gjennomført.

Svarene kan tyde på store forskjeller i hvordan samisk innhold defineres og iverksettes i lærerutdanningene. Svarene kan kategoriseres i tre hovedkategorier. Den første kategorien er generelle emner om urfolk som implisitt inneholder samiske emner. I disse tilfellene vises det til urfolks rettigheter og situasjon i verden – spesielt i Norge, bærekraft, diskriminering og hatvold, geografi og demografi samt flerspråklig litteratur. Den andre kategorien inneholder generelle samiske emner, som samer og kultur, samiske språk, samisk religion og samisk skjønnlitteratur. I den tredje kategorien oppgis det spesifikke temaer, som samiske mattradisjoner, samiske stedsnavn, samisk fortellertradisjon, samiske formuttrykk samt måling og telling. De aller fleste av de som oppgir hvordan de gjennomfører temaer, skriver at de innhenter eksterne ressurser, og at undervisningsoppleggene har en varighet på mellom tre–fem timer. Eksempler på aktiviteter med samisk innhold er besøk av de samiske veiviserne og aktivitetsdag på bygdetun med lassokasting og servering av biðus og kurs i joiking. Aktivitetene bærer preg av at det samiske er noe ekstra som kommer i tillegg til den ordinære undervisningen i faget.

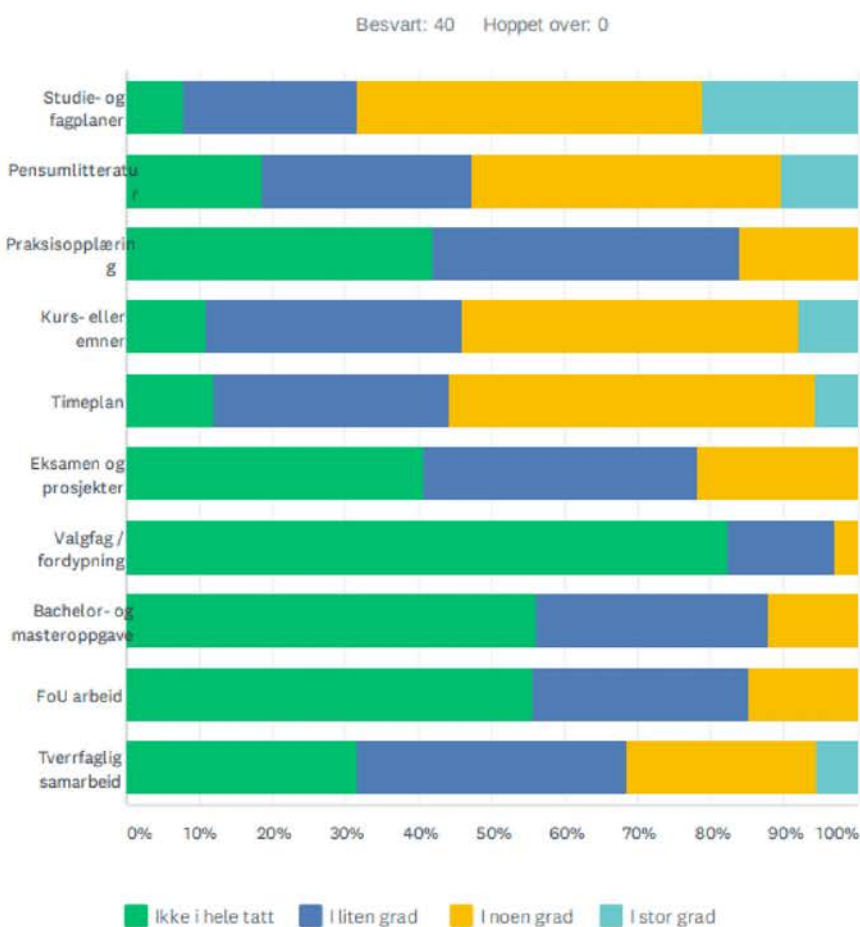
3.5.3 Grad av implementering

I forprosjektets undersøkelse ble respondentene bedt om å vurdere grad av implementering, iverksetting og konkretisering av samisk og urfolksrelatert innhold i studieprogrammene, med utgangspunkt i sitt eget ståsted. Det ble også stilt spørsmål om implementering og konkretisering av samisk innhold blant annet i programplaner/fagplaner, timeplaner, emner/kurs, pensumlitteratur, praksisopplæring og FoU-virksomhet.

Figur 2 viser hvordan institusjonene vurderer implementeringen av samisk innhold i de ulike delene i sitt studieprogram. Respondentene ble bedt om å gradere i henhold til følgende kriterier: ikke i hele tatt, i liten grad, i noen grad og i stor grad.

Figur 2 Grad av implementering av samisk innhold i nasjonale lærerutdanninger

SP5 I hvilken grad er samisk innhold implementert og konkretisert i studieprogrammet /studieprogrammene?

Kilde: Forprosjektets undersøkelse, Sámi allaskuvla, 2020

Den øverste raden i figur 2 viser den delen av utdanningen som institusjonene selv vurderer har størst grad av implementering av samisk innhold. Den nederste raden har minst grad av implementering.

Svarene tyder på at institusjonene til en viss grad har integrert samisk innhold i studiets planverk (programplan, fagplan eller kompetanseområdeplan). Kun i underkant av 10 prosent av de som svarte, svarte at de ikke har implementert samisk innhold i det hele tatt, og rundt 20 prosent svarte

at de i liten grad har implementert samisk innhold i planverket. 70 prosent svarte «i noen grad» eller «i stor grad». Funn i denne undersøkelsen tyder på at samisk innhold i størst grad er synliggjort i planverket ved lærerutdanningene.

Når det gjelder teoretisk tilnærming til samisk innhold og samiske emner i studiene, viser undersøkelsen at iverksetting og konkretisering av samisk innhold i form av pensumlitteratur, timeplan og kurs/emner skjer i mindre grad enn i implementering i planverk. På disse spørsmålene svarer rundt 50 prosent at de enten ikke har implementert dette i det hele tatt, eller at de i liten grad har implementert dette. 40 prosent svarer at de har implementert dette i noen grad, og kun 10 prosent svarer at de har implementert samisk innhold og samiske temaer i stor grad på dette området. Når det gjelder tverrfaglig samarbeid om samisk innhold og samiske emner, svarer over 60 prosent at de «i liten grad» eller «ikke i det hele tatt» har implementert dette.

Det ble også spurt om i hvilken grad samisk innhold eller samiske emner blir implementert i praksisopplæring og eksamens- eller prosjektoppgaver. Dette er områder som er rettet mot lærerprofesjonen og forutsetter dypere innsikt temaet. Av de som svarte på disse spørsmålene, svarte rundt 80 prosent at de verken «har implementert» eller «i liten grad har implementert» samisk i praksisopplæring og/eller eksamens-/prosjektoppgaver. Kun 20 prosent har svart at samisk innhold implementeres i noen grad, og ingen har svart det blir implementert i stor grad. På bakgrunn av dette kan det fastslås at lærerutdanningene i svært liten grad implementerer samisk innhold i den profesjonsrettede delen av utdanningen.

Når det gjelder studentenes bachelor- og masteroppgaver og institusjonenes interne FoU-virksomhet, viser undersøkelsen at samisk innhold eller samiske emner ikke blir implementert i studieprogrammenes. Over 85 prosent svarer at de ikke har eller at de i liten grad har implementert samiske temaer/emner i studieprogrammenes FoU-virksomhet.

Funn i denne undersøkelsen bekrefter at det i svært begrenset grad tilbys samiske emner som fordypningsfag eller valgfag i lærerutdanningene. Kun UiT og Nord universitet tilbyr fordypningsfag eller valgfag i samiske språk eller i samiske temaer i lærerutdanningene.

3.6 Kompetansebehov

Krav om implementering av samisk innhold og samiske og urfolksrelaterte emner er definert i forskrifter og retningslinjer som har vært virksomme fra 2018. Denne undersøkelsen viser at 50 prosent av lærerutdanningsinstitusjonene har søkt om ekstern faglig bistand i forbindelse med implementering av samisk og urfolksrelatert innhold og tilhørende emner. De tre institusjonene Sámi allaskuvla, UiT og Nord universitet har gjennom samiske utdanningstilbud og lærerutdanninger i mange år samlet kunnskap og erfaring og etablert nettverk på nasjonalt nivå. Disse tre institusjonene har erfart behovet for kompetanseheving på forskjellige plan.

Sámi allaskuvla har erfart en økning i henvendelser fra andre institusjoner med spørsmål om kompetanseheving og samarbeid. Henvendelsene er kommet både direkte til de ansvarlige for samiske lærerutdanninger og til Samiske veivisere. Sámi allaskuvla har hatt en del grupper fra andre høyskoler og universiteter på studiebesøk, har møtt grupper med forskere og faglærere fra andre lærerutdanningsinstitusjoner, har svart skriftlig og muntlig på henvendelser, og har arrangert møter og seminarer for besøkende. Samiske veivisere opplever økt etterspørsel fra landets lærerutdanningsinstitusjoner. UiT og Nord universitet opplever behov og interesse for

kompetanseheving også blant egne ansatte og studenter. Senter for samiske studier (Sesam) ved UiT har tatt initiativ til etablering av et nettverk for samisk innhold i lærerutdanninger. Sesam har utviklet og lansert Reaidu, som er et nettbasert læringsverktøy for lærerutdanninger.

Nord universitet har gjennomført interne studier som dokumenterer studenters, nyutdannedes, fagpersonalets og barnehagelæreres behov for kunnskapsutvikling og samarbeid i samisk felt. Nord universitet har etter sammenslåingsprosessen økt innsatsen og satsingen på samisk, blant annet med synliggjøring av samisk språk og kultur i institusjonen og i studieprogrammene.

Utdanningsforbundet har i brev av 18.12.2019 gitt innspill til forprosjektet om behovet for kompetanseheving i samiske emner. Utdanningsforbundet skriver at de har 183 000 medlemmer i barnehager, skoler og lærerutdanningene. De opplyser at deres medlemmer har uttrykt et generelt behov for mer kunnskap og kompetanse i samiske og urbefolkningsrelaterte spørsmål og at behovet for kompetanseheving er stort. Dette gjelder temaer som rettighetsspørsmål, historie, dagens levekår, språk og kultur.

3.6.1 Temaer

Når det gjelder kompetansebehov, pekes det spesielt på grunnleggende kunnskaper og på pedagogiske og didaktiske tilnærminger til arbeidet. Det overordnede målet er at de samiske temaene skal være en del av fagene / kunnskapsområdene / det faglige innholdet, og at det ikke skal komme som et tillegg til ordinært innhold og pensum i fagene.

Rådgivning og veiledning overfor pensum, hjelp til å utvikle materiell, læringsressurser, didaktiske opplegg og hvordan de samiske perspektivene kan integreres i ulike fag, etterlyses. Respondentene hadde blant annet følgende svar:

«Å få gjennomslag for at dette er noe som angår alle – ansvaret kan ikke skyves over på noen få som tar det innimellom som «noe krydder» til vanlig undervisning. Det må implementeres skikkelig på alle nivå og i alle fag. Muligheter for fordypningsfag er en måte. Prosjektoppgaver som gir uttelling i forhold til eksamen, er en annen.»

«Tips og råd til kvar i dei ulike kunnskapsområda vi bør dra inn det samiske perspektivet.»

«Hvordan skal temaet flettes inn på fagenes premisser.»

«Konkrete undervisningsopplegg. Kanskje med filmer eller lignende.»

«Forskningsslitteratur og pensum som kan brukes i undervisning.»

Dialog, kommunikasjon og erfaringsutveksling nevnes som metode for kompetanseutvikling av lærerutdannere. Her gjengis noen svar fra respondenter:

«Å kunne gjere egne erfaringar, ikkje minst når eg bur i ein del av landet som har liten tilknytning til samisk kultur.»

«Et behov for en plattform hvor man kan stille og diskutere spørsmål knyttet til samisk/urfolksrelatert innhold, inkludert kritiske/utfordrende spørsmål.»

«Utvikling av forståelse for grunnlag for reelt demokrati. Aktivt arbeid på samiske språk. Evnen til å forstå og samhandle med mennesker i situasjoner og kontekster som ikke er umiddelbart gjenkjennelige for studentene på lærerutdanningen i Stavanger.»

I tilbakemeldingene presiseres det at forutsetningen for implementering av samiske temaer er grunnleggende kunnskap om temaet. Kunnskap om og innsikt i temaene danner utgangspunktet for iverksettelsen av temaet i undervisningen.

«Det er utfordrende å komme videre fra «overflate-kunnskap» i arbeid med samisk kultur. I praksis osv. tyr studenter ofte til «karikatur» av det samiske. Flagg, reinsdyr, joik, lavvo. Det kan bli fullt av klisjeer og fokus på det «eksotiske» ved kulturen. Det er vanskelig å finne godt fokus og balanse. Trenger kunnskap om samisk kultur i dag. Muligheter for å problematisere/diskutere samisk kultur og historie. Trenger erfaring og kunnskap for å kunne ta dette på alvor.»

«Vi trenger en grunnleggende kompetanse som kan gi kunnskap til alle studentene våre på et strukturelt nivå.»

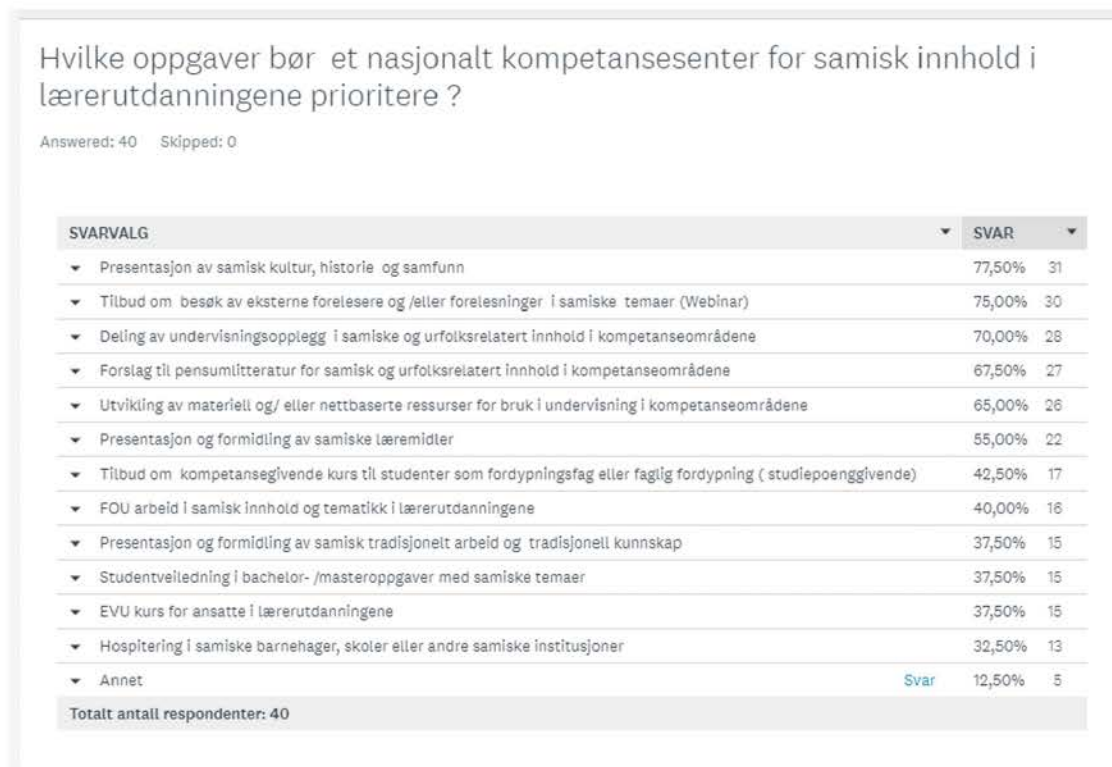
«Jeg underviser om samiske språk, men har ingen formell kompetanse på feltet. Alt jeg kan, har jeg lest meg til på egen hånd. Jeg vil gjerne ta et kurs. Jeg vil også lære mer om hva den samiske befolkningen ønsker at vi skal formidle til kommende lærere, både om språk, litteratur og kultur.»

Det siste eksempelet tar for seg et viktig tema i denne sammenhengen: Hvem skal definere hva som skal formidles om den samiske kulturen og de samiske verdiene til kommende lærere? Eksempelet tydeliggjør ansvaret lærerutdanningsinstitusjoner har i forbindelse med implementering av samiske temaer og emner. Lærerutdanningsinstitusjonene skal ha faglig frihet, men skal samtidig evne å ta hensyn til samiske verdier og kulturelle normer. Det vises for øvrig til forskningsetikk i delkapittel 2.3 i denne rapporten.

3.6.2 Prioritering av oppgaver

Figur 3 viser en fremstilling av oppgaver som respondentene i spørreundersøkelsen ønsker at et samisk kompetansesenter for lærerutdanningene skal prioritere.

Figur 3 Prioritering av oppgaver for et samisk nasjonalt kompetansesenter for lærerutdanningene

Kilde: Spørreundersøkelse i 2020, Sámi allaskuvla.

Denne oversikten viser at lærerutdanningsinstitusjonene spesielt etterspør generell kunnskap og informasjon om samisk kultur, historie og samfunn. Dernest etterlyser de kompetanseheving og særskilt veiledning og kvalitetssikring når det gjelder undervisning og formidling av samiske emner i fag og ulike utdanninger. Denne oversikten kan også gi et bilde av og en presisering av ansvarsfordelingen mellom kompetansesenteret og lærerutdanningsinstitusjonene. Lærerutdanningene skal ha det faglige ansvaret for undervisning og veiledning av egne studenter, og dette ansvaret bør ikke overtas av et eksternt senter. Det understrekes at FoU-virksomhet og produksjon av studentekvivalenter skal skje i lærerutdanningsinstitusjonene. Et kompetansesenter bør ha ansvar for å samle inn, koordinere, veilede og kvalitetssikre informasjon og kompetanseutviklingstiltak.

En respondent i undersøkelsen peker på et viktig poeng om senterets tilgjengelighet: «*Senteret bør lokaliseres til Østlandet, slik at flere kan besøke det.*» Det er en viktig forutsetning at senterets informasjon og kompetanse gjøres tilgjengelig for målgruppen, og at målgruppen har mulighet å benytte seg av tjenestene til senteret.

4 Kvalitetsutvikling av samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanningene

Kunnskapsdepartementet definerer mål og strategier og legger føringer for kvalitetsutvikling i innhold og organisering av lærerutdanninger i *Lærerutdanning 2025*. Et overordnet mål er at undervisningen baseres på forskning av høy kvalitet og har relevans for lærerprofesjonen. I denne strategien understreker Kunnskapsdepartementet at kvaliteten i lærerutdanningene avhenger av intern kompetanse og måten fagmiljøene samarbeider på.

Med utgangspunkt i strategiene i *Lærerutdanning 2025* om forskningsforankring, praksis- og profesjonsrelevans og omfattende samarbeid diskuteres kvalitetsutvikling av samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanningene.

4.1 Forskningsbasert undervisning

Kunnskapsdepartementet understreker at forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) er et viktig grunnlag for god kvalitet i lærerutdanningene, og påpeker at FoU er nøkkelen til kvalitetsutvikling i både lærerutdanningene, barnehagene og skolene (Kunnskapsdepartementet, 2017). OECD definerer forskning og utviklingsarbeid (FoU) som kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap – herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn – og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser.¹⁶

Forskningsbasert lærerutdanning innebærer blant annet at undervisning og læremidler skal bygge på nyere nasjonal og internasjonal forskning innenfor fagene, pedagogikken, didaktikken og praksisopplæringen. Det understrekes at måloppnåelsen til denne strategien avhenger av at fagmiljøene driver forskning og utviklingsarbeid av høy kvalitet og relevans (Kunnskapsdepartementet, 2017). I *nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene*¹⁷ stilles det krav om at de som underviser i lærerutdanningene, skal være en del av et fagmiljø der det forskes, drives kunstnerisk og pedagogisk utviklingsarbeid, publiseres og formidles. Det stilles også krav om at institusjonene skal legge til rette for at studentene skal kunne delta i pågående FoU-baserte prosjekter og kunne initiere egne prosjekter.

Funn i forprosjektets undersøkelse (jf. delkapittel 3.4) viser at lærerutdanningene i liten grad har implementert samisk og urfolksrelatert innhold og tilhørende emner i institusjonenes FoU-virksomhet og i studentenes bachelor- og masteroppgaver. I denne undersøkelsen ble det ikke spurt direkte om implementering av samisk forskning og utviklingsarbeid i lærerutdanningene, men i hvilken grad studieprogrammene implementerer samisk innhold i egen FoU-virksomhet. Universitetsloven forutsetter at innhold i lærerutdanningene er forskningsbasert, dette gjelder også samisk og urfolksrelatert innhold og samiske fag og emner i lærerutdanningene, jf. delkapittel 3.3.

Kunnskapsdepartementet beskriver at forskning i og på lærerutdanningene har relativt korte tradisjoner, og viser til undersøkelser som viser at det generelt er for lite forskning i og på lærerutdanningene. Det viser seg også at forskningen er for svakt knyttet til praksisfeltet, og dermed ikke alltid får den relevansen det er behov for. Med dette som utgangspunkt understreker Kunnskapsdepartementet viktigheten av økt samarbeid på nasjonalt og internasjonalt nivå (Kunnskapsdepartementet, 2017). I sammenheng med kvalitetssikring av studieprogrammene peker

¹⁶ Indikatorrapporten for 2019.

¹⁷ <https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/>

Kunnskapsdepartementet på foreslåtte grep i Meld. St. 16 (2016–2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* om fagfelleevaluering, kollegaveiledning og etablering av en kompetanseportal. I dette kapitlet drøftes samisk forskning og tettere samarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner som tiltak for kvalitetsutvikling i samisk og urfolksrelatert innhold og i samiske fag og emner i lærerutdanningene.

4.1.1 Samisk forskning

I Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv* understreker Kommunal- og moderniseringsdepartementet at universitetene og høyskolene har særlige forutsetninger for å møte store samfunnsutfordringer. Kompetansebehov omtales på denne måten i Meld. St. 16 (2016–2017):

Mer enn noensinne er det behov for en godt utdannet befolkning med evne til å resonnerer og analysere, identifisere relevante spørsmål og bruke vitenskapelige metoder og tenkemåter for å løse problemer og vurdere holdbarheten av informasjon og argumenter.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet understreker at dette også gjelder det samiske samfunnet. Forskning og høyere utdanning er helt sentralt for å videreutvikle og få bedre kunnskap om samisk språk, kultur og samfunnsliv og andre forhold av betydning for det samiske samfunn.¹⁸

Sametinget tar for seg rammevilkår for samisk høyere utdanning og peker på sentrale politikkområder og forskningsbehov i det samiske samfunnet, med fokus på forskningsetikk og implementering av samisk perspektiver i høyere utdanning og forskning (Sametinget, 2016). Meldingen fungerer som et politisk styringsverktøy, og mål og strategier følges opp i Sametingets årlige budsjett og handlingsplaner.

Sametinget definerer samisk forskning i henhold til Butenschønutvalgets avgrensning:

*Forskning på samiske forhold og/eller forskning på samiske formål.
All forskning som er gjennomført ved samiske institusjoner.*

Samisk høyere utdanning og forskning i nasjonal sammenheng er fortsatt i en oppbyggingsfase. De siste tretti årene har det vært en positiv utvikling med oppbygging av samiske institusjoner og gjennomføring av samiske forskningsprogrammer i regi av Norges forskningsråd. Oppslag og søk på samiske emner/temaer i forskningsportalen Cristin¹⁹ tyder på at det er relativt stor aktivitet innenfor samisk forskning. Butenschønutvalgets kartlegging viser at det i 2012 var 14 institusjoner som var engasjert i samisk forskning. I perioden 2012–2020 rapporterer adskillig flere institusjoner i Norge om forskning i samiske og urfolksrelaterte temaer og emner.

Samisk forskning skjer både i nasjonale og internasjonale miljøer, i hovedsak ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner. Samisk forskning i Norge skjer for det meste ved UiT og Sámi allaskuvla. Hovedmålet for forskningsrådets samiske forskningsprogram er å styrke eksisterende

¹⁸ Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv*.

¹⁹ Current Research Information System Norway. Cristin er et nasjonalt forskningsinformasjonssystem.

forskningsmiljøer og at programmet skal bidra til å ivareta Norges særlige ansvar for forskningsbasert kunnskap, slik at den samiske folkegruppen skal kunne sikre og utvikle språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt. Programmet skal også bidra til at offentlig sektor tar initiativ til og bruker forskning i fornyelsesarbeid. Skoleutvikling og barnehageutvikling er viktige bidrag i fornyelse av offentlig sektor.

Samisk samfunnsutvikling og kompetanseutvikling er overordnede mål og strategier for samisk forskning, i henhold til delkapitlene 2.1 og 2.3. Dette understreker at samisk forskning bør være utgangspunktet for kvalitetsutvikling i studieprogrammene og bør utgjøre en teoretisk og praktisk tilnærming til samisk og urfolksrelatert innhold, samiske emner og samiske fag i lærerutdanningene.

4.1.2 Samarbeidsarena for samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanninger

Kunnskapsdepartementet slår fast at utdanningskvalitet forutsetter fagfellesskap og ledelse.²⁰ Det understrekes at fagfellevurderinger kan skje innenfor enkelte fagmiljøer, men skal også gå på tvers av fag eller studieprogrammer, enten ved samme institusjon eller på tvers av institusjoner. Kunnskapsdepartementet oppfordrer flere institusjoner og fagmiljø til å utvikle og delta i tverrinstitusjonelle samarbeidsarenaer der gjensidig fagfellevurderinger av studieprogrammer inngår.

Kunnskapsdepartementet lager utviklingsavtaler med institusjonene i universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren), med avklaring om faglig profil og satsingsområder for institusjonene. Utviklingsavtalene skal bidra til høy kvalitet og en mangfoldig sektor gjennom tydeligere institusjonsprofiler og bedre arbeidsdeling og koordinering. Kunnskapsdepartementet oppfordrer til tverrfaglig samarbeid og til bredt samarbeid i læringsinstitusjonene og mellom læringsinstitusjonene for kvalitetsutvikling i lærerutdanningene (Kunnskapsdepartementet, 2017).

NOU 2016: 8 *Hjertespråket* understreker at Sámi allaskuvla, Nord universitet og UiT bør utvikle en strategi for utvikling av samiske studier i tett samarbeid med andre universiteter og høyskoler nasjonalt og i Norden. Disse tre institusjonene samarbeider gjennom Universitets- og høyskolerådets fagstrategiske enhet for samisk høyere utdanning og forskning (UHR-Samisk). Kunnskapsdepartementet har forutsatt i institusjonenes tildelingsbrev i 2019 at det lages en samarbeidsavtale om samiske lærerutdanninger mellom disse institusjonene.

UiT har siden opprettelsen hatt et nasjonalt ansvar for urfolksrelatert forskning, utdanning og formidling. UiT tilbyr mastergrad og doktorgradsutdanning i samiske språk og mastergrad i urfolksstudier og i styring og entreprenørskap i nordlige områder og urfolksområder. UiT tilbyr også enkelte kurs i samiske fag og emner, for eksempel nybegynnerkurs i samisk.

UiT har for øvrig omfattende samisk forskning og undervisning på fagområder som blant annet helse, arkeologi, historie og juss. Det er en del samiske studenter på disse studiene, og de skriver ofte bachelor- og masteroppgaver med samisk tema. Senter for samiske studier (Sesam) ved UiT skal bidra til at forskning og undervisning ved UiT som har relevans for det samiske samfunn, bedre kan prioriteres og samordnes. Senteret initierer tverrfaglige samarbeidsprosjekter innenfor det samiske og urfolksrelaterte forskningsfeltet. Ved UiT er det flere fagmiljøer som er av betydning for samisk samfunns- og kompetanseutvikling:

²⁰ Meld. St. 16 (2016–2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*.

- Tromsø Museum/Norges arktiske universitetsmuseum (Fagenhet for samisk etnografi)
- Senter for samisk helseforskning er en egen seksjon underlagt Institutt for samfunnsmedisin ved UiT
- Senter for samisk språkteknologi (Giellatekno) ved Institutt for språkvitenskap har som mål å lage grammatikkbasert språkteknologi for samisk og andre nordlige språk. Divvun-prosjektet ledes av Giellatekno

UiT deltar i mange forskningsprosjekter, både i egen regi og i samarbeid med internasjonale og nasjonale forskningsinstitusjoner. UiT samarbeider med samiske språksentre om desentralisering av nybegynnerkurs i samisk.

Sámi allaskuvla har et nasjonalt ansvar for samiske lærerutdanninger. I tillegg til samiske lærerutdanninger tilbyr Sámi allaskuvla praktisk-pedagogisk utdanning, mastergrad i urfolksjournalistikk, mastergrad i samiske språk, mastergrad i duodji, forskerutdanning i samiske språk, nordsamiske og sørsamiske nybegynnerkurs og bachelorgrader i samiske språk, duodji og reindrift. Sámi allaskuvla tilbyr også enkeltemner og videreutdanninger i pedagogiske og samfunnsfaglige fag. Samisk kultur, samiske samfunn, samiske språk, samisk historie og all utvikling innenfor disse punktene er en del av et overordnet utgangspunkt som ligger til grunn for utdanningene. Sámi allaskuvla er den eneste institusjonen der både forskning og høyere utdanning foregår på samisk, og er akkreditert av WINHEC som en urfolksinstitusjon. Sámi allaskuvla utfører samisk forskning i egen regi og i samarbeid med både nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere. Sámi allaskuvla har ambisjoner om å bli akkreditert som vitenskapelig høgskole. Sámi allaskuvlas strategi om samfunnskontakt innebærer samarbeid med samiske samfunn. Sámi allaskuvla har sekretærfunksjon for Faglig analysegruppe for samisk statistikk, som oppnevnes av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samarbeid med Sametinget. Ordningen med samiske veivisere og Nasjonalt senter for samisk i opplæringa er knyttet til Sámi allaskuvla. Sámi allaskuvla samarbeider også med samiske språksentre om desentraliserte nybegynnerkurs i nordsamisk og sørsamisk.

Nord universitet har siden fusjonen i 2016 hatt ansvar for både lulesamisk og sørsamisk språk og kultur i lærerutdanningene. Lærerutdanninger er et av satsingsområdene for institusjonen, og universitetet tilbyr alle typer lærerutdanninger, det vises til delkapittel 3.1 i denne rapporten. Det samiske utdanningstilbudet ved Nord universitet er sammensatt av tilbudene som tidligere var lagt til Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Nesna og Bodø lærerhøgskole.

Høgskolen i Nord-Trøndelag hadde studier i språk, joik, kulturkunnskap og pedagogisk utvikling i samarbeid med det sørsamiske miljøet. Høgskolen i Nesna har tilbudt og gjennomført studier i kulturkunnskap og arbeidet sammen med det samiske miljøet i sitt område, blant annet om realiseringen av den årlige Hattfjeldskonferansen. Bodø lærerhøgskole bygget tidlig opp lulesamisk kompetanse, og tilbød i lang tid kulturkunnskap både i lærerutdanningen og sykepleierutdanningen. Språkkurs og -utdanning ble tilbudt med ujevne mellomrom. Høgskolenes og etter hvert universitetets kontakt med det pitesamisk miljøet og møte med umesamisk vært av stor verdi for kompetanseutviklingen. Ved etableringen av Nord universitet var det dermed en sammensatt portefølje og erfaring som kunne utvikles videre til dagens undervisnings- og forskningsaktivitet. For Nord universitet er samisk ett av flere satsingsområder. Universitetets nordområdestrategi inkluderer samenes tradisjonskunnskap, språk og kultur. Universitetet har et særskilt nasjonalt ansvar for lule- og sørsamisk språk og kultur. Målet er å styrke og utvikle de samiske studietilbudene og samisk forskning og formidling, og stimulere til forskningsbasert samarbeid med andre som forsker på, og underviser om, urfolk.

Nord universitet tilbyr lulesamisk grunnskolelærer 1–7 og sørsamisk grunnskolelærerutdanning. Sørsamisk barnehagelærerutdanning er under oppbygging, og det er tatt opp studenter til dette studiet. Av samiske fag og samiske emner tilbyr Nord universitet studier i joik, samisk kulturkunnskap og lule- og sørsamisk språk. Nord universitet har et senter for nordområdesatsing, med fokus på innovasjon og næringsutvikling i nordområdene. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen er knyttet til Nord universitet. Dette senteret samarbeider med Nasjonalt senter for samisk i opplæringen. Senteret utarbeider læringsmaterieell til duodji i opplæringen.

Det utføres samisk forskning og tilbys høyere utdanning ved universiteter i Finland og Sverige. I Sverige tilbys samiske språkstudier ved universitetene i Umeå og Uppsala. I Umeå koordinerer Cesam samiske utdanninger og samisk forskning. Det utføres også forskning på samiske temaer ved Luleå tekniska universitet. I Finland tilbys samiske studier og samisk forskning ved Giellasgas-instituttet i Uleåborg, Helsingfors universitet og Lapplands universitet i Rovaniemi.

Alle de nevnte institusjonene i Norge og Norden er med i UArctic – University of the Arctic, som er et samarbeidsnettverk for forskning og utdanning i nord. Disse har et godt utgangspunkt for tverrinstitusjonelt samarbeid, fagfelleskap og en felles portal for kompetanse i samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanningene.

4.2 Samisk innhold i barnehager og skoler

Kunnskapsdepartementet ønsker å styrke praksisopplæring og partnerskapssamarbeid med barnehager og skoler. Målet er at lærerutdanninger skal ha tilgang på oppdatert praksiskompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2017). I *Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene*²¹ legges det vekt på at fagmiljøer som er tilknyttet studiene, skal ha oppdatert og relevant kunnskap fra praksisfeltet. Utdanningsinstitusjonene skal legge til rette for forpliktende samarbeid mellom studiestedet og praksisfeltet.

Funn i forprosjektets undersøkelse viser at samisk og urfolksrelatert innhold i liten grad blir implementert i praksisopplæringen ved de norske lærerutdanningsinstitusjonene, jf. delkapittel 3.4. I Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv* understreker Kommunal- og moderniseringsdepartementet barnehagenes og skolenes rolle og betydning for styrking av samiske språk og utvikling av samiske samfunn. Barnehager og skoler i hele landet har et ansvar og en viktig rolle i forbindelse med organisering av samisk opplæring og opplæring om samiske forhold i barnehager og skoler. I dette kapitlet presenteres praksisfeltet i lys av opplæring i og på samisk og opplæring i samiske og urfolksrelaterte temaer.

4.2.1 Samisk opplæring i barnehager og skoler

Det gis tilbud om samisk undervisning i barnehager og skoler både i og utenfor det samiske forvaltningsområdet i Norge. Tabell 2 viser det totale antallet barnehager og skoler i Norge, antall samiske barnehager og skoler (som tilbyr undervisning i og på samisk) og antall barnehager og skoler som har tilbud om undervisning i samiske språk.

²¹ <https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/>

Tabell 2 Antall barnehager og skoler med undervisning i samisk språk i Norge

	Barnehager/skoler (antall barn/elever)	Samiske barnehager og skoler (antall barn/elever)	Samisk språk undervisning (antall barn/elever)
Barnehager	5 788 (278 578)	32 (794)	33 (120)
Grunnskole	2 830 (636 350)	12 (833)	207 (1561)
Videregående skole	466 (245 620)	2 (-)	33 (478)

Kilde: Riksrevisjonens rapport om Undersøkelse av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk (2018–2019)

Tall fra Riksrevisjonens undersøkelse²² viser at 92 kommuner tilbød undervisning i samiske språk i grunnskolen i skoleåret 2017/18. Tolv av disse ligger innenfor det samiske forvaltningsområdet, sju i det nordsamiske området, én i det lulesamiske området og fire i det sørsamiske området. Resten av kommunene er spredt over hele landet. Det er totalt 219 skoler som har tilbud i samisk språk.

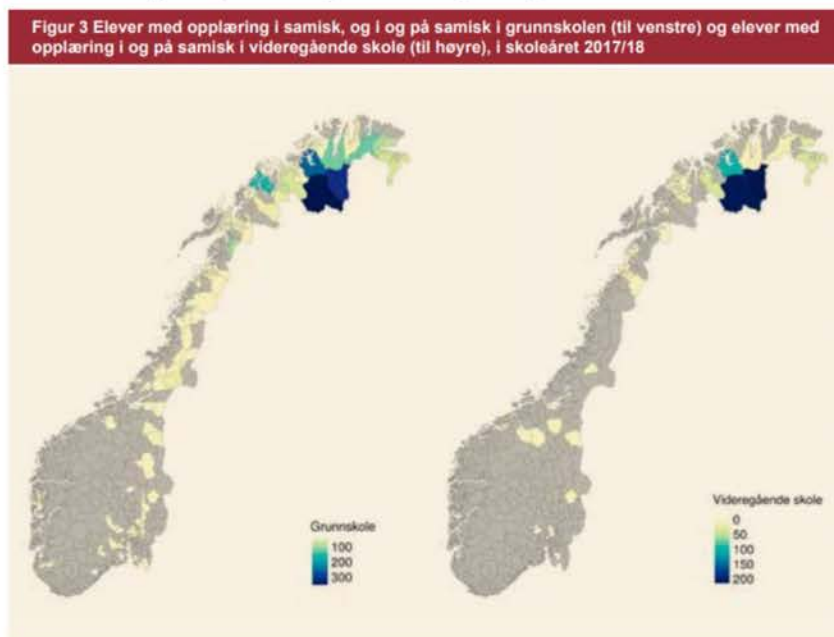
Riksrevisjonens undersøkelse viser at 46 prosent av grunnskolene tilbyr samisk språk som fjernundervisning.

De to statlige videregående skolene i Kautokeino og Karasjok tilbyr undervisning i og på nordsamisk. Totalt har 35 videregående skoler samisk språk i fagkretsen. Riksrevisjonens undersøkelse viser at 63 prosent av skolene tilbyr samisk som fjernundervisning.

Figur 4 er et bilde fra Riksrevisjonens rapport og viser at det er elever som har opplæring i samiske språk stort sett over hele landet, men majoriteten av elevene bor i de nordligste fylkene.

²² Riksrevisjonens Undersøkelse av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk (2018–2019)

Figur 4 Elever med opplæring i samisk i grunnskolen og videregående skole

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI) (tall) og Riksrevisjonen (kart)

Kilde: Riksrevisjonens rapport 2019

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse er å undersøke om samiske elever får et godt og likeverdig opplæringstilbud i og på samisk. Riksrevisjonen konkluderer med at det er betydelige mangler både med hensyn til læremidler, antall lærere og fjernundervisning. Funn i undersøkelsen peker på svakheter på flere felt og nivåer, både når det gjelder ansvar, organisering, gjennomføring, innhold og struktur.

Et av hovedfunnene i undersøkelsen er at elever som ber om opplæring i samiske språk, får det oppfylt, men at tilbudet ikke er godt nok kjent for alle utenfor samiske kjerneområder. Undersøkelsen viser også svakheter i organiseringen og gjennomføringen av fjernundervisningen som medfører store ulikheter i opplæringstilbudet. Det er utfordringer knyttet til organisering og gjennomføring av undervisningen, og dette påvirker kvaliteten på opplæringen. Det er stor variasjon når det gjelder hvordan fjernundervisningen tilrettelegges på ulike mottakerskoler, og også når det gjelder bruk av tekniske løsninger. Dersom undervisningen er dårlig tilrettelagt på mottakerskolen, rammer det særlig de yngste elevene, som har behov for god oppfølging. Fylkesmannen i Troms og Finnmark og i Nordland har ansvaret for å koordinere fjernundervisning i samisk og gjennomføre tilsyn.

I Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv* peker Kommunal- og moderniseringsdepartementet på at mangelen på samiskspråklige ansatte er den største utfordringen med å styrke og utvikle samisk språk og identitet i barnehage og skole. Det utdannes for få samiskspråklige lærere til barnehage og grunnopplæring, og det er stor etterspørsel etter de som har en slik utdanning. Økt rekruttering til arbeid i barnehage og skole er viktig for å sikre at samiske barn og unge får ivaretatt sine rettigheter. I denne meldingen bemerker Sametinget at mangelen på lærere med kompetanse i samiske språk i barnehage og grunnopplæring er alarmerende. Sametinget har gjort grep for at flere skal ta lærerutdanning og studere samisk gjennom stipendordninger.

Sametingets mål er å motivere flere til å studere de mest utsatte samiske språkene og at stipend prioriteres til blant annet studenter fra sørsamiske og lulesamiske områder.²³

Sametinget understreker at god tilgang til samiske læremidler er en viktig del av et godt og likeverdig opplæringstilbud. Til forskjell fra læremidler på bokmål og nynorsk er elevenes rettigheter til samiske læremidler ikke lovfestet (Sametinget, 2019). Læremidler og læremiddelformidling er viktige bidrag for å kunne realisere elevenes rett til opplæring i og på samisk; dette fremkommer blant annet i evalueringer av KLO6S og i Riksrevisjonens undersøkelse. Læremidler er et av Sametingets prioriterte innsatsområder i budsjettene, og Sametingets mål for læremiddelutvikling er å utvikle samiske læremidler som er i tråd med læreplanverket for grunnopplæringen.²⁴ Kunnskapsdepartementet påviser i Meld. St. 6 (2019–2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* at samiske barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging ikke har god nok tilgang til læremidler, læringsressurser og kartleggingsmaterieill på samisk.

4.2.2 Samisk innhold i norske barnehager og skoler

Alle barnehager og skoler (figur 2) i hele landet har i henhold til internasjonale konvensjoner, opplæringsloven og læreplanen plikt til å lære elevene om samiske og urfolksrelaterte forhold.

I dette forprosjektet er det ikke gjort særskilte undersøkelser når det gjelder organisering av undervisning i samisk innhold og urfolksrelaterte og samiske emner i barnehager og grunntidning. Forskning viser at det er store mangler på dette området. Førsteamanuensis Hadi K. Lile dokumenterte i sin doktoravhandling i 2012 at nesten ingen elever har lært det de skal, eller bør, om samer og samiske forhold, jamfør FN's barnekonvensjon artikkel 29. Ifølge denne avhandlingen lærer barn heller ikke de holdningene de skal. Utdanningsforbundets brev av 18.12.2019 understøtter dette, der de belyser behovet for kompetanseheving i samiske emner blant sine medlemmer som er ansatt i barnehager og skoler.

Samiske veivisere er en ordning på videregående skoler som fungerer som et supplement til ordinær opplæring i samisk innhold og urfolksrelaterte og samiske emner. Samiske veivisere besøker skoler og institusjoner og informerer om samisk kultur og samiske samfunnsforhold. Målet er å øke ungdommenes kunnskap om samiske samfunn og samiske forhold, for å øke bevisstheten deres og motvirke fordommer. Ordningen er veldig populær og finansieres av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Samiske veivisere opplever at både ungdomsskoler og lærerutdanninger etterspør deres tilbud.

I Meld. St. 6 (2019–2020) skriver Kunnskapsdepartementet at det er varierende kunnskap om samisk språk og kultur i støttesystemet for samiske barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD) er en del av Statped, organisert under Statped nord. SEAD har et landsdekkende ansvar for å gi tjenester til samiske brukere innenfor Statpeds fagområder. SEAD skal bistå kommuner og fylkeskommuner med å legge til rette for samiskspråklige barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. Målet er at samiske barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging får et tilfredsstillende pedagogisk tilbud i tråd med kravene i barnehageloven og opplæringsloven. SEAD samarbeider med Sámi allaskuvla og Nasjonalt senter for samisk i

²³ Sametingets budsjett for 2020.

²⁴ Sametingets budsjett for 2020.

opplæringen, for å sikre et sterkt samisk fagmiljø og kunnskapsutvikling på området. Institusjonene er samlokalisert, og det gir gode rammer og vilkår for samarbeid.

Dette tyder på at det er et stort behov for kompetanse- og kvalitetsutvikling av opplæring i samisk og urfolksrelatert innhold i landets skoler og barnehager. Samisk og urfolksrelatert innhold bør være en del av innholdet og praksisopplæringen ved alle landets lærerutdanninger.

4.2.3 Kompetanseutvikling i barnehager og skoler

Kompetanseheving i skole- og barnehagesektoren har vært et stort satsingsområde over en lang tid på nasjonalt nivå. I den senere tid er en rekke forskjellige etter- og videreutdanningsstrategier iverksatt på alle nivåer i opplæringssektoren; det vises blant annet til strategiene *Kompetanse for framtidens barnehage 2014–2020*, *Kompetanse for kvalitet – strategi for videreutdanning for lærere og skoleledere frem mot 2025* og *Yrkesfaglærerløftet – for framtidens fagarbeidere*. Temaer om samiske barnehager og skoler og samisk og urfolksrelatert innhold i norske barnehager og skoler er i svært liten grad behandlet og tematisert i disse nasjonale strategiene. Sametinget har satt i gang et eget kompetanseutviklingsprosjekt i samiske barnehager – SÁMOS.

Lærerutdanningsinstitusjonene er de største tilbyderne av videreutdanning og vil være viktige premissleverandører for innhold og kvalitet av tilbudene. Sammen med øvrige fagmiljøer ved universiteter og høyskoler skal de sikre at tilbudene holder høy kvalitet, at de er forskningsbaserte, og at innholdet er oppdatert når det kommer nye satsingsområder, eller når det skjer større endringer for innholdet i barnehagen og skolen.

Den nye ordningen for kompetanseutvikling i barnehager og skoler innebærer at statlige midler til kompetanseutvikling blir kanalisert til barnehage- og skoleeierne, og at tilbudene skal være skolebaserte og tilpasset til kommunenes behov og kapasitet. Kompetanseutvikling i skolen skal bidra til lokal skoleutvikling med økt FoU-virksomhet i partnerskap med lærerutdanningsinstitusjonene og fylkesmenn. Dette forutsetter tett samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjonene og barnehage- og skoleeiere. I universitets- og høyskolesektoren er det etablert to nasjonale nettverk for kompetanseutvikling: Nasjonalt nettverk for regional ordning for kompetanseutvikling i barnehager (Rekomp) og Nasjonalt nettverk for desentralisert ordning for kompetanseutvikling i grunnskolen (Dekomp). Alle lærerutdanningsinstitusjoner er med i disse nettverkene.

I Norge er det elleve nasjonale sentre med ulike faglige satsingsområder. Sentrene skal bidra til økt kvalitet i opplæringen i fag fra barnehager til lærerutdanningene. Sentrene er organisert under universiteter og høyskoler, i henhold til § 1-4 i universitets- og høyskoleloven. Noen av sentrene har tidligere vært organisert under Utdanningsdirektoratet, men ansvaret er nå overført til universiteter og høyskoler. Sentrene er organisert som del av høyskolenes og universitetenes virksomhet, samtidig som de er med i et nettverk for de nasjonale sentrene, organisert av Utdanningsdirektoratet. I mandatet for de nasjonale sentrene står det at de skal bidra til engasjement for fagene og til økt interesse for opplæring i fagene. Sentrene skal også øke barnehagenes og skolens kompetanse til å tolke og operasjonalisere rammeplanen og læreplanverket. Sentrene skal videre støtte andre institusjoner, særlig lærerutdanningene, i deres arbeid med kompetanseutvikling innenfor satsingsområdet/fagfeltet i skolene og barnehagene. Ved behov skal sentrene også være rådgiver for nasjonale utdanningsmyndigheter innenfor de respektive fagfeltene. Målgruppen for sentrenes virksomhet er lærerutdanninger, skole- og barnehageeiere, ledere og ansatte i barnehager og skoler

og PP-tjenesten. Tabell 3 viser en oversikt over nasjonale sentre knyttet til høgskole- og universitetssektoren.

Tabell 3 Oversikt over nasjonale sentre

- Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning - Lesesenter – UiS
- Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning - Skrivesenter NTNU
- Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringen - Nynorsk senter – Høgskolen i Volda
- Nasjonalt senter for naturfag i opplæringen- Naturfagsenteret–UiO
- Nasjonalt senter for matematikk i opplæringen - Matematikksenteret – NTNU
- Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring (NAFO) – OsloMet
- Nasjonalt senter for fremmed språk – Høgskolen i Østfold
- Nasjonalt senter for læringsmiljø og adferdsforskning, Læringsmiljøsentret, UiO
- Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet, Høgskolen Vestlandet
- Nasjonalt senter for Kunst og kultur i opplæringen, Nord universitet
- Nasjonalt senter for samisk i opplæringen, Sámi allaskuvla
- Nasjonalt senter for Yrkesfag er under etbalering ved Høgskolen i Østfold. Senteret fikk tildeling i 2019.

Kilde: Udir

I 2019 ble *Kunnskapssenter for utdanning* overført til Universitet i Stavanger (UiS) fra Norges forskningsråd. Senteret skal sammenstille og formidle nasjonal og internasjonal forskning på utdanningsområdet, arbeide systematisk med å videreutvikle sjangeren kunnskapsoversikter og bidra til økt kompetanse på sammenstilling og oppsummering av forskningsresultater i samarbeid med norske forskere og internasjonale aktører på feltet. Senteret skal også ha oversikt over forskningsfronten og identifisere områder med behov for mer kunnskap – og spille dette inn til myndigheter og forskningsmiljøer og skape møteplasser om utdanningsforskning for forskere, praktikere og myndigheter. Formidlingen tilpasses senterets ulike målgrupper innenfor politikktutvikling, forvaltning, forskning, opplæring og undervisning.

UiS skriver på nettsidene sine at *Kunnskapssenter for utdanning* skal være en enhet med faglig autoritet og faglig uavhengighet. Senteret står fritt til å formidle kunnskap og uttale seg på faglig grunnlag innenfor sitt ansvarsområde.

4.2.4 Sámi lohanguovddáš – Nasjonalt senter for samisk i opplæringa

Nasjonalt senter for samisk i opplæringa – Sámi lohanguovddáš – er et nasjonalt kompetansesenter som skal bidra til kvalitet i samiskopplæringen, fra barnehage til høyere utdanning. Senteret jobber med de tre samiske språkene som er definert som opplæringsspråk i Norge: nord-, lule- og sørsamisk. Senteret gir veiledning og rådgivning til skoler, barnehager og foreldre, holder kurs og seminarer for målgruppene, og deltar i ulike forsknings- og utviklingsprosjekter knyttet til samiskopplæring. *Sámi lohanguovddáš* har bidratt i arbeidsplassbaserte kompetansehevingstiltak i alle språkområdene senteret har ansvaret for, fra barnehage til videregående opplæring. Senteret har ansvaret for de samiske nasjonale prøvene i lesing og har produsert prøver for de samiske språkene, i tillegg til lærerveiledninger. Senteret har deltatt på fagsamlinger om nasjonale prøver sammen med institusjoner som utvikler de norskspråklige prøvene. Senteret har også holdt kurs for skoler om nasjonale prøver.

Sámi lohanguovddáš ved ovttas/aktan/aktesne har ansvaret for drift og videreutvikling av den samiske læremiddelportalen ovttas.no. Det har vært arbeidet kontinuerlig med utvikling av nettportalen, delingsarenaen og produksjonsverktøyet. Ovttas.no har bidratt til formidling av samiske læremidler samt informasjon om portalen ved både nasjonale og internasjonale seminarer og konferanser. Ovttas har også bidratt til opplæring av samiske lærer- og barnehagelærerstudenter i bruk av portalen. *Sámi lohanguovddáš* koordinerer Nettverk for samiskopplæring, NetSam.

Sámi lohanguovddáš er organisert som en selvstendig faglig enhet under Sámi allaskuvla. Senteret har følgende stillinger: senterleder, grafisk designer, 0,5 stilling som administrativ konsulent, 3,6 rådgiverstillinger knyttet til læremiddelportalen Ovttas og 11 rådgiverstillinger.

4.2.5 Samiske veivisere

Samiske veivisere besøker videregående skoler og formidler kunnskap om samisk kultur og samiske samfunnsforhold til ungdom i hele landet. Hvert år utnevnes fire ungdommer i alderen 18–25 år til samiske veivisere. Det legges vekt på at de ulike samiske språkområdene blir representert når veiviserne velges. Veiviserne studerer samisk kultur- og samfunnskunnskap ved Sámi allaskuvla og arbeidet som veiviser er del av utdanningen deres. De samiske veiviserne reiser rundt til videregående skoler for å formidle samiske erfaringer og kunnskap til ungdom. Dette tilbudet er et tillegg til den ordinære opplæringen som de videregående skolene skal ha om samisk kultur og samiske forhold i henhold til læreplanene. Veiviserordningen har utviklet en egen nettside, samiskeveivisere.no.

Tiltaket Samiske veivisere startet som en treårig prøveordning i 2004 i regi av Kommunal- og regionaldepartementet og ble fra 2008 etablert som en fast ordning. Tilbudet er gratis for skolene, som kan be om å få besøk av veiviserne. Kommunal- og moderniseringsdepartementet finansierer tiltaket. Ordningen ble utvidet fra tre til fire veivisere i 2013 etter gode skussmål.

Veiviserordningen er populær, og veiviserne besøker 40–50 videregående skoler i året. Ordningen opplever en økende etterspørsel fra høyere utdanningsinstitusjoner. Gjennom skolebesøk har veiviserordningen opparbeidet en viss oversikt over kunnskapsnivået om samisk kultur og samiske forhold blant skoleelever og lærere i Norge. En tidligere veiviser skriver at veiviserne opplevde at lærere ved skolene hadde lite kunnskap om samisk historie og dagens samiske samfunn. Lærerne oppfatter at de ikke har mulighet til å studere samisk kultur, og at det samiske er så spesielt at de ikke har forutsetninger for å undervise i de temaene (Henriksen, 2013).

Sámi allaskuvla koordinerer og administrerer ordningen. Veiviserordningen er organisert under Institutt for språk, duodji, reindrift og samfunnskunnskap. Ordningen består av en webredaktør og en koordinator, i tillegg til veiviserne.

4.3 Samiske kulturinstitusjoner

Kunnskapsdepartementet påpeker verdien av et bredt og vidt samarbeid om kvalitetsutvikling i lærerutdanningene og oppfordrer til kreativitet og nytenking i denne sammenheng (Kunnskapsdepartementet, 2017). Når det gjelder iverksetting av samisk innhold i lærerutdanningene, forutsetter det kunnskap om samiske språk, samisk historie og samfunnsliv og samiske rettigheter samt samenes status som urfolk (jf. delkapittel 2.4 og 3.2). Samisk innhold omfatter mange fagområder og gjelder alle samfunnsområder i de samiske samfunnene.

I *Rammeplan for barnehagen* og i læreplanverket for skolen forutsettes det samarbeid med lokale samfunn. Innblikk i og forståelse for lokale kunnskaper, tradisjoner og verdier er begrunnelsen og vilkåret for samarbeid mellom skole og lokalsamfunn. De ulike samiske samfunnene utgjør til sammen et mangfoldig Sápmi, med forskjeller i næringsliv, tradisjoner, kultur og språk.²⁵ Et utvalg oppnevnt av Kulturdepartementet skriver i sin rapport at det er stor aktivitet i samisk kulturliv, og «at samisk kunst og kultur finner sted hver dag – i Sápmi, rundt om i Norge og internasjonalt» (Kulturdepartementet, 2018). Dette inkluderer blant annet festivaler, teater og scenekunst, film, media, litteratur, musikk, museer, bibliotek, idrett og frivillige lag og foreninger.

Kulturpolitikk og kulturområdet forvaltes både av Sametinget, staten, fylkeskommunene og kommunene. I Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida* understreker Kulturdepartementet sitt sektoransvar for samisk kunst og kultur. Regjeringen legger til rette for at Sametinget skal kunne drive en aktiv og selvstendig kulturpolitikk, men ansvaret for utvikling av samisk kunst og kultur ligger på offentlig forvaltning og på aktørene i kulturlivet.

Kulturdepartementets utredning viser at institusjoner som har kompetanse i samiske forhold, kan bidra til kunnskapsdeling og kompetanseutvikling, og at det gjennomgående synes å være manglende kunnskap om samisk kultur, tradisjon og historie blant en stor del av virksomhetene i Kultur-Norge. Manglende kompetanse i samisk kultur, kunst og språk skaper utfordringer i møte og samarbeid med samiske kunstprosjekter. Utvalget viser til at det er et stort potensial for økt samarbeid og kompetansedeling mellom samiske og norske kulturaktører.

Sametingets overordnede mål for kultursatsing er et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle. Sametinget ønsker å være en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur (Sametinget, 2013). I Sametingets budsjett for 2020 prioriterer Sametinget gode rammevilkår for samiske kunstnere, samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur, samisk litteratur og medier og samisk idrett. Sametinget gir direkte tilskudd til blant annet samiske språksentre, kultursentre, museer, festivaler, teatre og aviser.

Sametinget har satsset på institusjonsbygging i flere år og peker på at utviklingen av samiske institusjoner har hatt stor betydning for styrking og utvikling av det samiske demokratiet, kompetanseproduksjon og kapasitetsbygging i det samiske samfunnet.²⁶ Samiske institusjoner utgjør en viktig infrastruktur i de samiske samfunnene og har en viktig rolle i kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling. Kulturdepartementet understreker i kulturmeldingen Meld. St. 8 (2018–2019) at sammenlignet med Sverige og Finland har Norge flest samiske kunst- og kulturinstitusjoner samt det best utbygde nettverket innenfor samisk kulturliv. De samiske institusjonene danner ramme for produksjon, formidling, dokumentasjon og bevaring av samisk kunst og kultur og kulturarv, og de bygger nettverk med miljøer både nasjonalt og internasjonalt. Som møtesteder har de samiske institusjonene også en betydning for kunnskapsutvikling og kunnskapsutveksling mellom samiske aktører og kulturfeltet i Norge, Norden og internasjonalt.

I utredningen om samisk kunst og kultur peker Kulturdepartementet på at kunnskapsmangel på området fra flere hold blir sett på som resultat av et strukturelt problem som starter allerede i barnehagen, og videreføres gjennom hele grunnskolesystemet. Mange samiske barn har vanskelige rammevilkår for å lære samiske språk og tilegne seg ferdigheter i å ytre seg på eget morsmål.

²⁵ Læringsplakat for samisk skole, Kunnskapsdepartementet.

²⁶ Sametingsmelding om kunst og kultur (2013).

Kulturdepartementet peker på at mangelen på kunnskap også fører til at norske barn ikke lærer om samer og/eller samiske forhold. For at samisk kunst og kultur skal forstås på egne premisser, er tilgang til kunnskap om samisk språk, kultur, tradisjon og historie sentralt (Kulturdepartementet, 2018)

Kulturdepartementet skriver i kunstmeldingen²⁷ at kunst og kultur er det beste utgangspunktet for å etablere og videreføre kommunikasjon mellom mennesker og folkegrupper. Dette bør være et godt utgangspunkt for å involvere samiske språk-, kunst og kulturinstitusjoner i kunnskapsutvikling om samisk språk, kultur og samfunn generelt, og spesielt når det gjelder kvalitetsutvikling i lærerutdanningene.

5 Etablering av Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene

I dette kapitlet presenteres forprosjektets anbefalinger til etablering av et samisk kompetansesenter for opplæring og utdanning. Anbefalingene baseres på vurderinger og analyser gjort i denne utredningen, og de skal danne et beslutningsgrunnlag for Sámi allaskuvla.

5.1 Samisk innhold i opplæring og utdanning

Samisk opplæring og utdanning følger to parallelle linjer på alle nivå. På den ene siden handler det om samisk utdanning og samisk opplæring i og på samisk for samiske barn og unge. Internasjonale konvensjoner fastslår at samiske barn og unge har rett til å lære, bruke og utvikle sitt eget språk og sin egen kultur. På den andre siden handler det om samisk innhold i norsk utdanning og om opplæring i samiske og urfolksrelaterte temaer for barn og unge i norske barnehager og skoler. Dette er grunnlagt i anerkjennelsen av at samer er urfolk, og at samisk kulturarv er en del av den nasjonale kulturarven. Mangel på basiskunnskaper om samiske forhold og samisk språk, kultur, historie og samfunn er en generell utfordring i norske skoler og barnehager. I samiske skoler og barnehager skal det samiske innholdet forsterkes, og et allsamisk perspektiv og urfolksperspektiv forutsettes som utgangspunkt for læring. Mangel på lærere med samisk språk- og kulturkompetanse og mangel på samiske læremidler utpeker seg som de største utfordringene for samiske skoler og barnehager.

Samisk og urfolksrelatert innhold skal implementeres i norske lærerutdanninger, som skal kvalifisere studentene til opplæring om samiske forhold i norske barnehager og skoler. De samiske lærerutdanningene skal forankres i samisk kultur og samfunn, og kvalifiserer til undervisning i samiske barnehager og skoler i hele Sápmi. Denne utredningen viser at norske lærerutdanninger i begrenset grad har implementert samisk innhold og urfolksinnhold i egen FoU, undervisning og praksisopplæring. Et overordnet mål for lærerutdanningene er at undervisningen baseres på forskning av høy kvalitet og relevans for lærerprofesjonen. Det understrekes at kvaliteten i lærerutdanningene avhenger av intern kompetanse og måten fagmiljøene samarbeider på. Intensjonen er at samisk opplæring og utdanning skal være forskningsbasert, og at læringsgrunnlaget skal være nyere og oppdatert forskning og kvalitetssikret kunnskap.

Lærerutdanningsinstitusjoner har et særskilt ansvar for å tilby etter- og videreutdanningstilbud rettet mot lærere i barnehager og skoler innenfor sine fagfelt. Kompetanseutvikling skal være skole- og

²⁷ Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida.*

barnehagebasert, og det forutsettes at skoleeier samarbeider med høyere utdanningsinstitusjoner i slike prosjekter. Det forutsettes at lokale kompetanseutviklingsprosjekter i barnehager og skoler over hele landet skal inneholde kompetanseutvikling i samiske fag, samisk som undervisningsspråk og samisk og urfolksrelatert innhold i alle fag.

5.2 Senterets innhold, satsingsområder og målgruppe

Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene skal være en ressurs-, kunnskaps- og kompetansebase for utdanningssektoren. Senterets hovedoppgave er å øke kvaliteten på opplæring i samiske fag og i samiske og urfolksrelaterte temaer i lærerutdanningene. Innholdet skal forankres i FoU i nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer og baseres på et samarbeid med fagmiljøer ved Sámi allaskuvla, UiT og Nord universitet, nordiske universiteter, samiske institusjoner og samiske organisasjoner i hele Sápmi. Senteret skal samle inn, bygge opp, systematisere, vedlikeholde, bearbeide, tilrettelegge og formidle relevant informasjon og dokumentasjon som også er tilgjengelig for brukere i hele utdanningssektoren og for beslutningstakere innenfor utdanning.

Senteret skal blant annet

- formidle relevant og oppdatert samisk forskning og urfolksforskning
- tilrettelegge for nettbasert informasjon og formidling av samiske og urfolksrelaterte temaer
- kvalitetssikre samiske og urfolksrelaterte temaer i lærerutdanningene
- identifisere og tilrettelegge kompetanseutvikling for ulike målgrupper i samarbeid med lærerutdanningsinstitusjoner og andre fagmiljøer
- videreutvikle formidling av læremidler, basert på eksisterende plattformer som Ovttas, Reaidu, nettsiden for Samiske veivisere, inkludert samisk læremiddelsentral
- samordne og tilrettelegge for relevante EVU-tilbud
- utvikle og tilby seminarer, webinarer og andre ressurser for faglig oppdatering og læring
- påpeke behovet for forskning på aktuelle områder

Senterets primære målgruppe vil være ansatte og studenter ved lærerutdanningsinstitusjoner. Senterets tilbud vil også kunne passe for

- andre høyere utdanningstilbud
- nasjonale sentre
- skole- og barnehageeiere
- lærere i barnehager, grunnskole og videregående skole
- kulturinstitusjoner og kulturarenaer
- forvaltere og myndigheter

5.3 Organisering

I denne utredningen foreslås det at Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene skal ha følgende satsingsområder: 1) kunnskapsutvikling og formidling, 2) formidling av læremidler og læringsressurser og 3) kompetanseutvikling. Senterets virksomhet skal primært dekke kunnskaps- og kompetansebehovene i samiske lærerutdanninger og samisk og urfolksrelatert innhold i nasjonale lærerutdanninger. Sekundært skal det dekke samisk innhold i barnehage, grunnskole og andre høyere utdanningstilbud. Fordeling av ansvar og formell organisering har stor betydning for evnen til strategisk utvikling og effektiv gjennomføring av oppgavene til senteret.

5.3.1 Risikoanalyse

I forbindelse med etablering av et samisk kompetansesenter for lærerutdanningene vil det være en rekke organisatoriske forhold som kan påvirke etableringen. I dette underkapittelet diskuteres og identifiseres noen vesentlige forhold som kan få konsekvenser for senterets etablering og virksomhet.

Hendelse	Hva er risikoen og konsekvensen?	Strategi og tiltak
Manglende tillit til senteret i samiske samfunn og samiske fagmiljøer	Samiske samfunn og fagmiljøer over hele Sápmi er i hovedsak de som eier / innehar / sitter på og produserer det innholdet som skal formidles videre og bidra til kompetansehevingsprosesser. Fra et urfolksståsted handler dette om respekt og etiske valg som gjør at disse samfunnene og fagmiljøene har tillit til senteret og til et kvalitetssikret innhold og formidling av innhold. Fravær av en slik forankring vil utgjøre en risiko for at de samiske miljøene ikke får et eierskap til senteret.	Sikre samisk forankring og eierskap til senteret. Senteret bør fokusere på både samisk utdanning og samisk innhold i utdanning.
Senteret oppfattes som snevert og at det retter seg mot spesifikke språkområder og geografiske områder.	Innholdet i og organiseringen av senteret skal gjenspeile et allsamisk perspektiv eller ståsted. Dette er forankret i de samiske barnehagenes, skolenes (grunnskolenes) og lærerutdanningenes innhold i undervisning på alle nivåer.	Samarbeide med samiske fagmiljøer i hele Sápmi.
Utilstrekkelig eller manglende ressurser i senteret.	Senteret vil samarbeide med høyere utdanningsinstitusjoner og bygge på de komponentene av fagmiljø, nettbaserte ressurser, FoU-virksomhet og kurs og utdanningstilbud som allerede er til stede både ved Sami allaskuvla, Nord universitet og UiT. Senteret skal samle inn, systematisere, bearbeide, tilrettelegge og formidle relevant informasjon og dokumentasjon.	Samarbeid med samiske fagmiljøer. Styrke samiske fagmiljøer.

	<p>Dette skal gjøres for å utnytte de ressursene som allerede er til stede. Samtidig er senteret avhengig av tilstrekkelige tilførte ressurser for å kunne virkeliggjøre og tilrettelegge tilbud som kan møte det enorme behovet.</p>	
<p>Vanskelig å rekruttere ansatte med rett kompetanse til senteret.</p>	<p>Rekruttering av ansatte til dette senteret konkurrerer med andre samiske fagmiljøer om faglige ressurser. Det er marginalt med samisk språk- og kulturkompetanse i de samiske fagmiljøene.</p>	<p>Styrke samiske fagmiljøer med samarbeid og samordning av oppgaver.</p>
<p>Senteret er hverken synlig eller tilgjengelig for målgruppen.</p>	<p>Senteret når ikke ut med informasjon til målgruppen, og/eller målgruppen har ikke tillit til senteret.</p>	<p>Informasjon må tilrettelegges på flere språk og gjøres tilgjengelig på ulike plattformer rettet mot målgruppene.</p> <p>Senteret må være til stede der målgruppen søker etter informasjon.</p>
<p>Mangel på ressurser til utvikling og gjennomføring av kompetanseheving i UH-sektoren.</p>	<p>Det legges opp til at UH-sektoren står for gjennomføringen av videreutdanningstilbud. Det forutsetter at det finnes tilstrekkelig med ressurser for utvikling og gjennomføring av utdanningstilbudene. Senteret er avhengig av samarbeid med UH-sektoren om videreutdanning for å nå målet om kompetanseheving innenfor samisk innhold og urfolksinnhold.</p>	<p>Øremerkede midler til utvikling og gjennomføring av kompetanseheving ved Sámi allaskuvla, UiT og Nord universitet. Instituttene må avsette ressurser til samarbeid med senteret og gjennomføring av kompetansehevingstiltak.</p> <p>Det forutsettes at det er god dialog og godt samarbeid mellom senteret og de som tilbyr videreutdanningstilbud.</p>

5.3.2 Alternative modeller

I dette forprosjektet er tre alternative modeller for organisering av Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene vurdert. I det følgende presenteres styrker og svakheter ved de aktuelle modellene.

1. Nettverksbasert organisasjon

Senteret organiseres som et faglig nettverk mellom lærerutdanningene ved Sámi allaskuvla, UiT og Nord universitet.

Dette innebærer at ansvar og oppgaver deles mellom institusjonene etter deres kompetanse og styrke. Ressursene er knyttet til de ordinære lærerutdanningene ved institusjonene. Fakultetene/avdelingene tilføres eventuelt ekstra økonomiske ressurser til senterets virksomhet. Fordelen med denne modellen er at senterets virksomhet forankres ved fagmiljøene ved alle tre institusjonene som har et nasjonalt ansvar for samiske lærerutdanninger. De ansvarlige for samiske lærerutdanninger blir direkte involvert i senterets virksomhet, og alle tre de institusjonene får et eierskap til senteret. Ulempen er oppstyking av ressurser og ledelse. Senterets virksomhet vil bli avhengig av fakultetenes/avdelingenes interne prioriteringer og kapasitet. Senterets virksomhet og oppgaver kommer som tilleggsoppgaver til ordinær undervisning i grunnutdanningene og forskning. Det kan bli utfordrende å avsette ressurser til virksomheten og en enhetlig ledelse og styring av senterets virksomhet.

2. Nytt senter som selvstendig enhet ved en institusjon

Senteret etableres som en selvstendig enhet ved enten Sámi allaskuvla, UiT eller Nord universitet og knyttes til lærerutdanningen ved én av de tre institusjonene. Senteret bygges opp fra bunnen av med ledelse, administrasjon og fagpersonale. Det forutsettes at senteret får særskilt bevilgning, har eget budsjett og rapporterer til fakultetsledelse eller høyskoleledelse, på lik linje med andre sentre og avdelinger på institusjonen.

Denne organiseringsmodellen vil bidra til at senteret blir prioritert på lik linje med andre nasjonale kunnskapssentre. Senteret vil få oppmerksomhet, som kan bidra til at senteret kan målrette sin virksomhet til målgruppen. Ressurs- og tidskrevende etablering på grunn av oppbygging av ny struktur og organisasjon. Risikoanalysen viser at etableringen kan komme i konkurranse om faglige ressurser med etablerte samiske fagmiljøer, og det kan bli en utfordring å rekruttere fagkompetanse til senteret. Samisk fagkompetanse og økonomiske ressurser blir spredt på flere enheter.

3. Senteret knyttes til en etablert enhet

Senteret etableres som en del av et etablert senter enten ved Sámi allaskuvla, UiT eller Nord universitet.

Fordelen med en slik organisering er at det vil styrke samiske fagmiljøer ved å samle ressurser og faglig kompetanse i allerede etablerte miljøer. Det vil være en samordning av ansvar og oppgaver, som vil bidra til rendyrking av satsingsområder og oppgaver. Et etablert senter med

allerede eksisterende organisasjonsstruktur og faglig kompetanse vil være et godt utgangspunkt for iverksetting av senteret. En slik løsning vil sannsynligvis gi økonomisk gevinst på grunn av felles støttefunksjoner og frigjøring av ressurser til prioritering av faglige oppgaver.

Utfordringen kan være at senteret ikke er en del av lærerutdanninger eller andre fagenheter ved høyskoler og universiteter. Utdanningstilbud ved senteret skal tilpasses målgruppen og tilfredsstillende krav til forskningsbasert innhold, spesielt når det gjelder utdanningstilbud med studiepoeng. Det forutsetter et godt samarbeid med aktuelle fagmiljøer i universitets- og høyskolesektoren.

5.3.3 Samisk kompetansesenter – en del av Nasjonalt senter for samisk i opplæringen

Ut fra en samlet vurdering foreslår forprosjektet at Sámi allaskuvla jobber videre med modell 3, og at Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene samorganiseres med Nasjonalt senter for samisk i opplæringa. Nasjonalt senter for samisk i opplæringa organiseres som en selvstendig frittstående faglig enhet under Sámi allaskuvla. Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene organiseres som en seksjon eller avdeling ved dette senteret. Det forutsettes at senteret samarbeider med fagmiljøene ved Sámi allaskuvla, UiT og Nord universitet.

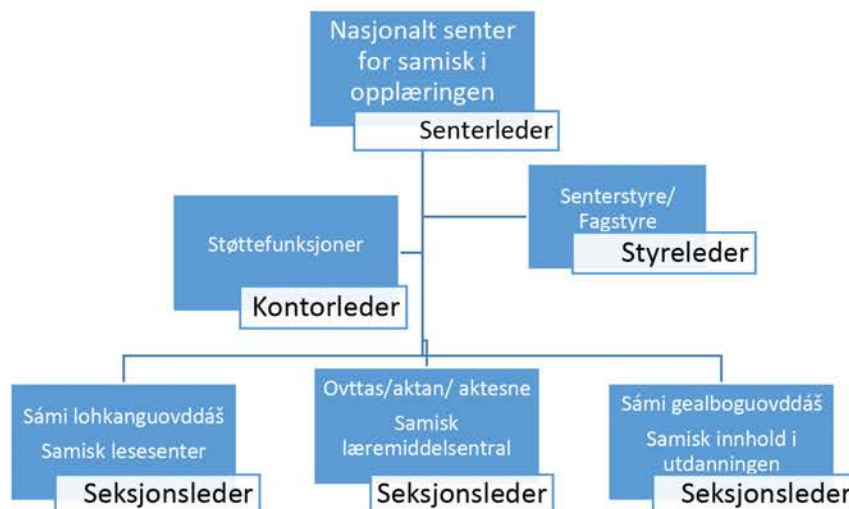
Forprosjektet mener at en slik organiseringsmodell bidrar til en enhetlig og samordnet satsing på samisk utdanning og samisk innhold i norsk utdanning. Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene skal ivareta kunnskaps- og kompetanseutvikling i samiske fag og samisk innhold i lærerutdanningene, basert på samisk innhold i barnehager, grunnskoler og videregående opplæring slik det er definert i lovverk, rammeplaner og læreplaner. Nasjonalt senter for samisk i opplæringa har et overordnet ansvar og skal ivareta kunnskaps- og kompetanseutvikling når det gjelder opplæring i og på samisk i hele utdanningssektoren. Senteret har etablert et nettverk som dekker nordsamiske, lulesamiske og sørsamiske områder, og har ansatte med språk- og kulturkompetanse fra disse språkområdene. Senteret inngår også i et nasjonalt nettverk for nasjonale sentre, som skal bidra til økt kvalitet i opplæringen i utvalgte fag i barnehagen og grunnopplæringen. De to sentrene har sammenfallende og overlappende satsingsområder og oppgaver og vil på mange områder komplementere og utfylle hverandre. Denne utredningen viser at kunnskaps- og kompetansebehovene i dette fagfeltet er sammensatt, og at de blant annet varierer etter utdanningstype, nivå, fag og geografisk tilhørighet. Kompetanseutvikling og formidling av kunnskap og informasjon forutsetter bearbeiding, tilpasning og differensiering etter behovene i de ulike målgruppene i utdanningssektoren. Koordinert ansvars- og oppgavefordeling vil bidra til effektiv ressursbruk.

Sámi allaskuvla har en målsetting om å styrke sin posisjon som en ledende høyere forsknings- og kunnskapsinstitusjon i Sápmi, urfolksverden og internasjonalt. Styrking og utvikling av Nasjonalt senter for samisk i opplæringa og opprettelse av en informasjonsportal knyttet til Ovttas.no er prioriterte strategier og satsingsområder i gjeldende strategiplan for Sámi allaskuvla. Samarbeid med kunnskapsmiljøer i Norden og andre urfolksområder og opprettelse av urfolksnettverk og internasjonale nettverk for lærerutdanningene er to andre viktige satsingsområder for Sámi allaskuvla. En sammenslutning av Nasjonalt senter for samisk i opplæringa og Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene er i tråd med de overordnede målene og strategiene og kan være et middel for å oppnå disse. Forprosjektet foreslår at Nasjonalt senter for samisk i opplæringa ledes av senterlederen, og at senteret har felles administrative funksjoner. Det anbefales at det etableres tre faglige seksjoner:

- 1) *Sámi lohanguovddáš* – *Samisk lesesenter* skal ivareta ansvaret for fagområdet opplæring/undervisning i og på samisk. Primærmålgruppen for denne seksjonen er i hovedsak lærere og skole- og barnehageeiere i samiske barnehager, grunnskoler og videregående opplæring. Denne seksjonen viderefører de oppgavene som senteret har i dag.
- 2) *Ovttas/aktan/aktasne* – *Samisk læremiddelsentral* skal ivareta formidling av kunnskap og læremidler. Primærmålgruppen for denne er lærere ved skoler og barnehager, studenter ved lærerutdanningene og ansatte ved lærerutdanningene.
- 3) *Sámi gealboguovddáš* – *Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene* skal først og fremst ivareta ansvaret for fagområdet samisk og urfolksrelatert innhold i lærerutdanningene. Primærmålgruppen for denne seksjonen er ansatte og studenter ved lærerutdanningene. Ansvarsområdet kan utvides til å gjelde også andre høyere utdanningstilbud, barnehager og grunnopplæring.

De faglige seksjonene skal ledes av en seksjonsleder, og det tilsettes faglige rådgivere i seksjonene.

Figur 5 Forslag til organisasjonsmodell

Forprosjektet anbefaler at det etableres et senterstyre til virksomheten. Senterets virksomhet vil i stor grad bygge på et samarbeid med de samiske forskningsmiljøene *Sámi allaskuvla*, Nord universitet og UiT. Et fagstyre eller senterstyre vil bidra til involvering av samarbeidspartnere i senterets virksomhet og sikre forankring i fagmiljøene samt gi en felles forståelse og enighet om faglige og ressursmessige prioriteringer ved senteret. Definerings av visjon og videreutvikling av strategier og innhold for *Nasjonalt senter for samisk i opplæringa* ivaretas av fagstyret/senterstyret.

5.3.4 Samarbeidspartnere

For kvalitetssikring av samisk og urfolksrelatert kunnskaps- og kompetanseutvikling er det viktig at senteret samarbeider med nasjonale og internasjonale fagmiljøer. Viktige samarbeidspartnere for senteret blir

- Sámi allaskuvla, Nord universitet og UiT
- nordiske universiteter med samisk tilbud
- urfolksinstitusjoner med lærerutdanningstilbud
- samiske institusjoner med nasjonalt, regionalt og lokalt nivå (språk- og kultursentre)
- statlige institusjoner med nasjonalt ansvar
- samiske organisasjoner
- sametingene
- nasjonale kompetansesentre
- nasjonale kunnskapssentre
- forvaltere, Udir og fylkeskommunen
- SEAD

Det bør lages samarbeidsavtaler med aktuelle samarbeidspartnere.

5.3.5 Oppstart og etablering av Samisk kompetansesenter

Forprosjektet anbefaler at Sámi allaskuvla gir et oppdrag til Sámi lohanguovddáš om å igangsette prosessen med å etablere Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene. Det betyr at det avsettes midler i høgskolens budsjett til en prosjektleder som skal koordinere og planlegge kompetansesenteret. Oppgaver i denne fasen er blant annet å

- definere senterets oppgaver og ansvar
- kartlegge eksisterende kompetansetilbud og læringsressurser
- inngå intensjonsavtaler med samarbeidspartnere
- utvikle en modell for samarbeid med Sámi allaskuvla, Nord universitet og UiT, samt inngå en samarbeidsavtale
- etablere et fagstyre/senterstyre og definere styrets mandat, funksjon og rolle
- gjøre en intern omorganisering og etablere seksjoner i Nasjonalt senter for samisk i opplæringa
- lage søknad om finansiering til senteret
- lage bemanningsplan
- ansette seksjonsleder og rådgivere til seksjonen Samisk kompetansesenter for lærerutdanningene
- utrede samarbeid og eventuell fusjon med Samiske veivisere
- utvikle kompetansetiltak

Etterspørselen etter kompetansetiltak er stor, og forprosjektet anbefaler at det faglige arbeidet med å utvikle læringsressurser og kompetansetilbud igangsettes så snart som mulig. *Sámi lohanguovddáš* har mulighet å disponere én rådgiver i lulesamisk i 0,3 stilling til dette formålet fra 1.1.2021. Det bør være en tilsvarende stilling i sørsamisk. Sámi allaskuvla bør disponere midler til en 30 prosent ressursstilling i sørsamisk i etableringsfasen. Etableringsfasen vil vare i 1–1,5 år.

Det bør tas høyde for at Samisk kompetansesenter er fullt bemannet fra 1.8.22. Det søkes om midler til Samisk kompetansesenter utenfor rammen i 2022.

5.3.6 Budsjett

Grunnlaget for dette budsjettforslaget er forprosjektets forslag til organisering, som innebærer felles ledelse og administrasjon for alle seksjonene. Ledelsen skal bestå av én senterleder, tre seksjonsledere, én kontorleder, én IT/AV-ansvarlig og én grafisk designer.

Dette budsjettet viser de kostnadene som er kalkulert til Samisk kompetansesenter. Det foreslås at det opprettes 6,6 faglige stillinger til kompetansesenteret, i tillegg til ledelsen og administrative funksjoner.

Tabell 4 Budsjett 2021–2025 Samisk kompetansesenter

	2021	2022	2023	2024	2025
Prosjektleder/Seksjonsleder	1 125 000	1 156 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Rådgiver lulesamisk 30 % *)	337 500	346 800	356 100	366 000	379 500
Rådgiver sørsamisk 30 %	337 500	346 800	356 100	366 000	379 500
Planlegging/oppstart	300 000	300 000			
Administrasjon 50 % stilling		578 000	593 500	610 000	632 500
IT/AV-ansvarlig		1 156 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Rådgiver samfunnskunnskap		578 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Rådgiver samisk historie		578 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Rådgiver pedagogikk		578 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Rådgiver barnehagepedagogikk		578 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Rådgiver tradisjonskunnskap		578 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Rådgiver samiske rettigheter (juridisk)		578 000	1 187 000	1 220 000	1 265 000
Reiseutgifter		100 000	200 000	200 000	200 000
Kompetansetiltak/seminarer		500 000	500 000	500 000	500 000
Totale kostnader	2 100 000	7 951 600	11 501 700	11 802 000	12 211 500

*) Ressurs til 30 prosent stilling i lulesamisk avsettes i budsjettet til Sámi lohkanguovddáš fra 2021.

Lønnskostnader er kalkulert med utgangspunkt i norm for stipendiatstillinger i Norges forskningsråd. Lønnskostnadene dekker lønn, sosiale kostnader, indirekte kostnader og generelle driftsmidler for stillingene.

I 2021 og 2022 settes det av prosjektmidler til å dekke etablerings- og oppstartskostnader. For det første året er den totale kostnaden 2,1 millioner.

6 Kilder

- Berg-Nordlie, M & Gaski, H. (2019, 3. oktober): Samer. I *Store norske leksikon*. Hentet 18 februar 2020 fra <https://snl.no/samer>
- Eriksen, A.M.A. (2019): Vold, overgrep og helseplager. Samiske tall forteller 12. Kommentert statistikk 2016. Sámi University College. 1/2019
- Hansen, K. L. (2016): *Selvopplevd diskriminering av samer i Norge*. Samiske tall forteller 9. Kommentert statistikk 2016. Sámi University College. 1/2016
- Henriksen, E.S. (2013): Tanker og erfaringer fra jobben som samisk veiviser. Samisk skolehistorie, Davvi griji.
- Hirvonen & Balto (2008): *Samisk selvbestemmelse innen utdanningssektoren*. Gáldu čálá 2, 21. Tidsskrift for urfolks rettigheter Nr. 2/2008.
- Lile, H.K. (2011): *FNs barnekonvensjon artikkel 29 (1) om formålet med opplæring: En retts sosiologisk studie om hva barn lærer om det samiske folk*. Doktoravhandling. Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo (ISSN 1890-2375), side 1-601.
- Lile, H.K (red.). (2009): *Barnekonvensjonen og samiske barn i Norge*. Kautokeino: Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter. s 6-79. Gáldu Čála, 1. Tidsskrift for urfolks rettigheter Nr. 1/2009. Hentet 18. Oktober 2019 fra <http://folk.uio.no/hadil/Samiske-barn-nor.pdf>
- Magga, O.H. (2008): *Forskning – Samisk selvbestemmelse*. Gáldu čálá 2, 21. Tidsskrift for urfolks rettigheter Nr. 2/2008
- Skogvang (2019): Fornorskingspolitikk. *Store norske leksikon*. Hentet 14 februar 2020 fra <https://snl.no/fornorskingspolitikk>
- Bjerkestrand, M., Fiske, J., Hernes, L., Pramling, I., Samuelsson, S., Sand, S.,... (2017). *Barnehagelærerutdanninga: Styrker, svakheiter og gjenstridige utfordringar* (Sluttrapport frå Følgjegruppa for barnehagelærerutdanning til Kunnskapsdepartementet, Rapport nr.5). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/0efc6554255647b1b138e4a2507f0c17/sluttrapport-fra-foljegruppa-for-barnehagelagarutdanning.pdf>

Lover og forskrifter

- Lov om universitets og høyskoleloven (LOV–2005–04–01–15)
- Lov om Sameting og andre samiske rettsforhold (LOV 1987–06)
- Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (LOV–1998–07–17–61)
- Lov om reindrift (LOV– 2007– 06–15–40)
- Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV– 1999–05–21–30)
- Lov om straff (LOV 2005–05–20–28)
- Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (LOV 2017–06–51)

Lov om likestillings og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemda (LOV 2017–06–16–50)

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (LOV–2017–04–28–23)

Lov om barnehager (LOV–2018–06–22–64 fra 01.10.2018, LOV–2018–06–22–85 fra 1.8.2018). H

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (FOR– 2017–04–24–87)

Forskrift om forvaltningsområde for samisk språk (FOR–2005–06–17–657)

Forskrifter om rammeplaner for lærerutdanninger og nasjonale retningslinjer

<https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/>

hentet 1.12.2019

Stortingsmeldinger, Sametingsmeldinger og NOU

Innst. 408 S (2017–2018) fra Stortingets presidentskap om mandat og sammensetning av kommisjon som skal granske fornorskningsspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner.

Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO (Kunnskapsdepartementet)

Meld. St. 31 (2018–2019) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv (Kommunal og moderniseringsdepartementet)*

Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida (Kulturdepartementet)

Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanningen (Kunnskapsdepartementet)

Meld. St. 21 (2016–2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skole (Kunnskapsdepartementet)

Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/>

Meld. St. 19 (2015–2016) Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>

Meld. St. 24 (2012–2013) Framtidens barnehage <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/>

Handlingsplan for læremiddelutvikling 2020–2023, Vedtatt av Sametinget 4.12.19, sak SR 048/19

Sametingsmelding om høyere utdanning og forskning (Sametinget, 2016)

Sametingsmelding om kunst og kultur (Sametinget, 2013)

NOU 2016:18 Hjertespråket – Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk.

Konvensjoner og erklæringer

Barnekonvensjonen (2003) *FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989,*

FNs erklæring om urfolks rettigheter,

FNs konvensjon mot rasediskriminering (RDK), artikkel

LO konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Den europeiske pakt om regions eller minoritetsspråk i 1993

Samekonferansen i 1996

Resolusjonen fra den 21. Samekonferansen i Tråante i 2017

Strategier

Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016–2020. Strategi. (Barne- og likestillingsdepartementet.2016)

Strategi for utvikling av NOKUT 2020–2025 (NOKUT; 2019)

Framtid, fornyelse og digitalisering. Digitaliseringsstrategi for grunnopplæringen 2017–2021. Strategi. https://www.regjeringen.no/contentassets/dc02a65c18a7464db394766247e5f5fc/kd_framtid_fornyelse_digitalisering_net.pdf

Kompetanse for fremtidens barnehage. revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018–2022. Strategi.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/437c8d37eb3d48719efcb9d22b99408c/kompetansestrategi-for-barnehage-2018---2022.pdf>

Lærerutdanning 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene. Strategi.

https://www.regjeringen.no/contentassets/d0c1da83bce94e2da21d5f631bbae817/kd_nasjonal-strategi-for-larerutdanningene_net.pdf

Kompetanse for kvalitet. Strategi for videreutdanning for lærere og skoleledere frem mot 2025.

Strategi <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kompetanse-for-kvalitet/id2439181/>

Strategiplan 2017–2021. Samisk høgskole. https://samas.no/sites/default/files/strategiplan_2017-2021_norsk-sprakvasket_jak.pdf hentet 1.10.2019.

Rapporter, programplan, læreplaner og rammeplaner

Langs lange spor- om samisk forskning og høyere utdanning. Utvalg for samisk forskning og utdanning (Kunnskapsdepartementet, 2012)

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/forskning/rapporter/langs_lange_spor_.pdf Hentet 2.10.2019.

Utredning om samiske kunst og kultur på arenaer i Norge. Kulturdepartementet. 2018.

Forskningsrådets Programplan for 2017–2027 <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/programmer/samisk/> hentet 2.2.2020

Det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Statistikk og indikatorer 2019. Norges forskningsråd. Oslo. 2019

Riksrevisjonen undersøkelse av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk. Dokument 3:5 2019–2020. Riksrevisjonen.

Sametinget budsjett for 2020, vedtatt 4.12.2019

Utdanningsforbundet brev 18.12.2019

Samisk høgskoles årsrapport 2019–2020

https://samas.no/sites/default/files/page/attachments/samisk_hogskoles_arsrapport_2019-2020.pdf hentet 20.02.2020

Tildelingsbrev 2020 for Samisk høgskole. Kunnskapsdepartementet. 17.desember 2019.

WINHECs Research Standards <https://winhec.org/> hentet 25.1.2020

Etiske retningslinjer for helseforskning på urfolk. Rapport fra Senter for samisk helseforskning, 2016.

Læreplan (L97) og Samisk læreplan(L97S)

Læringsplakat for samiske skoler

Kunnskapsløftet (LK 20) og Kunnskapsløftet Samisk (LK20S)

Rekomp: <https://www.hvl.no/samarbeid/nasjonalt-nettverk-for-rekomp/> hentet 15.2.2020

Dekomp: <https://www.hvl.no/uh-nettverk-dekomp/>. Hentet 15.2.2020

7 Vedlegg

Vedlegg 1: Arbeidsseminar om Samisk kunnskaps- og kompetansesenter for lærerutdanninger

Dato: 8.1 – 9.1.2020

Sted: Sámi allaskuvla, Guovdageaidnu

Program

Onsdag 8.1

kl. 12.30 Lunsj serveres på høgskolekantina

kl. 13.00 Velkomst og presentasjon, rom Sullodat

kl. 13.10 – 13.45 Status Samisk innhold og forventninger til

kompetansesenteret. Presentasjon av funn i undersøkelsen på Skype, rom Sullodat

kl. 14.00 – 15.00 Eksterne fagmiljøer som ressurs i lærerutdanningene, Besøk på Samisk internasjonale Filminstitutt

kl. 15.30 – 18.30 Diskusjoner og gruppeoppgaver tilbud og innhold, rom Sullodat og grupperom

kl. 19.30 Middag på hotellet

Torsdag 9.1

kl. 08.30 Organiseringsmodeller, rom Sullodat

kl. 09.30 – 12.00 Diskusjon og gruppeoppgave om suksessfaktorer organisering og igangsettelse, roller, samarbeid, rom Sullodat og grupperom

kl. 12.00 Lunsj på kantina

Deltakere

Laila Aleksandersen Nutti, SA

Elisabeth Utsi Gaup, SA

Anne Ingebjørg Eriksen, SA

Lovisa Mienna Sjøberg, SA

Inger Ellen Eira Gaup, SA

Eva Måsø, Samiske veivisere, SA

Biret Anne Bals Baal, Sámi lohkanguovddáš

Ylva Jannok Nutti, SA

Nils Johan Hetta, SA

Anne Berit Bæhr, SA på Skype

Helge Habbestad, UiT

Anne Myrstad, UiT

Eirin Gamst Nergård, UiT

Beathe Sætveit, UiT

Yngve Engqvist, UiT

Kristin Anne Østrem Fløtten, Nord Universitet

Catrine Bjerknes, Nord Universitet

Vedlegg 2: Spørreundersøkelse om etablering av samisk kompetansesenter for lærerutdanningene

Sámi allaskuvla gjennomfører et forprosjekt for etablering av et nasjonalt kompetansesenter for samisk innhold i lærerutdanningene. Sámi allaskuvla skal på bakgrunn av forprosjektet utarbeide en etableringssøknad til Kunnskapsdepartementet. Forprosjektet gjennomføres i samarbeid med en faglig referansegruppe med medlemmer fra UiT og Nord Universitet og skal utarbeide et forslag til innhold, organisering, mandat og modell for samarbeid om kompetansesenteret.

I henhold til forskrifter for rammeplan og [felleskapitlet i nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene](#) (vedtatt av UHR- lærerutdanninger 17.10. 2018), skal norske lærerutdanninger formidle kunnskap om det samiske urfolkets historie, kultur, samfunnsliv og rettigheter. Forprosjektet ønsker å kartlegge status og behov for kompetanseutvikling i dette fagfeltet og gjennomfører [en spørreundersøkelse](#) i den hensikt.

Sámi allaskuvla ønsker å få et bredt grunnlag i forprosjektet, og ber om at undersøkelsen besvares av flest mulige ansvarlige for og/eller som har en rolle i lærerutdanningen/-e på institusjonen. Vi ber om at denne undersøkelsen sendes til instituttledelsen, studieledere, studieprogramledere, fagansvarlige, praksisansvarlige og/eller forelesere.

Spørreundersøkelsen finnes her: <https://no.surveymonkey.com/r/WSVSQY3>

Svarfrist 15.12.2019

Sámi allaskuvla takker alle deltakelsen – ollu giitu!

For eventuelle spørsmål om forprosjektet eller undersøkelsen ta gjerne kontakt med:

Rektor Laila Susanne Vars, laila-susanne.vars@samiskhs.no tlf. +47 78 44 84 77/+47 45 39 77 00

Instituttleder Nils Johan Heatta, nils-johan.heatta@samiskhs.no tlf. +47 78 44 84 43/ +47 45 84 92 12

Prosjektleder Anne Berit Bæhr, anne-berit.baehr@samiskhs.no tlf. +47 48 30 83 77

Vedlegg 3: Videreutvikling av mål og strategier for satsingsområder

I denne utredningsprosessen er prosessen med planlegging av strategier og tiltak igangsatt.

Kunnskaps- og forskningsformidling

Tiltak

- Kartlegge tilgjengelige ressurser
- Samle inn og etablere en forskningsbase
- Etablere eller videreutvikle plattform for formidling. Vurdere om hvordan man utvikle allerede etablerte ordninger som for eksempel ovttas.no

1. Læremiddelutvikling - samisk innhold i opplæring og utdanning

Mål og Strategier

- Bidra til økt partnerskap mellom samiske barnehager og skoler og lærerutdanninger
- Videreutvikle formidling av læremidler, basert på eksisterende plattformer som Ovttas, Reaidu, Nettside for samiske veivisere, inkl samisk læremiddelsentral
- Samarbeide med samiske institusjoner om utvikling av læringsressurser og etterutdanningstilbud i spesielle temaer
- Samarbeide med andre nasjonale sentere for utvikling av læringsressurser og veiledningsmateriell i samiske temaer
- Samarbeide med samiske institusjoner i hele Sápmi (på tvers av landegrensene) og med andre urfolksgrupper

Tiltak

- Foreslå nyere samisk forskning som pensumlitteratur til gjennomgående samiske emner og samisk i fag
- Utvikle læringsressurser i samiske emner

2. Kompetanseutvikling i samisk og urfolksrelatert kunnskap

Strategier

- Samarbeide med universiteter og høyskoler om fordypningsfag/ videreutdanning i lærerutdanningene og videreutdanningstilbud
- Tilrettelegge for nettbasert videreutdanningstilbud

Tiltak:

- Utarbeide et helhetlig tilbud
- Kartlegge etterutdanning- og videreutdanningstilbud
- Tilby webinar om integrering av samisk innhold og samiske emner i fag og lærerutdanninger
- Tilrettelegge etterutdanning og videreutdanning

Arkiiva - dok. 19/00562-244 Arkiivakoda. 011
Áššemeannudeadji Inger Anne Johansdatter Siri Triumph

Saksgang
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027

Čoahkkindáhton
24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht

ALLASKUVLASTIVRRA ČOAHKKINPLÁNA 2025 / HØGSKOLESTYRETS MØTEPLAN FOR 2025

Allaskuvladirektevrra mearrádusárvalus/ Høgskoledirektørens forslag til vedtak/innstilling:

Allaskuvlastivra mearrida čuovvovaš čoahkkiplána 2025 / Høgskolestyret vedtar følgende møteplan for 2025

Čoahkkín	1-2025	2-2025	3-2025	4-2025
Dáhton	13.03.25	12.06.25	23.10.25	11.12.25
Dohkkehit čoahkkingohččuma ja áššelisttu / Godkjenning av møteinnkalling og sakliste	x	x	x	x
Diehtoáššit / Orienteringssaker	x	x	x	x
Referáhtat / Referater	x	x	x	x
Jahkeraporta/Årsrapport (Jahkerehketdoallu 2024 ja bušeahtta 2025 / årsregnskap 2024 og budsjett 2025)	x			
Rehketdoallu / Regnskap 1. tertial 2025		x		
Oahppoprográmmat oahppojahkái 2026/27 Studieprogrammer for studieåret 2026/27		x		
Stáhtabušeahtta / Statsbudsjett 2026			x	
Olggobealrámma árvalusat / Forslag på tiltak utenfor rammen i budsjettet for 2027			x	
Rehketdoallu / Regnskap for 2. tertial 2025			x	
Čoahkkínplána / Møteplan 2026			x	
Kvalitehtaraporta / Kvalitetsrapport				x
Bušeahtta 2026/ Budsjett 2026				x

Liigečoahkkimat dárbbu mielde / Ekstraordinære møter etter behov

Čoahkkáigeassu/ Sammendrag

Sámi allaskuvllas rehkenastojuvvojit jahkásaččat 4 čoahkkima. Liige čoahkkimat biddjojít dárbbu mielde. Fásta áššit biddjojít čoahkkínplánii.

Evttohuuvvon stivračoahkkindáhtonat 2025:

Duorastaga 13.03.25

Duorastaga 12.06.25

Duorastaga 23.10.25

Duorastaga 11.12.25

Njukčamánu stivračoahkkin ferte lágiduvvot ovdal 15.3. mii lea jahkeraportta raporterenaigemearri.

Geassemánu stivračoahkkin biddjo beaivvi ovdal oahppojagi loahpahandoaluid, vai stivra oažžu vejolašvuoda daidda searvat.

/

Ved Samisk høgskole beregnes det årlig 4 faste styremøter. Ekstraordinære møter avholdes ved behov. Faste saker føres i møteplanen.

Foreslåtte datoer for styremøter 2025:

Torsdag 13.03.25

Torsdag 12.06.25

Torsdag 23.10.25

Torsdag 11.12.25

Mars-styremøtet må avholdes før 15.3. som er rapporteringsfristen for årsmeldingen.

Juni-styremøtet legges til dagen før studieårets avslutningsarrangement, slik at styremedlemmene får anledning til delta på dette.

Mildosat/Vedlegg:

-

Arkiiva - dok. 24/00349-2 Arkiivakoda.
Áššemeannudeadji Kirsten Ellen Marie Hætta

Saksgang Čoahkkindáhton
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

DUTKAN- JA OAHPPOSTIVRRA JOIHEADDJI NAMMADEAPMI

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

Sámi allaskuvlla stivra nammada:

- Inger Marie Gaup Eira dutkan- ja oahppostivrra joidiheadjin guovtti jahkái 24.10.2024 – 23.10.2026
- Marikaisa Laiti nammaduvvo joidiheadji persovnnalaš várrelahtun seamma áigodahkii.

/

Styret ved Samisk høgskole utnevner:

- Inger Marie Gaup Eira som leder av forsknings- og studiestyret for to år 24.10.2024 – 23.10.2026
- Marikaisa Laiti utnevnes som personlig varamedlem for leder for samme periode.

Mildosat/Vedlegg:

1. E-poasta evttoheadjjs / e-post fra forslagsstiller Rávdná Biret Márjá Eira Sara
2. CV [Inger Marie Gaup Eira](#)
3. Marikaisa Laiti miehtan vuolgit evttohassan / gått med på kandidaturet
4. Berit Ellen Juuso miehtan vuolgit evttohassan / gått med på kandidaturet
5. CV [Marikaisa Laiti](#) (ii leat mielde áššibáhpiriin / er ikke med i sakspapiret)
6. CV [Berit Ellen Juuso](#) (ii leat mielde áššibáhpiriin / er ikke med i sakspapiret)

Áššečilgehus/Saksframstilling:

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla stivrra mearrádussii juovlamánu 2017 áššis S-54/17 dutkan- ja oahppostivrra (DOS) mandáhta ja oktiibidjama birra. Mearrádusas bohtán ovdan ahte DOS:s galgá leat “jodiheddji geas lea unnimus vuosttašvirggehasgelbbolašvuolta, gean Sámi allaskuvlla stivra nammada siskkáldas dahje olgguldas fágaolbmuide gaskkas”.

Vuosttašamanueansa Johanna Ijäs Gaup lea leamaš jodiheddji mañemus váлгаáigodaga, nammaduvvon 16.06.2022 áššis S-06/22.

Jodiheddjin lea bohtán okta evttohus, namalassii Inger Marie Gaup Eira, gii bargá vuosttašamanueansan Sámi allaskuvllas. Son lea miehtan nammaduvvot.

Sadjásaš jodiheddjin leaba evttohuuvvon Marikaisa Laiti ja Berit Ellen Juuso. Soai leaba goappašagat miehtan evttoheapmái ja deavdiba gelbbolašvuodagáibádusaid. Marikaisa Laiti bargá vuosttašamanueansan Sámi allaskuvllas. Son lea cuoŋománu 2024 válljejuvvon fásta lahttun Dutkan- ja oahppostivrii SOA goađi ovddas. Berit Ellen Juuso lea čakčamánu 2024 olahán vuosttašvirggehas gelbbolašvuoda go nákkáhalai iežas doavttergráda Sámi allaskuvlla doavttirgrádaprogrammas

Go leat guokte evttohasa sadjásaš jodiheddjin, de ferte geahčadit sudno ansiennitehta vuosttašvirggehassan. De lea čielggas ahte Marikaisa Laitis lea viehka guhkit bargoduogáš dutkin, ja lea maddai almmuhan dieđalaš artihkkaliid mañemus áiggi ja jodihan dutkanprošeavttaid. Danin evttohuuvvo son sadjásaš jodiheddjin.

/

Det vises til styrevedtak fra desember 2017 i sak S-54/17 om mandat og sammensetning til forsknings- og studiestyret (DOS). I vedtaket fremkommer det at lederen av dette styret skal ha minst førstestillingskompetanse og utpekes av styret intern blant høgskolens ansatte eller eksternt utenfor institusjonen.

Førsteamanuensis Johanna Ijäs Gaup har vært leder den siste valgperioden, utnevnt den 16.06.2022 i sak S-06/22.

Som leder har det kommet et forslag, Inger Marie Gaup Eira, som er førsteamanuensis ved Samisk høgskole. Hun har gått med på kandidaturet.

Som personlig varamedlem for leder er både Marikaisa Laiti og Berit Ellen Juuso foreslått. Begge har gått med på kandidaturet og oppfyller kompetansekravet. Marikaisa Laiti er førsteamanuensis ved Samisk høgskole. Hun har i april 2024 blitt valgt som fast medlem til Forsknings- og studiestyret fra institutt for samiske lærerutdanninger. Berit Ellen Juuso har i

september 2024 oppnådd førstekompetanse etter å ha disputert for sin doktorgrad ved Samisk høgskoles doktorgradsprogram.

Da det er to kandidater til personlig varamedlem, må det vises til deres ansiennitet i stilling med førstekompetanse. Det er klart at Marikaisa Laiti har en lengre erfaring som forsker, og har i tillegg til å ha publisert vitenskapelige artikler også ledet forskningsprosjekter. Derfor foreslås hun som lederens personlige varamedlem.

Maia Hætta

Fra: Ravdna Biret Marja Eira Sara
Sendt: mandag 1. juli 2024 17:38
Til: Maia Hætta
Kopi: Liv Inger Somby
Emne: VS: DOS-jodiheadji ja su sadjásačča evttohit
Vedlegg: CV IMGE 2024_juni .pdf

Hei!

Mun evttohan Inger Marie Gaup Eira DOSii.

Son lea miehtan evttohusan (geahča eboastta vuollelis), ja mielddusin lea su CV.

Buorre geassi!

Dearvuodat

Rávdná Biret Márjjás

Fra: Inger Marie Gaup Eira <ingermge@sammas.no>
Sendt: søndag 30. juni 2024 17:48
Til: Ravdna Biret Marja Eira Sara <ravdnabmes@sammas.no>
Emne: SV: DOS-jodiheadji ja su sadjásačča evttohit

Buorre eahket

Giitu go jearat.

Miedihán dákko bokte ahte vuolggán evttohusan.

Mielddusin mu CV.

Buorre geassi 😊

Dearv Inger Márjjás

Fra: Ravdna Biret Marja Eira Sara <ravdnabmes@sammas.no>
Sendt: fredag 28. juni 2024 13:16
Til: Inger Marie Gaup Eira <ingermge@sammas.no>
Emne: VS: DOS-jodiheadji ja su sadjásačča evttohit

Hei Inger Márjá!

Mun áiggošin dus jearrat vuolggát go evttohusan DOS:ii?

Jus miedat, gillet go sáddet du CV munnje jus beasan du ovddidit dohko.

Dearvuodat

Rávdná Biret Márjjás

Fra: Maia Hætta <maiah@sammas.no>
Sendt: onsdag 19. juni 2024 15:51
Til: GDS-goahhti <GDS-goahhti@sammas.no>; SOA-goahhti <soa-goahhti@sammas.no>
Kopi: Liv Inger Somby <livis@sammas.no>; Aila Marge Varsi Balto <ailamvb@sammas.no>; Henrik Samuel Valkeapää <samuely@sammas.no>
Emne: DOS-jodiheadji ja su sadjásačča evttohit

Buorre beaivi

Dutkan- ja oahppostivrras (DOS) lea strategalaš rolla sihke guhkit ja oanehit geahčastagain. Dat galgá earenoamážit gozihit ahte Sámi allaskuvlla dutkan- ja oahppodoaimmat dollet daid kvalitehtagáibádusaid mat áiggis áigái ásahussii biddjojit. DOS dahká mearrádusaid maid allaskuvlastivra bivdá ja daid rámmaid siskkobealde maid allaskuvlastivra iešguđet áiggi lea mearridan galgá gustot dan doibmii.

Sámi allaskuvlla stivračoahkkimis 13.06.2024 mearriduvvui addit rektorii fápmudusa nammadit DOS-jodiheadji.

Čállingotti bealis hásttuhit erenoamážit fágabargiid váldit ovddasvástádusa dál evttohit jodiheadji ja maddái vuolgit evttohassan jus jerrojuvvo.

DOS jodiheadjis galgá leat **unnimusat vuosttašvirggehassgelbbolašvuohta**. **Son gii evttohuvo galgá miehtan vuolgit doibmii**. **Galgá čuovvut CV** vai rektor oažžu dárbbalaš dieđuid evttohasa(id) birra. Seammá gusto sadjásažžii.

Áigemearri evttohit DOS-jodiheadji ja sadjásačča lea **suoidnemánu 1. beaivi 2024**. De ovddidit ášši rektorii, gii de nammada DOS jodiheadji ja su sadjásačča.

Fásta lahtut válljejuvvon guovtti jahkái ja sin sadjásaččat:

GDS-goahti: Lovisa Mienna Sjöberg. Sadjásaš: Annika Pasanen.

SOA-goahti: Marikaisa Laiti. Sadjásaš: Ylva Jannok Nutti.

Maia Hætta

Dutkanráđdeaddi / Research adviser

Sámi allaskuvla / Sámi University of Applied Sciences

Tel. +47 78 44 84 30

Curriculum Vitae

Inger Marie G. Eira

Sámi allaskuvla / Sámi University of Applied Sciences
Hánnoluohkká 45
NO-9520 Guovdageaidnu/Kautokeino
Norga/Norge/Norway

Tlf +47 95206794; e-mail ingermge@samas.no

Oahppu

2007 – 2012, PhD, philosophiae doctor. HSL-fakultetet, University of Tromsø – The Arctic University of Norway.

2001 – 2002, cand.philol. in Sámi language. Tromssa universitehta

1993 – 1994 Cand.mag. Alta lærerhøgskole/ Tromssa universitehta

BARGU

2012 May– present: *Associate professor and researcher.*

Department of Language, duodji, reindeer husbandry and Social Sciences, Sámi allaskuvla/Sámi University of Applied Sciences, Guovdageaidnu.

August 2012 – July 2015: *Pro-Rector, Sámi allaskuvla / Sámi University of Applied Sciences, Guovdageaidnu/Kautokeino, Norga/Norge/Norway*

March 2001 – April 2012: *Assistant professor, researcher.*

Nordic Sámi institute and Sámi allaskuvla / Sámi University of Applied Sciences, Guovdageaidnu/Kautokeino, Norga/Norge/Norway

1989 – 2000: *Consultant in Samisk utdanningsråd and Samisk språkråd.*

Both Guovdageaidnu/Kautokeino, Norga/Norge/Norway

1985-1989: Teacher, municipality of Guovdageaidnu/Kautokeino.

OAHHAHEAPMI

Development of course content, course responsible and main lecturer:

- Flexible program in educational theory and practice given as flipped classroom and blended learning, with educational thinking and planning for the future, to get 21st century teachers who works with two ways of knowing based on Sami understanding and knowledge, and academic knowledge.

Development of course content, course responsible and main lecturer

- Reindeer husbandry; Boazodoallofágat ja boazodoallobahcelor.
- *Árbediehtu*: Theoretical Approach to Traditional Knowledge and Methods for Documenting and Communicating Traditional Knowledge and Traditional knowledge as a basis for management of resources in the High North (BSc)

Prográmmajodiheapmi: Sámegiela ja sámegiela girjjálašvuoda master. 2021-2023.

Oahpahus: Terminology and studies of Sámi specialist languages (MSc); Research Methods (MSc)

PHD CANDIDATES SUPERVISED AS CO- SUPERVISOR, AND THEIR TOPICS:

1. 2017-2022: Ellen Sara Eira Buljo, Sámegeia masterčáluš: Čáppa eallu vai fasttes eallu?
2. Terminologalaš analysa ealu bohccuid doahpagaš bistevašvuoda jurddašeami hárrái. Sáddejuvvon sisa 30.6.24
3. 2014-2019: Kathrine Johnsen: Political ecology of reindeer herding in Finnmark, Norway, (graduated in 2019). Department of Environment and Development Studies (Noragric) Faculty of Social Sciences Norwegian University of Life Sciences.
4. 2017 – 2022: Ravdna Biret Márjá E Sara: Quality of Reindeer Meat – Knowledge Systems and Management (to graduate in 2022). University of Tromsø – The Arctic University of Norway.

DUTKANDOAIMMAT

“Rapid change - challenges or opportunities for sustainable reindeer husbandry” (Rievdan), supported by the Research Council of Norway (grants 238326), 2016-2022

GIELAT

Sámi language, Scandinavian languages, and English

PUBLICATIONS*DIEÐALAŠ ARTIHKKALAT/KAPIHTTALAT*

Eira, I.M.G., Turi, J.M. and Turi, E.I. 2023. Chapter 4 Traditional Sámi reindeer herding knowledge during a year. Examples of herding on snow-covered ground. In *Reindeer Husbandry - Adaptation to the - Changing Arctic, Volume 1*. pp. 67-97. Editors Mathiesen, Eira, Turi, Oskal, Pogodaev and Tonkopeeva. Springer Nature.

Johnsen, K. I., **I. M. G. Eira**, S. D. Mathiesen and A. Oskal. 2023. Chapter 3 ‘Leaving no one behind’ – sustainable development of Sámi reindeer husbandry. In *Reindeer Husbandry - Adaptation to the - Changing Arctic, Volume 1*. pp. 37-66. Editors Mathiesen, Eira, Turi, Oskal, Pogodaev and Tonkopeeva. Springer Nature.

Bongo, M and **Eira, I.M.G.** 2023. Chapter 5. Learning by herding – transmission of Sámi reindeer herding knowledge and skills. In *Reindeer Husbandry - Adaptation to the Changing Arctic, Volume 1*. pp. 99-130. Editors Mathiesen, Eira, Turi, Oskal, Pogodaev and Tonkopeeva. Springer Nature.

Tonkopeeva, M, Corell, R.W, Maynard, N.G, Turi, E.I., **Eira, I.M.G.**, Oskal, A., and Mathiesen S.D. 2023. Chapter 2. Framing Adaptation to Rapid Change in the Arctic. In *Reindeer Husbandry - Adaptation to the Changing Arctic, Volume 1*. pp. 15-35. Editors Mathiesen, Eira, Turi, Oskal, Pogodaev and Tonkopeeva. Springer Nature.

Eira, I. M. G. 2022: Understanding Sámi reindeer herders’ knowledge systems of snow and ice. – Sanna Valkonen, Sigga-Marja Magga, Saara Tervaniemi & Áile Aikio (doaimm.), *The Sámi world*. pp 181-196. London: Routledge World.

Eira, I.M.G. & Mathiesen, S.D. 2021. Muhtadoahpagaš praktihkalaš geavahus boazobarggus. [The use of snow concepts in practical reindeer herding]. *Sámi dieđalaš áigečála* 2021: 73–101.

Sara, R.B.M & **Eira, I.M.G.** 2021. Adđamiin vai jolážiin – boazosápmelaččaid bohccobiergokvalitehta árvoštallan. [Adđamiin or jolážiin –Sámi reindeer herders’ assessment of reindeer meat quality]. *Sámi dieđalaš áigečála* 2021: 7–38.

Eira, I. M. G., Oskal, A., Hanssen-Bauer, I., & Mathiesen, S. D. 2018. Snow cover and the loss of traditional indigenous knowledge. *Nature Climate Change*, 8(11), 928.
[https://doi: 10.1038/s41558-018-0319-2](https://doi.org/10.1038/s41558-018-0319-2)

Mathiesen, S. D., Bongo, M. P., Burgess, P., Corell, R. W., Degteva, A., **Eira, I. M. G.**, ... & Turi, E.I., 2018. Indigenous Reindeer Herding and Adaptation to New Hazards in the Arctic. In D. Nakashima, I. Krupnik & J.T. Rubis, *Indigenous Knowledge for Climate Change Assessment and Adaptation* (pp 198-213). Cambridge, U.K. and Paris, France: Cambridge University Press and UNESCO. ISBN 978-1-107-13788-2

Johnsen, K. I., S. D. Mathiesen & **I. M. G. Eira**. 2017. Sámi reindeer governance in Norway as competing knowledge systems: a participatory study. *Ecology and Society* 22(4):33. <https://doi.org/10.5751/ES-09786-220433>.

Eira, I. M. G., M. N. Sara, H. Svarstad, & S. D. Mathiesen. 2016. Å se som en stat eller som en samisk reineier: to forståelser av bærekraftig reindrift. Pages 27-48 in T. A. Benjaminsen, I. M. G. Eira, and M. N. Sara, editors. *Samisk Reindrift, Norske Myter*. Fagbokforlaget, Bergen, Norway.

Sara, M. N., **Eira, I.M.G.**, Bjørklund, I og Oskal, A, 2016. Hvordan skal vi forstå reintall? in Benjaminsen, T. A., Gaup Eira, I. M. and Sara, M. N. (eds.), *Samisk Reindrift Norske Myter*, Oslo: Fagbokforlaget.

Skum, Eli R., Turi, Johan M., Lars Moe, **Eira, I. M. G.** & Mathiesen, Svein D. 2016. Reinoksens og kastratens rolle i reinflokken. Pages 129-144 in T. A. Benjaminsen, I. M. G. Eira, and M. N. Sara, editors. *Samisk Reindrift, Norske Myter*. Fagbokforlaget, Bergen, Norway

Benjaminsen, T. A., **Eira, I. M.**, Johnsen, K. I., Reinert, E., Reinert, H., Sara, M. N., Sjaastad, E. and H. Svarstad, 2016. Samisk reindrift, norsk forvaltning in Benjaminsen, T. A., Gaup Eira, I. M. and Sara, M. N. (eds.), *Samisk Reindrift Norske Myter*, Oslo: Fagbokforlaget.

Johnsen, K. I., Benjaminsen, T. A., & **Eira, I. M. G.** 2015. Seeing like the state or like pastoralists? Conflicting narratives on the governance of Sámi reindeer husbandry in Finnmark, Norway. *Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography*, 69(4), 230-241.

Eira, I.M.G., Jaedicke, C, Magga, O.H., Maynard, N. Vikhamar-Schuler, D. and Mathiesen, S.D. 2013. Traditional Sámi snow terminology and physical snow classification—Two ways of knowing. *Cold Regions Science and Technology* 85 (2013) 117–130.

Maynard, N., Oskal, A., Turi, J.M., Mathiesen, S., **Eira, I.M.G.**, Yurchak, B., Etylin, V. and Gebelein, J., 2010. Impacts of Arctic Climate and Land Use Changes on Reindeer Pastoralism: Indigenous Knowledge and Remote Sensing. Chapter 8. *Eurasian Arctic Land Cover and Land Use in a Changing Climate*. Springer Science Business Media B.V

Eira, I.M.G., Magga, O.H., Eira, N.I., 2010. Sámi Muohtatearpmaid sisdoallu ja geavahus/ Snow Terminology - Meaning and Usage. *Sámi dieđalaš áigečála*. 2/2010. s. 3-24.

Reinert, E, Aslaksen, I., **Eira, I.M.G.**, Mathiesen S., Turi E. 2009. Adapting to Climate Change in Reindeer Herding – The Nation-State as Problem and Solution, in Adger, W. N., I. Lorenzoni and K. O'Brien (eds.): *Adapting to Climate Change: Thresholds, Values and Governance*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tyler, N. J. C., Turi, J. M., Sundset, M. A., Bull, K. S., Sara, M. N., Reinert, E., Oskal, N., Nellemann, C.,

McCarthy, J.J., Mathiesen, S.D., Martello M.L., Magga O.H., Hovelsrud G.K., Hanssen-Bauer I., Eira, N.I., **Eira, I.M.G.** & Corell, R. W. 2007. Saami reindeer pastoralism under climate change: Applying a generalized framework for vulnerability studies to a sub-arctic social–ecological system. *Global environmental change*, 17(2), 191-206.

GIRJJIT - REDKTØRAN

Mathiesen, **Eira**, Turi, Oskal, Pogodaev and Tonkopeeva 2023. *Reindeer Husbandry - Adaptation and Resilience to a Changing Arctic. Volume 1.* - Editors. Springer Nature.

Benjaminsen, T. A., **I. M. G. Eira** and M. N. Sara (eds). 2016. *Samisk reindrift, norske myter*. [Sámi reindeer pastoralism, Norwegian myths]. Trondheim: Fagbokforlaget.

Eira, Inger Marie G. & Palismaa, Maaren 2013. *Hás čálát*. Iđut. Porsanger.

Eira, Inger Marie G. 2004 *Sami language in Nordic countries*. Dieđut 4/2004 Sámi instituhtta

EARÁ ALMMUHEAMIT

Borch, T., Johnsen, K.,I., **Eira, I.M.G.**, Uhre, K og Lutz, J. 2022. Det ene året er ikke det andre årets bror. *Klimaendringer påvirker natur og samfunn*. Ottar nr. 3 2022

Eira, I. M. G., and M. N. Sara. 2017. *Reindriftsnæringens erfaringsbaserte kunnskap om reindrift og rovvilt*. Sametinget, Norway.

Turi, E.I and **Eira, I.M.G.** 2016. Bruk av tradisjonell kunnskap I miljø- og arealforvaltning i Norge. Pages 97-115 in Sametinget. Editor. *Perspektiver til fremtidig areal- og miljøpolitikk i Sápmi*. Sametinget. Norge

Mathiesen, S.D., Alfthan, B., Corell, R., Eira, R.B.M., **Eira, I.M.G.**, Degteva, A., Johnsen, K.I., Oskal, A., Roué, M., Sara, M.N., Skum, E.R., Turi, E.I., and Turi, J.M 2013. Strategies to enhance the resilience of Sámi reindeer husbandry to rapid changes in the Arctic in *Arctic Resilience Interim Report 2013*, Stockholm Environment Institute and the Stockholm Resilience Centre, Arctic Council

Kronikk

AVKOLONISERING OG SAMISK REINDRIFT. Tor A. Benjaminsen, Professor, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Hanne Svarstad, Professor, OsloMet og **Inger Marie Gaup Eira**, Førsteamanuensis, Samisk Høgskole 2020

Fagfelle vurdering

Av forskningsartikkel for Ecology and Society (<https://www.ecologyandsociety.org>) 2021/2022

Maia Hætta

Fra: Liv Inger Somby
Sendt: onsdag 9. oktober 2024 09:06
Til: Marikaisa Laiti; Maia Hætta
Emne: SV: DOS nubbinjodiheadjin, vuolggášitgo?

Buorre idit Marikaisa!

Giitu go miedat dása, muhto lea sáhka DOS sadjásaš jodiheadjin, iige nubbinjodiheadjin.

Sádden dán viidáset ráđdeaddái Maia Hætta dutkanhálddahusas, gii áššemeannudišgoahtá dán ášši. Diehtun ahte doppe lea nubbi velá miehtan DOSii sadjásaš jodiheadjin, muhto dáid beliid ordne Maia.

Liv Inger

Fra: Marikaisa Laiti <marikaisal@samas.no>
Sendt: tirsdag 8. oktober 2024 09:19
Til: Liv Inger Somby <livis@samas.no>
Emne: SV: DOS nubbinjodiheadjin, vuolggášitgo?

Buorre idit,

Giitu jearamis. Dat gal heive munnje.

Dearv. Marikaisa

Fra: Liv Inger Somby <livis@samas.no>
Sendt: tirsdag 8. oktober 2024 09:12
Til: Marikaisa Laiti <marikaisal@samas.no>
Emne: DOS nubbinjodiheadjin, vuolggášitgo?

Mun jearralan velá čálatlaččat, ahte vuolggášitgo DOSii nubbinjodiheadjin?

Dearvuodaiguin/ Varrudagá/ Jijnjh heelsegh/ Med vennlig hilsen

Liv Inger Somby
Rektor- Rector
Tel: +47 78 44 84 99 / +47 900 56995

Sámi allaskuvla – Sami University of Applied Sciences

Maia Hætta

Fra: Liv Inger Somby
Sendt: onsdag 9. oktober 2024 09:07
Til: Berit-Ellen Juuso; Maia Hætta
Emne: SV: DOS nubbinjodiheadjin, vuolggášitgo?

Buorre idit Biret-Elle!

Giitu go miedat dása, muhto lea sáhka DOS sadjásaš jodiheadjin, iige nubbinjodiheadjin.

Sádden dán viidáset ráđdeaddái Maia Hætta dutkanhálddahusas, gii áššemeannudišgoahdá dán ášši. Diehtun ahte doppe lea nubbi velá miehtan DOSii sadjásaš jodiheadjin, muhto dáid beliid ordne Maia. Dárbbasat maid fástalahtuid DOSii.

Liv Inger

Fra: Berit-Ellen Juuso <beritej@samas.no>
Sendt: tirsdag 8. oktober 2024 10:07
Til: Liv Inger Somby <livis@samas.no>
Emne: VS: DOS nubbinjodiheadjin, vuolggášitgo?

Hei!

Giitu jearaldagas. Gal mun sáhtán volgit 😊

Dearvvuođaiquin/ Best Regards,

Berit-Ellen Juuso

Allaskuvlalektor / Sámi oahpaheadjeoahput

Hánnoluohkká 45
N-9520 Guovdageaidnu/Kautokeino
Norge

beritej@samas.no
+358 40 5084954

www.samas.no

Lähetinjä: Liv Inger Somby <livis@samas.no>
Lähetetty: mañnebárga, golggotmánu 8. b. 2024 9:09
Vastaanottaja: Berit-Ellen Juuso <beritej@samas.no>
Aihe: DOS nubbinjodiheadjin, vuolggášitgo?

Dearvuodaiguin/ Varrudagá/ Jijnjh heelsegh/ Med vennlig hilsen

Liv Inger Somby

Rektor- Rector

Tel: +47 78 44 84 99 / +47 900 56995

Sámi allaskuvla – Sami University of Applied Sciences

**Sámi
allaskuvla** samas.no

Arkiiva - dok. 24/00598-1
Áššemeannudeadji Seija Annikki Logje

Arkiivakoda.

Saksgang
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027

Čoahkkindáhton
24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

SÁMI ALLASKUVLLA VÁIDDALÁVDEGOTTI NAMMADEAMI FÁPMUDEAPMI - DELEGERING AV OPPNEVNING AV SAMISK HØGSKOLES KLAGENEMNDA

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

Sámi allaskuvlla stivra addá dutkan- ja oahppostivrii fápmudusa nammadit Sámi allaskuvlla váiddalávdegotti.

/

Styret for Samisk høgskole delegerer oppnevningen av Samisk høgskoles klagenemnd til forsknings- og studiestyret.

Mildosat/Vedlegg:

[Universitehta- ja allaskuvlalahka – Lov om universiteter og høyskoler](#)

Áššečilgehus/Saksframstilling:

[Universitehta- ja allaskuvlalahka – Lov om universiteter og høyskoler](#) mielde galget universitehtat ja allaskuvllat nammadit váiddalávdegotti.

Láhka dadjá ná lávdegotti birra:

§ 14-1. Studeantaáššiid institušuvdnanamagoddi

Universitehtat ja allaskuvllat galget ásahit unnimusat ovttá lávdegotti studeantaáššiid várás.

Mánnga ásahusa sáhttet ásahit oktasaš lávdegotti.

Lávdegoddi lea váidinásahus ovttaskas mearrádusaid váidimiidda maid ásahus lea dahkan, earret dalle go lea mearriduvvon dán lágas dahje dán lága vuođul ahte lea eará váidinásahus. Lávdegoddi sáhtta meannudit áššiid vuosttaš instánsan §§ 12-1 rájes 12-8 rádjái stivrra fápmudeami vuođul.

Lávdegotti ii sáhte instrueret go meannuda váiddaáššiid.

Lávdegottis galget leat vihtta lahtu persovnnalaš várrelahtuiguin. Jođiheaddji ja su sadjásaš galgaba deavdit láhkamearriduvvon gáibádusaid lágamánniide ja diggeriekteduopmáriidda, vrd. duopmostuolloláhka, § 54. Jođiheaddji ja jođiheaddji várrelahtu eaba sáhte bargat ásahusas. Guovttis lahtuin galget leat studeanttat. Lávdegottis eai sáhte leat ásahusa eaiggádat dahje ásahusa stivralahtut.

Lávdegottis lea mearridanváldi go jođiheaddji dahje várrelahttu ja guokte eará lahtu leat čeahkis.

(Originalteaksta: Universiteter og høyskoler skal opprette minst én nemnd for studentsaker.

Flere institusjoner kan opprette en felles nemnd.

Nemnda er klageinstans for klager på enkeltvedtak fattet av institusjonen, bortsett fra der det er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven at det er en annen klageinstans. Nemnda kan behandle saker som førsteinstans etter §§ 12-1 til 12-8 etter delegering fra styret.

Nemnda kan ikke instrueres i behandlingen av klagesaker.

Nemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og vara for lederen skal oppfylle de lovbestemte kravene for lagdommere og tingrettsdommere, jf. [domstoloven § 54](#). Lederen og vara for lederen kan ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter. Representanter for institusjonens eier eller medlemmer av institusjonens styre kan ikke være medlemmer av nemnda.

Nemnda er vedtaksfør når lederen eller varaen for lederen og to andre medlemmer er til stede.)

Sámi allaskuvla nammada váiddalávdegotti nu go Universitehta- ja allaskuvlalahka gáibida. Dán vuođul evttohuvvo ahte Sámi allaskuvlla stivra juolluda dutkan- ja oahppostivrii fápmudusa nammadit váiddalávdegotti.

/

Etter Lov om universiteter og høyskoler skal universitet og høyskoler oppnevne en klagenemnd.

I loven står det følgende om nemnda:

§ 14-1. Institusjonens nemnd for studentsaker

Universiteter og høyskoler skal opprette minst én nemnd for studentsaker. Flere institusjoner kan opprette en felles nemnd.

Nemnda er klageinstans for klager på enkeltvedtak fattet av institusjonen, bortsett fra der det er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven at det er en annen klageinstans. Nemnda kan behandle saker som førsteinstans etter [§§ 12-1](#) til [12-8](#) etter delegering fra styret.

Nemnda kan ikke instrueres i behandlingen av klagesaker.

Nemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og vara for lederen skal oppfylle de lovbestemte kravene for lagdommere og tingrettsdommere, jf. [domstoloven § 54](#). Lederen og vara for lederen kan ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter. Representanter for institusjonens eier eller medlemmer av institusjonens styre kan ikke være medlemmer av nemnda.

Nemnda er vedtaksfør når lederen eller varaen for lederen og to andre medlemmer er til stede.

Samisk høgskole oppnevner klagenemnda etter kravene i Universitets- og høyskoleloven. På denne bakgrunn foreslås det at høgskolestyret gir forsknings- og studiestyret fullmakt til å oppnevne medlemmer til klagenemnda.

Arkiiva - dok. 24/00594-1 Arkiivakoda.
Áššemeannudeadji Berit Ellen Johansdatter Eira

Saksgang Čoahkkindáhton
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht Unntatt offentlighet ihht Paragraf

SÁMI ALLASKUVLLA DOHKÁLAŠVUOĐALÁVDEGOTTI NAMMADEAMI FÁPMUDEAPMI - DELEGERING AV OPPNEVNING AV SAMISK HØGSKOLES SKIKKETHETSNEMND

Mearrádusárvalus/ Forslag til vedtak/innstilling:

Sámi allaskuvlla stivra addá dutkan- ja oahppostivrii fápmudusa nammadit dohkálašvuođalávdegotti.

/

Styret for Samisk høgskoles delegere oppnevningen av skikkethetsnemnda til styret for forskning og utdanning.

Mildosat/Vedlegg:

1. [Alitoahpu dohkálašvuođaarvvoštallama lánkaásahus - Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning \(skikkethetsforskriften\)](#)
2. [Universitehta- ja allaskuvlalága lánkaásahus - Forskrift til universitets- og høyskoleloven \(universitets- og høyskoleforskriften\)](#)
3. [Universitehta- ja allaskuvlalága lánkaásahusa kapihttal 7 Dohkálašvuođaarvvoštallamat bagadus - Veileder til forskrift til lov om universiteter og høyskoler \(universitets- og høyskoleforskriften\) kapittel 7 Skikkethetsvurderinger](#)
4. [Universitehta- ja allaskuvlaláhka – Lov om universiteter og høyskoler](#)

Áššečilgehus/Saksframstilling:

[Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning](#) mielde galget universitehtat ja allaskuvllat nammadit dohkálašvuodalávdegotti. Láhkaásahus dadjá ná lávdegotti birra

§ 5. Skikkethetsnemnd

Universiteter og høyskoler skal oppnevne en skikkethetsnemnd. Nemnda skal bestå av

- a. en faglig leder for avdeling eller fakultet for lærerutdanningen eller helse- eller sosialfagutdanningene, eller tilsvarende funksjon
- b. en faglig studieleder for lærerutdanningen eller helse- eller sosialfagutdanningene, eller tilsvarende funksjon
- c. to representanter fra praksisfeltet
- d. to faglærere
- e. to studentrepresentanter
- f. én ekstern representant med juridisk embetseksamen.

Studentrepresentantene skal oppnevnes for ett år av gangen. De øvrige medlemmene skal oppnevnes for tre år av gangen. Faglig leder for avdeling eller fakultet eller tilsvarende funksjon, jf. første ledd bokstav a, skal være nemndas leder.

Minst to tredjedeler av nemndas medlemmer skal være til stede ved saksbehandlingen.

Alit oahpu ja gelbbolašvuoda direktoráhhta lea ráhkadan bagadusa universitehta- ja allaskuvlalága láhkaásahusa kapihttal 7 Dohkálašvuodaárvoštallamat. Dás bohtá ovdan ahte stivra sáhhtá universitehta- ja allaskuvlalága § 4-2 vuodul delegeret dohkálašvuodalávdegotti nammadeami earáide ásahusas. Stivra dattege ovddasvástida ahte nammadeami čuovvu njuolggadusaid.

Dán vuodul evttohuvvo ahte Sámi allaskuvlla stivra juolluda dutkan- ja oahppostivrii fápmudusa nammadit dohkálašvuodalávdegotti.

I henhold til [Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning](#) skal universiteter og høyskoler oppnevne en skikkethetsnemnd. Nevnte forskrift sier følgende om nemnda

§ 5. Skikkethetsnemnd

Universiteter og høyskoler skal oppnevne en skikkethetsnemnd. Nemnda skal bestå av

- a. en faglig leder for avdeling eller fakultet for lærerutdanningen eller helse- eller sosialfagutdanningene, eller tilsvarende funksjon
- b. en faglig studieleder for lærerutdanningen eller helse- eller sosialfagutdanningene, eller tilsvarende funksjon
- c. to representanter fra praksisfeltet
- d. to faglærere
- e. to studentrepresentanter
- f. én ekstern representant med juridisk embetseksamen.

Studentrepresentantene skal oppnevnes for ett år av gangen. De øvrige medlemmene skal oppnevnes for tre år av gangen. Faglig leder for avdeling eller fakultet eller tilsvarende funksjon, jf. første ledd bokstav a, skal være nemndas leder.

Minst to tredjedeler av nemndas medlemmer skal være til stede ved saksbehandlingen.

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse har utarbeidet en veiledning til forskrift til lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleforskriften) kapittel 7 Skikkethetsvurderinger. Her kommer det frem at styret kan etter universitets- og høyskoleloven § 4-2 delegere oppnevningen videre til andre ved institusjonen. Styret er uansett ansvarlig for at oppnevningen er i samsvar med regelverket.

På grunnlag av dette foreslås det at styret for Samisk høgskole delegere oppnevningen av skikkethetsnemnda til styret for forskning og utdanning.

Arkiiva - dok. 19/00562-245 Arkiivakoda. 011
 Áššemeannudeadji Inger Anne Johansdatter Siri Triumph

Saksgang Čoahkkindáhton
 Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht

REFERÁHTAT / REFERATER 24.10.24

Allaskuvladirektevrra mearrádusárvalus/Høgskoledirektørens forslag til vedtak/innstilling:

Allaskuvlastivra vuhtiiváldá referáhtaid / Høgskolestyret tar referatene til etterretning

Čoahkkáigeassu/ Sammendrag

1) Siskkáldas lávdegottiid čoahkkinbeavdegirjijt – Møtebøker fra interne utvalg:

- Dutkan- ja oahppostivra / Forsknings- og studiestyret (DOS)
 - DOS 19.03.2024
 - DOS 23.04.2024
 - DOS 05.06.2024
 - DOS 12.06.2024
 - DOS 27.08.2024
 - DOS 26.09.2024
- Diehtjouhkan, Ráđđádallan ja Šiehtadallančoahkkimat gaskkal jodiheddjiid ja fágaservviid / Informasjon, drøfting, forhandlings-møter mellom ledelsen og tillitsvalgte (DRŠ/DF):
 - DRŠ 26.06.24
 - DRŠ 22.08.24
 - DRŠ 02.10.24
 - DRŠ 18.10.24

- Oktasaš virgáibidjanráđđi tekn.- ja hálddahuslaš virggiide / Felles tilsettingsråd for tekniske og administrative stillinger (OVR). U.off § 13
 - OVR 290424
 - OVR 060624
 - OVR 250624
 - OVR 020924
 - OVR 230924

- Fágavirggiid virgáibidjan organa / Tilsettingsråd for faglige stillinger (FVO). U.off § 13:
 - FVO 12.02.24
 - FVO 11.03.24
 - FVO 13.05.24
 - FVO 10.06.24
 - FVO 24.06.24
 - FVO 23.08.24
 - FVO 16.09.24

2) Rektora mearrádušnotáhtat / Melding om vedtak gjort med rektors fullmakt:

- Plánejuvvon PhD oahppu álgima maŋideapmi, sámegeiلاس ja sámi girjjálašvuodas / Utsettelse av oppstart av planlagte PhD studietilbud i samisk språk og samisk litteratur
- Plánejuvvon bachelor oahppu servodatdiehtagis maŋiduvvo / Utsettelse av planlagt studietilbud i bachelor i samfunnsvitenskap

Mildosat/Vedlegg:

- 1) Siskkáldas lávdegottiid čoahkkinbeavdegirjijt / Møtebøker fra interne utvalg.- U.off. dok.ihht Offl § 25.
- 2) Rektora mearrádušnotáhtta oahpuid álgima birra / Rektors melding om vedtak om utsettelse av oppstart av studietilbud

Arkiiva - dok. 19/00562-243 Arkiivakoda. 011
Áššemeannudeadji Inger Anne Johansdatter Siri Triumf

Saksgang Čoahkkindáhton
Allaskuvlastivra 1.8.2023 - 31.7.2027 24.10.2024

Unntatt offentlighet ihht

DIEHTJUOHKIN- JA SÁGASTALLANÁŠŠIT / ORIENTERINGS- OG DISKUSJONSSAKER

Allaskuvladirektevrra mearrádusárvalus/ Høgskoledirektørens forslag til vedtak/innstilling

Allaskuvlastivra váldá vuhtii diehtjuohkin- ja ságastallanáššiid / Høgskolestyret tar orienterings- og diskusjonssakene til etterretning.

Diehtjuohkin áššit/ orienteringssaker:

- Njálmmálaš dieđut rektoris / Muntlige orienteringer av rektor
- Njálmmálaš dieđut direktévrras / Muntlige orienteringer av direktøren
- Stádabušeahhta 2025 / Statsbudsjettet for 2025
- Studeantalogut / Studenttall
- Arkiivabearráigeahču raporta / rapport fra arkivtilsynet

Mildosat/Vedlegg:

Notáhtta stádabušeahhta 2025 birra / Notat om statsbudsjettet 2025

Reive arkiivabearráigeahčus, b. 23.09.24 / Foreløpig rapport fra arkivtilsynet, datert 23.09.24

Siskkáldas notáhtta

Geas: Marit Kirsten Sara Triumf
Geasa: Liv Inger Somby v/ Rektor, Risten Ravna Länsman v/ Giela-, duoji- ja servodatdiehtagiidgoahti
Kopijja:
Ášši: 24/00569

Áššenr:	Dáhton:	Áššemeannudeaddji:
24/00569-1	10.10.2024	Marit Kirsten Sara Triumf

Ugradert

Mearrádusnotáhta - šluhttet prográmmaoahpu álggaheami oahppojagi 2024-2025

Áššečilgehus:

Giela-, duoji ja servodatdiehtagiid goađi (GDS-goahti) jodiheadđji Risten Länsman lea ovttas Phd-sáme giela- ja girjjálašvuoda prográmmajodiheadđjiin árvvoštallan, ahte dát prográmma šluhttejuvvo ja ii álggahuvvo dán oahppojagi obanassiige, vaikko stivra lea mearridan álggahit dán oahpu juo čakčat 2024. Čujuhan stivrra mearrádussii álggahit SÁM phd prográmma oahpu álgima stivrračoahkkimis 13.6.23, áššis 16/23.

Sivvan dasa lea ahte mis dán vuoro eai leat studeanttat álggahit oahppoprográmma. Lei okta ohcci, muhto ohccis ii leat gelbbolašvuolta čuovvut davvisáme giela oahpahusa, nugo virgealmmuhusas boahdá ovdan, ja lassin mis livčče áigumuš ahte galggaše unnimusat 2 stipeandadáhta geat ain álget oktanaga vai leat moattis geat váldet oahpu ovttas. Go eai leat moattis oktanaga geat váldet oahpu, de šaddá oahpahusa lágideapmi hástaleaddji sihke studentii ja fágaolbmuide, go de eai šatta digaštallamat, ságastallamat ja joavkobarggut nugo galggaše kurssain. Danne válljet baicce bissehit stipeanddavirgádeami dán vuoro ja almmuhit moadde stipendiáhttavirggi odđasit.

Virgáidanproseassa váldá hui guhkes áiggi allaskuvllas ja diesa ferte rehkenastit unnimusat 8 mánu ovdal go ášši lea meannuduvvon ja virggehas lea sajis. Dát mearkkaša ahte virggehasat soaittášeigga sajis boahhte čavčča (2025). Stivra ii leat dál mearridan dán oahpu álggahit boahhte čavčča, nu ahte dát mearrádus ferte dahkkot stivrras sierra.

GDS- goahti lea maid čuovvovaš oahppokurssaid PHD dásis almmuhan ohcan ládje 01.10.24 giđđii 2025, maiddái dáid geassit dál ruovttoluotta go mis eai leat dál iežamet studeanttat geat dárbbahit váldit dáid kurssaid. Earret eará leat dáid kurssaid almmuhan ruovttusiiddus maid fertet dál váldit eret. DOS lea ges mearridan oahppoovttadat dán ášši i Dutkan- ja oahppostivrras 24.01.24 áššis 24/00042 lassin mearráđusnotáhtain.

- SÁM 401 Etihkka, eamiálbmotdiehtu ja -metodologiija (10 oč)
- SÁM 402 Akademalaš čállin (5 oč)
- SÁM 400 Dieđateoriija (5 oč)
- SÁM 407 Doavttirgrádadutkkus (10 oč)

Áššiin lea hoahppu danin go ohccái ferte mannat diehtu ahte virgádanproseassa lea bissehuvvon. Dán ferte goahtejodiheaddji ja bargiidossodat čuovvolit. Nubbi lea ahte oahppokurssat mat leat almmuhuvvon fertejit váldot eret doppe gos leat almmuhuvvon vai eai boađe ohccit dáidda oahppokurssaide.

Go lea stivra gii lea mearridan ahte PHD oahpu galgá álggahuvvot dán oahppojađi, de ovddiduvvo ášši hohpolaš mearrideapmái rektorii, gii doaibma stivrra sadjásažžan dalle go stivra ii leat čoahtis. Sámi allaskuvla stivrra instruksa dohkkehuvvon 2015, 11. Čuoggás goalmmat, ášši manná muđui dihtojuohkin áššin stivrii čuovvovaš stivrračoahtkimii.

Mearráđus:

Rektor dohkkeha ahte

- Phd- sámeđiela- ja girjjálašvuoda prográmma oahpu šluhttejuvvo dán oahppojađi. Muhto baicce álggahuvvo boahhte oahppojađi, 2025-2026. Biddjojit johtui dat proseassat mat fertejit dan oktavuodas, ja unnimusat 2 stipeanddavirggi almmuhuvvojit guokte (2) rabasin dán ohppui.
- prográmma oahppu čuovvovaš fágat eai álggahuvvo 2025 giđa nu movt lei mearriduvvon Dutkan- ja oahppostivrras 24.01.24 áššis 24/00042 lassin mearráđusnotáhtain:
 - o SÁM 401 Etihkka, eamiálbmotdiehtu ja -metodologiija (10 oč)
 - o SÁM 402 Akademalaš čállin (5 oč)
 - o SÁM 400 Dieđateoriija (5 oč)
 - o SÁM 407 Doavttirgrádadutkkus (10 oč)

Liv Inger Somy
Rektor

Arkiiverket

SÁMI ALLASKUVLA SAMISK HØGSKOLE
Hánnoluohkká 45
9520 KAUTOKEINO

Foreløpig tilsynsrapport og varsel om mulige pålegg

Dato
23.09.2024

Vår ref.
2023/16833

Deres ref.

Saksbehandler
Maren Teresie Garmann
Launes
rådgiver

PB 4013 Ullevål stadion
0806 Oslo

postmottak@arkiiverket.no
48 05 56 66

Org. nr.
961181399

Vi takker for godt samarbeid i forbindelse med tilsynet. Tilsynet hadde hovedfokus på arkivorganisering og elektronisk arkivdanning, blant annet arkivplan, journalføring og fagsystemer.

Tilsynsdato	18.09.2024
-------------	------------

Fra Sámi allaskuvla/
Samisk høgskole:

Direktør Anne Marie Gaino
Teknologi- og driftssjef Lasse Wigelius
Personalsjef (Arkivleder) May Kristin Utsi Vars
Systemansvarlig for sak-/arkivsystem Aslak Anders Skum
Leder for forsknings- og studieadministrasjonen
Áila Márge Varsi Balto
Økonomisjef Mikkel Anders Kemi
Studierådgiver Anne Karen Hætta Bals
Personalrådgiver Inghild Eira Evertesen

Fra Arkiiverket: Rådgiver Maren Garmann Launes
Seniorrådgiver Geir Ivar Tungesvik
Førstekonsulent Johan Anders Paulsen, Samisk
Arkiv

Positive funn fra tilsynsbesøket

Sámi allaskuvla / Samisk høgskole har mye på plass i sitt arkivarbeid. Arkivtjenesten er faglig sterke, og avvikene er de både bevisst og i gang med å utbedre. Alle vi var i kontakt med under tilsynet hadde oversikt over eget arbeid og ansvar knyttet til arkiv.

Arkivverket

Hvorfor har vi arkivtilsyn?

Arkivverkets tilsyn med arkiv og dokumentasjonsforvaltning er lovlighetstilsyn, hvor målet er å vurdere om virksomheten oppfyller de pliktene som følger av arkivloven med forskrifter. Vi ønsker at våre tilsyn skal føre til bedre kvalitet på arkivarbeidet i virksomheten, slik at arkivene blir sikret for samtid og ettertid, blant annet som grunnlag for demokrati, rettssikkerhet og kulturarv.

Mulige pålegg

Denne rapporten beskriver avvikene vi fant og mulige pålegg. Med hjemmel i lov av 4. desember 1999 nr. 126 om arkiv (arkivloven) § 7 c vurderer vi å gi følgende pålegg:

Pålegg 1: Oppdater arkivplanen

Krav	Ifølge arkivforskriften § 4 skal offentlige organer ha en oppdatert arkivplan. Arkivplanen skal gi oversikt over arkivmaterialet og hvilke instruksjoner, regler, planer og organisering som gjelder for arkivarbeidet. Øverste ledelse skal sørge for at arkivarbeidet blir omfattet av organets internkontroll. Riksarkivarens forskrift § 1-1 (2) sier hva arkivplanen må inneholde.
Hvorfor er dette viktig?	Hensikten med en arkivplan er at offentlige organer skal ha en oppdatert oversikt over arkivmaterialet sitt og hvordan det er organisert. Den skal vise hvilke regler, instruksjoner og planer som gjelder for arkivarbeidet. Dette er nødvendig for å kunne forvalte arkivet i henhold til arkivloven med forskrifter. En god arkivplan gjør det enklere å planlegge periodiske arkivoppgaver og beregne framtidig ressursbehov. Arkivplanen kan være et nyttig gjenfinningsverktøy og skal fungere redskap for internkontroll.
Funn	Sámi allaskuvla / Samisk høgskole mangler noe før de har en oppdatert arkivplan. Det mangler rutiner for periodisering, og det gjenstår arbeid før arkivplanen kan fungere som et verktøy for internkontroll.

Arkivverket

Arkivplanen har en systemoversikt, men denne mangler enkelte systemer (se pålegg 2), samt tilhørende informasjon før den er ferdig.

Sámi allaskuvla / Samisk høgskole har en arkivoversikt for arkivserier, bortsatte- og deponerte arkiv, men den er ikke knyttet til arkivplanen.

Hvordan lukke avviket?	Sámi allaskuvla / Samisk høgskole må oppdatere arkivplanen. Planen skal dokumentere: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Arkiv som funksjon, herunder internkontrolltiltak og rutiner for periodisering. ✓ Arkiv som innhold, det vil si beskrivelser og oversikt over innholdet i arkivene, inkludert hvordan og hvor de lagres og sikres. <p>Dokumentasjon fra andre pålegg skal også følge med i arkivplanen.</p>
Tips	Les om Arkivplan og internkontroll og vår veileder Etablere internkontroll for arkiv
Frist	6 måneder etter endelig rapport

Pålegg 2: Lag en systemoversikt med beskrivelse av alle aktive og avsluttede elektroniske system

Krav	Arkivforskriften § 4 (1) sier at arkivplanen skal inneholde en oversikt over organet sine arkiv. Riksarkivarens forskrift § 1-1 (2) bokstav c og e stiller krav om oppdaterte rutiner for oppbevaring og sikring av arkivene, og oppdatert arkivoversikt som viser hvor arkivdokumentene er lagret.
Hvorfor er dette viktig?	I de elektroniske arkivsystemene ligger det viktig rettighets- og forvaltningsdokumentasjon. Hvis systemene ikke blir dokumentert og ivaretatt på en god måte, kan informasjonen gå tapt. Innbyggere kan i verste fall miste muligheten til innsyn i sentral informasjon om seg selv, og Sámi allaskuvla /

Arkiiverket

Samisk høgskole vil ikke kunne dokumentere egen innsats i saker.

Funn	<p>Systembeskrivelsene hos Sámi allaskuvla / Samisk høgskole mangler utfyllende opplysninger om periode, funksjonsområde, innhold, kassasjon og langtidsbevaring.</p> <p>I tillegg mangler flere systemer fra oversikten i arkivplanen, blant annet Modulink, CIM, Legato og Topdesk.</p>
Hvordan lukke avviket?	<p>Sámi allaskuvla / Samisk høgskole må:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kartlegge og dokumentere sak-/arkivsystemer og fagsystemer som inngår i organets arkiv, både aktive og avsluttede systemer. ✓ Dokumentere for hvert enkelt system hvordan bevaringsverdig informasjon skal langtidsbevares, for eksempel gjennom Noark-uttrekk, tabelluttrekk, integrasjon eller utskrifter.
Tips	<p>Les våre veileder: Veileder for systemoversikt med beskrivelser</p>
Frist	6 måneder etter endelig tilsynsrapport

Pålegg 3: Dokumenter hvordan krav til fullelektroniske systemer ivaretas

Krav	<p>Offentlige organer som arkiverer dokumenter elektronisk må følge bestemmelsene i riksarkivarens forskrift kapittel 3. Sámi allaskuvla / Samisk høgskole skal utarbeide rutiner i samsvar med §§ 3-2, 3-4 og 3-6 som dokumenterer ansvar og rettigheter i arkivsystemene, oppbevaring og sikring av arkivdokumenter og skanning av dokumenter på papir</p>
Hvorfor er dette viktig?	<p>For at elektroniske dokumenter skal bevares for all framtid som pålitelig, autentisk, uforandret og</p>

Arkivverket

tilgjengelig dokumentasjon av Sámi allaskuvla / Samisk høgskoles virksomhet, må dere utarbeide instruksjoner som beskriver ansvar, rutiner og rettigheter knyttet til opprettelse, mottak, utveksling, vedlikehold og bruk av arkivdokumenter i arkivsystemene.

Elektroniske arkiver er utsatt for en del andre risikomomenter enn papirarkiver, og det stilles derfor større krav til å kunne dokumentere hvordan man håndterer elektronisk arkivmateriale.

Funn	De skriftlige rutinene for de fullelektroniske systemene er mangelfulle med hensyn til kravene i riksarkivarens forskrift kapittel 3.
Hvordan lukke avviket?	Sámi allaskuvla / Samisk høgskole må lage rutiner for elektronisk behandling av arkivdokumenter i alle deres fullelektroniske systemer som danner arkiv. Hvis kartleggingen i pålegg 2 om systemoversikt avdekker flere fullelektroniske fagsystemer enn de som er omtalt i arkivplanen, skal disse også ha tilsvarende rutiner.
Tips	Les våre veiledere: Veileder for dokumentasjonskrav for fullelektroniske arkivsystemer
Frist	6 måneder etter endelig tilsynsrapport

Pålegg 4: Kvalitetssikre registreringene i sak-/ arkivsystemet

Krav	Krav til rutiner for kvalitetssikring fremgår av arkivforskriften § 12 og riksarkivarens forskrift § 1-1 (2) bokstav b. Riksarkivarens forskrift § 3-2 (2) bokstav d stiller blant annet krav om kvalitetssikring i elektroniske arkivsystem.
Hvorfor er dette viktig?	Journalføring gir oversikt over saksbehandlingen og dokumentene som skapes som ledd i den. I et elektronisk arkiv styres også arkiveringen av dokumenter gjennom registreringene i arkivsystem.

Arkivverket

Korrekt og løpende journalføring sikrer kvaliteten til arkivet, og er nødvendig for at journalpostene skal bli tilgjengelige på offentlig journal.

Funn	Innsendt dokumentasjon i forbindelse med tilsynet viste at det var 743 dokumenter i status R i 2023, 765 i 2022, og 1449 i 2021. Selv om tallet er halvert siden 2021, så er det høye tall i forhold til antall dokumenter dere har journalført og det gjør det usikkert om dokumentene er ekspedert eller ikke.
Hvordan lukke avviket?	Sámi allaskuvla/Samisk høgskole må: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kvalitetssikre alle journalposter i status R som er eldre enn tre måneder. Allaskuvla / høgskolen må ikke endre status for journalposter i status R som det ikke kan gjøres rede for.
Tips	Les vår Veileder for kvalitetssikring av elektronisk journal .
Frist	6 måneder etter endelig rapport

Tilbakemelding på foreløpig rapport

Vi ber Sámi allaskuvla/Samisk høgskole gi oss tilbakemelding på denne foreløpige rapporten snarest, senest innen 25.10.2024, før endelig versjon blir utarbeidet. Vi ber dere særlig om å kommentere eventuelle misforståelser og faktafeil. Ta gjerne kontakt om noe er uklart.

Send inn handlingsplan og dokumentasjon

Når Sámi allaskuvla/Samisk høgskole har mottatt den endelige tilsynsrapporten, skal dere lage en handlingsplan med tidsangivelser som beskriver hvordan dere planlegger å jobbe for å utbedre avvikene.

Sámi allaskuvla/Samisk høgskole skal i tillegg oversende bekreftelse og dokumentasjon etter hvert som dere har gjennomført tiltak for å utbedre avvikene fra den endelige tilsynsrapporten. Vi minner om at dere skal gjøre dette innen de enkelte påleggsfristene. Hvis dokumentasjonen er en del av oppdatert arkivplan, må dere henvise til hvor i arkivplanen vi finner disse endringene. Les mer om [oppfølging av avvik på arkivverket.no](#).

Arkivverket

Vi håper at våre pålegg og kommentarer kan være til hjelp for organets arbeid med arkiv og dokumentasjonsforvaltning framover.

Med hilsen Arkivverket

Kjetil Reithaug
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen underskrifter